

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สถานการณ์ ทางด้านการเมืองและสังคม ในประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ ภายหลังได้รับเอกราชจากอังกฤษเมื่อ พ.ศ. 2491 ซึ่งตามสนธิสัญญาเวียงปางหลวง (ปางโหลง) ให้รัฐของชนเผ่าต่าง ๆ ต้องรวมอยู่ในราชอาณาจักรเป็นระยะเวลา 10 ปี หลังจากนั้นให้แยกตนเองเป็นรัฐอิสระได้ แต่นายพล เนวิน และกลุ่มเมียนมาร์ชาตินิยม ได้ก่อการปฏิวัติเมื่อ พ.ศ.2505 เพื่อล้มล้างสนธิสัญญาฉบับนี้ โดยนำไปสู่การปราบปรามชนกลุ่มน้อย ด้วยเหตุผลจากภัยคุกคามของพรรคคอมมิวนิสต์ในเมียนมาร์ การปราบปรามอย่างรุนแรงของกลุ่มทหาร ภายใต้การนำของนายพลเนวิน ทำให้ชนชาติต่าง ๆ ก่อตั้งกองโจร เพื่อต่อสู้กับรัฐบาลทหารเมียนมาร์ตั้งแต่ พ.ศ. 2505 เป็นต้นมา จากสถานการณ์ความวุ่นวายทางการเมืองดังกล่าว จึงเป็นปัจจัยผลักดันให้ชนกลุ่มน้อยในเมียนมาร์ หลบหนีเข้ามาในประเทศไทย ด้วยวิธีการย้ายถิ่นในลักษณะต่าง ๆ การอยู่ในสถานภาพการเป็นพระภิกษุ ทั้งโดยการหลบหนีเข้าประเทศไทยอย่างผิดกฎหมาย อีกทั้งบรรดาพระภิกษุไทใหญ่ที่เข้ามาบวชเรียนตามวัดต่าง ๆ ในบริเวณเขตชายแดนภาคเหนือของไทย ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน เป็นต้น นับว่ามีบทบาทสำคัญต่อการช่วยเหลือ กลุ่มไทใหญ่อพยพที่เข้ามาในลักษณะสมณเพศ กลุ่มสมณเพศได้เข้ามาบวชเรียนในวัดตามชายแดนที่อยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ และมีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือเกื้อกูลต่อกลุ่มผู้อพยพที่เป็นฆราวาส โดยจะวิเคราะห์หัวข้อ ดังนี้

1. สถานการณ์ในประเทศเมียนมาร์
 - 1.1 พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในเมียนมาร์
 - 1.2 กลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่ในเมียนมาร์
 - 1.3 ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่ กับรัฐบาลเมียนมาร์หลังได้รับเอกราช (พ.ศ.2490)
 - 1.4 กระบวนการกู้ชาติไทใหญ่กับผลกระทบต่อประชาชนชาวไทใหญ่
2. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้ามาในประเทศไทยของพระภิกษุไทใหญ่
 - 2.1 ปัจจัยภายในเมียนมาร์ต่อการอพยพ
 - 2.2 ปัจจัยภายนอก (ประเทศไทย) ต่อการอพยพ
3. ลักษณะวิธีการอพยพของชาวไทใหญ่

- 3.1 การเข้ามาในสถานภาพสมณเพศ
- 3.2 การเข้ามาในสถานภาพฆราวาสหรือพลเรือนและการเป็นแรงงานอพยพ
4. บทบาทของพระภิกษุไทใหญ่ที่มีต่อกลุ่มคนไทใหญ่ (แรงงานอพยพ)
 - 4.1 ด้านสังคมและวัฒนธรรม
 - 4.2 ด้านเศรษฐกิจ

ตอนที่ 1 สถานการณ์ในประเทศเมียนมาร์ (พ.ศ.2490-พ.ศ.2540)

พัฒนาการทางประวัติศาสตร์

การเมืองพม่าช่วงตั้งแต่ราชวงศ์พุกาม (Bagan Dynasty) จนถึงช่วงสงครามกับอังกฤษ (ค.ศ.1044-1886) นั้น เป็นการช่วงชิงอำนาจของกลุ่มชาติพันธุ์อย่างน้อย 4 กลุ่ม ที่อาศัยอยู่ในรัฐพม่า เป็นกลุ่มที่โดดเด่นในการชิงอำนาจภายในสมัยใหม่ ก็คือ

1. กลุ่มเชื้อสายเมียนมาร์ ที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในแถบลุ่มน้ำอิระวดี
2. กลุ่มมอญหรือตะเลง (Talains) ที่อยู่ทางตอนใต้
3. ไทใหญ่หรือฉาน (Shan) อาศัยทางตอนเหนือกลางและทางตะวันออกทางเทือกเขาที่ล้อมรอบแม่น้ำอิระวดี
4. กลุ่มชาวอาระกัน หรือยะไข่ที่อยู่อย่างโดดเด่นทางตะวันตก

ในช่วงเวลาที่ยาวนานนี้ มีเพียงสามช่วงเวลาที่มีการเมืองพม่ามีความเป็นหนึ่งเดียวก่อนที่อังกฤษจะเข้ามาคือ

ช่วงแรก กษัตริย์เมียนมาร์ปกครองดินแดนเพื่อนบ้าน ราชวงศ์นี้ปกครองพม่าอยู่สองศตวรรษ กระทั่งกบฏไพล่าน เข้ายึดครองเมียนมาร์ และต่อมา กษัตริย์ไทใหญ่ ครองอำนาจโดยมีศูนย์กลางที่อังวะ

ช่วงที่ 2 สมัยราชวงศ์ตองอูที่กษัตริย์เมียนมาร์ครองอำนาจอีกครั้งช่วง ค.ศ. 1486-1752 เป็นช่วงที่เมียนมาร์สามารถมีชัยเหนือกลุ่มไทใหญ่ได้

ช่วงที่ 3 ในสมัยราชวงศ์คองบองซึ่งมีเมืองหลวงอยู่ที่มณฑลพะเล่ย์ทางตอนเหนือ ของเมียนมาร์ระหว่าง ค.ศ.1752-1886 (พ.ศ. 2295-พ.ศ.2429) ซึ่งเป็นราชวงศ์สุดท้ายของเมียนมาร์ ก่อนที่จะอยู่ภายใต้การปกครองของอังกฤษ (Josef Silverstein : 1977 : 4-5) (ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, 2552 : 5-6)

การเป็นอาณานิคมอังกฤษกับพม่าภายใต้ปัญหาชนกลุ่มน้อยในเมียนมาร์

การครอบครองเมียนมาร์ของอังกฤษในช่วงปลายศตวรรษที่ 19 นั้น เป็นผลมาจากลัทธิจักรวรรดินิยมใหม่ ที่ต้องการแสวงหาแหล่งป้อนวัตถุดิบ เพื่อตอบสนองต่ออุตสาหกรรมในชาติตะวันตก หลังจากการปฏิวัติอุตสาหกรรมที่เริ่มต้นในอังกฤษ ช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 18 และเพื่อรองรับการลงทุนในภูมิภาคเอเชีย (นิ นิ เมียนต์, 2543: 2)

อังกฤษแข่งขันกับโปรตุเกส เพื่อแผ่อำนาจในอินเดียด้วยการตั้งสถานีการค้าในอินเดียตะวันตกเฉียงเหนือ แล้วค่อย ๆ ยึดเมืองที่สำคัญของโปรตุเกส ทั้งในอ่าวเปอร์เซียและอินเดียไป อังกฤษ ตั้งจุฑายุทธศาสตร์สำคัญของตนไว้ในอินเดีย 3 แห่ง คือมัทราช เมื่อ พ.ศ.2182 (ค.ศ.1639) บอมเบย์ พ.ศ.2204 (ค.ศ.1661) และกัลกัตตา พ.ศ.2222 (ค.ศ.1679) (ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, 2544: 32)

หลังจากอังกฤษยึดเมียนมาร์ได้แล้ว ได้เอาเมียนมาร์ไปเป็นส่วนหนึ่งของอินเดีย นโยบายที่อังกฤษใช้ปกครองเมียนมาร์ที่เรียกว่านโยบายแบ่งแยกและปกครอง (Divide and Rule Policy) ได้เพิ่มความแตกแยกภายในเมียนมาร์ กล่าวคืออังกฤษแบ่งพม่าเป็นสองส่วนคือ เมียนมาร์แท้ (Proper Burma) ใช้การปกครองในรูปแบบของสภานิติบัญญัติ ภายใต้การบริหารงานของข้าหลวงใหญ่ชาวอังกฤษ (Governor General) ขณะที่การปกครองในเขตภูเขาหรือชายแดน จะใช้การปกครองโดยอ้อม คือ ปล่อยให้ผู้ปกครองเผ่า หรือแคว้นที่เคยปกครองกันมาแต่ดั้งเดิมปกครองต่อไป แต่มีข้อแม้ว่าจะต้องอยู่ภายใต้การดูแล และคำแนะนำของผู้บริหารชาวอังกฤษ ประชาชนในเขตนี้ได้แก่ ฉาน คะฉิ่น คะเรนนี่ (คะยาห์) เทือกเขาชิน และกะเหรี่ยง (พรพิมล ศรีโชติ, 2542: 14)

มูลเหตุแห่งความริ้วราน

ก่อนพม่าจะตกเป็นอาณานิคมของอังกฤษอย่างสมบูรณ์ใน ค.ศ. 1886 อังกฤษได้ผนวกพม่าและดินแดนของชนกลุ่มน้อยต่าง ๆ อาทิ ไทใหญ่ กะเหรี่ยง คะฉิ่น มอญ ฯลฯ เข้าเป็นมณฑลหนึ่งของอินเดีย ซึ่งอังกฤษเป็นเจ้าอาณานิคมในขณะนั้น หลังจากนั้นอังกฤษได้ใช้นโยบายการแบ่งแยกและปกครอง (divide and rule) กับชนชาติพม่าและชนชาติอื่น ๆ โดยแบ่งการปกครองในพม่าออกเป็น 2 ส่วน คือ เขตพม่าแท้ และเขตภูเขาหรือเขตชายแดน ในส่วนของพม่าแท้ได้รวมดินแดนบางส่วนในอารกันและมอญเข้าไว้ด้วย

นโยบายการแบ่งแยกและปกครอง เป็นนโยบายที่เลือกปฏิบัติต่อคนพื้นเมืองกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในสหภาพเมียนมาร์ ภายใต้มาตรการที่แตกต่างกัน เพื่อประสิทธิผลทางการปกครอง กล่าวโดยย่อคือ อังกฤษพยายามควบคุมพวกเชื้อสายเมียนมาร์ไม่ให้มีบทบาททางการเมือง โดยเข้าควบคุมพื้นที่แถบเมียนมาร์แท้ โดยอังกฤษจะเข้ามาปกครองโดยตรง ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีชาวเมียนมาร์อยู่หนาแน่นโดยตรง แต่ให้อิสระภาพแก่กลุ่มชาติพันธุ์ที่เป็นชนกลุ่มน้อย ทั้งส่งเสริมให้คนเหล่านี้ เข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองมากขึ้น ส่วนชนกลุ่มน้อยที่มีการรวมตัวเป็น

รัฐมาแต่เดิม เช่น พวกไทใหญ่ อังกฤษจะควบคุมโดยอ้อม คือ การปกครองในเขตภูเขา อังกฤษจะปล่อยให้ผู้ปกครองเผ่า หรือแว่นที่เคยปกครองกันมาแต่ดั้งเดิมปกครองต่อไป แต่มีข้อแม้ว่าจะต้องอยู่ภายใต้การดูแลและคำแนะนำของผู้บริหารชาวอังกฤษ ประชาชนในเขตนี้ได้แก่ ฉาน คะฉิ่น คะเรนยี (คะยาห์) เทือกเขาชิน และกะเหรี่ยง เจ้าฟ้าไทใหญ่สามารถปกครองดินแดนของตนได้ตามเดิม แต่ต้องอยู่ภายใต้การให้คำแนะนำของอังกฤษ (ชนาภ เดชพาวุฒิกุล, 2550: 15-16) อีกทั้งมีการส่งเสริมให้เกิดการกระตือรือร้นของชนกลุ่มน้อยต่อเมียนมาร์ ดังอังกฤษบังคับให้พระเจ้ามินดงยอมรับว่า รัฐกะเหรี่ยงเป็นอิสระแล้ว ทั้ง ๆ ที่เป็นรัฐกะเหรี่ยงของเมียนมาร์มาโดยตลอด หลัง พ.ศ. 2428 อังกฤษรวมแว่นกะเหรี่ยงเข้าไว้เป็นดินแดนของอังกฤษ ได้แบ่งแยกดินแดนตามขุนเขาของพวกชิน พวกคะฉิ่นและที่ราบสูงไทใหญ่ ออกจากดินแดนเมียนมาร์ โดยอ้างว่าดินแดนเหล่านี้ไม่เจริญ ต้องอยู่ภายใต้การปกครองของข้าหลวงใหญ่อังกฤษในเมียนมาร์ (หม่องทินอ่อง, 2551 : 289) การที่อังกฤษมีนโยบายโอนอ่อน ผ่อนปรนกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ อาจเป็นเพราะอังกฤษสามารถเข้าใจประวัติศาสตร์การเมืองของเมียนมาร์ในอดีต จึงพยายามกดดันชาวเมียนมาร์ แต่ผ่อนปรนต่อชนชาติอื่น เพื่อให้เกิดความแตกแยก

การดำเนินนโยบายในลักษณะดังกล่าว มีผลทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างเมียนมาร์กับชนกลุ่มต่าง ๆ มาจนถึงปัจจุบัน เพราะไม่เพียงอังกฤษจะทำให้เมียนมาร์ ซึ่งมีอำนาจเหนือรัฐชนกลุ่มน้อยอื่น ๆ กลายเป็นเขตปกครองหนึ่งที่มีสถานะเทียบเท่ากับชนกลุ่มน้อย แต่อังกฤษยังยกระดับกลุ่มชาติพันธุ์บางกลุ่ม ให้มีสถานะเหนือกว่าเมียนมาร์ เช่น สนับสนุนให้ชาวกะเหรี่ยงเข้ามารับราชการ และดำรงในกรมกองของอังกฤษมากกว่าสนับสนุนชาวเมียนมาร์ ส่วนทางด้านรัฐฉาน อังกฤษได้ยกระดับแว่นแว่นต่าง ๆ ของเจ้าฟ้าไทใหญ่ขึ้นรวมเป็นสหพันธรัฐฉาน (Federated of Shan States) และจัดตั้งสภาผู้นำแห่งสหพันธรัฐฉาน (Federal Council of Shan Chiefs) ซึ่งประกอบด้วยเจ้าฟ้าแว่นต่าง ๆ เพื่อทำหน้าที่ดูแลเรื่องของการภายในรัฐฉาน วิธีการดังกล่าวก่อให้เกิดความแตกร้าง และสร้างศัตรูระหว่างชนกลุ่มน้อยและชนชาติเมียนมาร์ เพราะทหารและตำรวจซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อย จะต้องคอยปราบปรามเมียนมาร์ที่พยายามต่อสู้กับชาวอังกฤษ ทำให้ชาวเมียนมาร์รังเกียจ และถึงขั้นเกลียดชังชนกลุ่มน้อย ที่ร่วมมือเป็นฝ่ายเดียวกับอังกฤษ และพยายามหาทางแก้แค้นเมื่อมีโอกาส สิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงความเกลียดชังของชาวเมียนมาร์ที่มีต่อชนชาติกะเหรี่ยง สมัยอังกฤษปกครอง คือ การบุกฆ่าชาวกะเหรี่ยงนับร้อยคนขณะกำลังทำพิธีกลางโบสถ์ตามด้วยการข่มขืนตีชาวกะเหรี่ยงอีกหลายครั้ง เหตุการณ์รุนแรงเหล่านี้ทำให้ชาวกะเหรี่ยงรู้สึกเกลียดชังชิงชังชนชาติพม่า หนึ่งในชาวกะเหรี่ยงที่ได้รับอิทธิพลจากความเกลียดชังดังกล่าวก็คือ นายพลโบเมียะ ผู้นำระดับสูงของกองกำลังสหชนชาติกะเหรี่ยง หรือเคเอ็นยู ความรู้สึกแปลกแยกเกลียดชังระหว่างชนชาติพม่าและชนชาติอื่น ๆ เป็นผลลัพธ์ที่เกิดจากความตั้งใจของอังกฤษซึ่งเป็น

เจ้าของอาณานิคม เพราะหากประชาชนในอาณานิคมสามารถรวมตัวเป็นปึกแผ่น และมีพลังเมื่อใด ย่อมต้องเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของเจ้าอาณานิคมเมื่อนั้น ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า หนึ่งในสาเหตุแห่งความริ้วรานระหว่างชนชาติพม่าและชนชาติอื่น ๆ คือ นโยบายแบ่งแยกและปกครองของประเทศอังกฤษ (คณะกรรมการการต่างประเทศ วุฒิสภา, 2547: 14-15) ความเกลียดชังรุนแรงยิ่งขึ้นหลังจากเมียนมาร์ได้รับเอกราชจากอังกฤษเมื่อ พ.ศ.2491

เหตุการณ์สำคัญที่สะท้อนให้เห็นถึงความเกลียดแค้นชิงชังของชนชาติเมียนมาร์ ที่มีต่อชนชาติกะเหรี่ยง สมัยอังกฤษปกครอง คือ การบุกฆ่าชาวกะเหรี่ยงนับร้อยคนขณะกำลังทำพิธีกลางโบสถ์ ตามด้วยการข่มขืนเมียชาวกะเหรี่ยงอีกหลายครั้ง เหตุการณ์รุนแรงเหล่านี้ทำให้ชาวกะเหรี่ยงรู้สึกเกลียดแค้นชิงชังชนชาติเมียนมาร์ หนึ่งในชาวกะเหรี่ยงที่ได้รับอิทธิพลจากความเกลียดชังดังกล่าวก็คือ นายพลโบเมียะ ผู้นำระดับสูงของกองกำลังสหชนชาติกะเหรี่ยง หรือ เคเอ็นยู ทางด้านรัฐฉาน อังกฤษได้ยกกระดับแคว้นต่าง ๆ ของเจ้าฟ้าไทใหญ่ขึ้นรวมเป็นสหพันธรัฐฉาน (Federated of Shan States) และจัดตั้งสภาผู้นำแห่งสหพันธรัฐฉาน (Federal Council of Shan Chiefs) ซึ่งประกอบด้วยเจ้าฟ้าแคว้นต่าง ๆ เพื่อทำหน้าที่ดูแลเรื่องของการภายในรัฐฉาน กล่าวกันว่าความรู้สึกแปลกแยกเกลียดชัง ระหว่างชนชาติเมียนมาร์และชนชาติอื่น ๆ เป็นกลยุทธ์ กุศโลบายความไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน เกิดความระแวงกัน ไม่สามารถทำความเข้าใจ ชี้แจง แก้ไข ทำให้ขาดความสามัคคี เป็นผลลัพธ์ที่เกิดจากความตั้งใจของอังกฤษซึ่งเป็นเจ้าของอาณานิคม ต้องการยุบให้แตกสามัคคี เพราะหากประชาชนในอาณานิคมสามารถรวมตัวเป็นปึกแผ่น และมีพลังเมื่อใด ย่อมต้องเป็นภัยคุกคาม ต่อความมั่นคงของเจ้าอาณานิคมเมื่อนั้น ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่าหนึ่งในสาเหตุแห่งความริ้วราน ระหว่างชนชาติเมียนมาร์และชนชาติอื่น ๆ คือ นโยบายแบ่งแยกและปกครองของประเทศอังกฤษ

ในช่วงภายใต้การปกครองของอังกฤษรัฐฉาน ได้รับอิสรภาพในการปกครองตนเอง ภายใต้การปกครองของอังกฤษ จนกระทั่งสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 กองกำลังต่าง ๆ ใช้รัฐฉานเป็นสมรภูมิสู้รบทำให้สิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ถูกทำลาย และได้ละทิ้งถิ่นฐานหนีเข้าป่า เกิดสภาพแร้นแค้นทั่วรัฐฉาน หลังเมียนมาร์เป็นอิสระจากการเป็นอาณานิคมของอังกฤษ เจ้าฟ้ารัฐฉานยอมรวมอยู่ภายใต้การปกครองของรัฐบาลเมียนมาร์ ภายใต้ข้อตกลงปางหลวงที่ให้รัฐฉานสามารถเป็นอิสระหลังจากอยู่ภายใต้สหภาพเมียนมาร์ครบ 10 ปี เมื่อครบกำหนดรัฐฉานได้เรียกร้องสิทธินี้จากรัฐบาลเมียนมาร์ แต่ใน ค.ศ.1959 ได้ยกเลิกฐานันดรเจ้าฟ้าผู้ครองแคว้น หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 รัฐฉานได้เป็นฐานของรัฐบาลเมียนมาร์ในการขับไล่กองกำลังก๊กมินตั๋ง และต่อสู้กับกองกำลังของพรรคคอมมิวนิสต์เมียนมาร์ โดยเจตนาของเมียนมาร์ที่ยกกองกำลังเข้ามายึดครองอาณาจักรไตครั้งแรกนี้ได้อ้างว่าเข้ามาเพื่อขับไล่ทหารจีน (ก๊กมินตั๋ง) แต่ความเป็นจริงแล้วทหารเมืองตอง เมืองไห่

ไปเต๋หวี่ง ได้จับไล่ทหารจีน (ก๊กมินตั๋ง) แยกกระจายไปก่อนหน้านั้นแล้ว เป็นเหตุให้ชาวไทใหญ่
 ว่า ไม่พอใจและประท้วงจับไล่ด้วยวิธีการต่าง ๆ และเพิ่มความรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ แต่ไม่เป็นผล
 ในขณะนั้นเองรัฐบาลเมียนมาร์ได้ค้นอาวุธและจับกุมผู้นำไทใหญ่ ทำให้ชาวไทใหญ่รวมตัวเข้ากับ
 กลุ่มเคลื่อนไหวทางการเมืองอื่น ๆ ในการต่อต้านรัฐบาลเมียนมาร์ตั้งแต่นั้นมา กะเหรี่ยงมีความเชื่อ
 ว่าบรรพบุรุษของตนสืบเชื้อสายมาจากเผ่ามองโกล ซึ่งได้อพยพมาจากริมแม่น้ำแยงซีเกียงลงมา
 อาณาจักรเมียนมาร์ในศตวรรษที่ 7 มีการปกครองระดับหมู่บ้านตั้งแต่อดีต จนถึงสมัยอาณาจักรม
 และมีวิวัฒนาการดีขึ้นในสมัยสงครามระหว่างอังกฤษกับเมียนมาร์ ทั้งนี้เพราะชาวอังกฤษอาศัยชาว
 กะเหรี่ยงเป็นทหารสู้รบกับเมียนมาร์ ทำให้เมียนมาร์และกะเหรี่ยงเป็นปรปักษ์ต่อกัน หมอสอน
 ศาสนาทำให้กะเหรี่ยงบริเวณที่ราบมีการศึกษาที่ดีขึ้น ขณะที่กะเหรี่ยงบริเวณเทือกเขายังคงยึดถือ
 ขนบธรรมเนียมดั้งเดิม ซึ่งการเข้ามาของอังกฤษและหมอสอนศาสนาช่วยยกระดับความเจริญของ
 กะเหรี่ยงจนทัดเทียมเมียนมาร์ได้ ทั้งในด้านเศรษฐกิจดีขึ้นจากการปลูกข้าว และการศึกษาที่ดีขึ้นถึง
 ระดับมหาวิทยาลัยจนเกิดแนวคิดรัฐอิสระ และเกิดกองกำลังสหภาพแห่งชาติกะเหรี่ยงต่อต้าน
 รัฐบาลเมียนมาร์ มอญ ตันนิชฐานกันว่ามีมอญเป็นชาวมองโกล อพยพมาจากจีน ตั้งภูมิลำเนาบริเวณ
 ชายทะเลใกล้แม่น้ำสาละวิน และขยายอาณาเขตขึ้นไปทางเหนือจนถึงแม่น้ำสะโตงและแม่น้ำ
 อิระวดี ต่อมารวมเป็นประเทศรามัญ โดยมีเมืองหลวงที่เจริญรุ่งเรืองชื่อ สะเทิม ซึ่งมีการติดต่อค้าขาย
 กับอินเดียและลังกา จึงได้รับอารยธรรมทั้งด้านอักษรศาสตร์ ศิลปกรรมและพระพุทธศาสนานิกาย
 เถรวาท ภายหลังถูกรุกรานจากเมียนมาร์ ซึ่งอพยพมาจากทางเหนือและตั้งเมืองพุกามขึ้น และเสียด
 อาณาจักรให้กับกษัตริย์เมียนมาร์ใน ค.ศ. 1057 ว่างและป้อมปราการถูกทำลาย และมอญถูกแบ่ง
 ออกเป็นหลายหัวเมือง หลังจากนั้นได้พยายามตั้งอาณาจักรมอญขึ้นมาอีกครั้งจนสำเร็จใน ค.ศ. 1287
 โดยพระเจ้าฟ้ารั่ว มีเมืองมะตะมะเป็นเมืองหลวง ภายหลังได้ย้ายเมืองหลวงมาที่เมืองหงสาวดี ใน
 ค.ศ. 1369 และค.ศ. 1531 ได้เสียดเมืองหงสาวดีให้กับพระเจ้า ตะเบ็งชเวตี้ ภายหลังอาณาจักรมอญเป็น
 อิสระจากพม่าอีกครั้ง มีสมเด็จพระพุทธเจ้าเป็นกษัตริย์แห่งกรุงหงสาวดี และขยายอาณาจักรออกไป
 อาณาจักรมอญเสียดอิสรภาพอีกครั้งให้กับเมียนมาร์ ในสมัยพระเจ้าอลองพญาแห่งราชวงศ์คองบอง
 การเสียดอาณาจักรครั้งนี้ ทำให้คนมอญจำนวนมากได้อพยพเข้ามาในประเทศไทยตั้งแต่สมัยอยุธยา
 ตอนปลายจนถึงต้นรัตนโกสินทร์ กระฉิน ประกอบด้วยชนเผ่ากลุ่มย่อย ๆ 4 กลุ่มคือ จินเป่า
 (Jinghpaw) อาชี (Atsi) ลาชี (Lashi) และมารู (Maru) อพยพเข้ามาในเมียนมาร์ราวศตวรรษที่ 16
 อาศัยอยู่ในบริเวณทิศเหนือติดชายแดนจีน กระยาห์ หรือกะเหรี่ยงแดง อาศัยอยู่บริเวณรัฐกระยาห์ ใน
 อดีตมีการปกครองระบบเจ้าฟ้า แบ่งออกเป็น 5 แคว้น มีการทำสงครามกับแคว้นไทใหญ่จาก
 การสนับสนุนของเมียนมาร์ และมีการทำสงครามแย่งชิงอำนาจภายในบางครั้ง ในยุคอาณาจักรม
 อังกฤษผู้นำรัฐกระยาห์ ได้ทำข้อตกลงร่วมกับผู้แทนรัฐบาลอังกฤษ และรัฐบาลเมียนมาร์เรื่อง

การใช้ดินแดนของรัฐกะยาห์ เป็นเส้นทางการค้าสู่ประเทศจีนเพื่อแลกกับอิสรภาพใน ค.ศ. 1875 ต่อมาในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 ทหารญี่ปุ่นได้รวมรัฐกะยาห์เข้ากับการปกครองของเมียนมาร์ ภายหลังผู้นำรัฐกะยาห์ได้ร่วมมือกับอังกฤษ ขับไล่ทหารญี่ปุ่นได้สำเร็จและได้กลับเข้ามาบริหาร แต่หลังจากเมียนมาร์ได้รับอิสรภาพ รัฐกะยาห์ถูกรวมเข้าในสหภาพเมียนมาร์ ทำให้เกิดการต่อสู้ระหว่างชาวกะยาห์และรัฐบาลเมียนมาร์ตั้งแต่นั้นมา

กลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่ในเมียนมาร์

เมียนมาร์ เป็นประเทศที่มีความหลากหลายทางกลุ่มชาติพันธุ์ แตกต่างไปตามระบบนิเวศและกลุ่มชาติพันธุ์ ดังนั้น เมื่อเมียนมาร์ได้รับเอกราชในวันที่ 4 มกราคม พ.ศ.2491 คณะรัฐบาลจึงยึดหลักความหลากหลายของชาติพันธุ์ เพื่อลดความขัดแย้งทางการเมือง แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 7 เขต คือ เขตอิรวดี เขตพะโล เขตมาแกว เขตมณฑลชเวเล่ย์ เขตสะก่าย เขตตะนาวศรี และเขตย่างกุ้ง 7 รัฐ ได้แก่ รัฐชิน รัฐกะฉิ่น รัฐกะเหรี่ยง รัฐกะยา รัฐมอญ รัฐยะไข่ รัฐฉาน เขตเป็นพื้นที่อยู่อาศัยของชาติพันธุ์พม่าเป็นส่วนใหญ่ สำหรับรัฐเป็นถิ่นที่อยู่อาศัยของกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ แต่ก็มีชนชาติพม่าและกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ที่จัดอยู่ในชนกลุ่มน้อยอาศัยอยู่ด้วย

เมียนมาร์แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ คือ พม่า-ทิเบต (The Tibeto-Burman) กลุ่มมอญ-เขมร (The Mon-Khmer) และกลุ่มไต-จีน (The Tai-Chinese)

นอกเหนือจากการแบ่งเชื้อชาติ ออกมาเป็น 3 กลุ่มหลักแล้ว ยังแบ่งออกเป็นกลุ่มย่อย (Sub-Groups) ด้วย (จำลอง ทองดี, 2539 : 24-28)

กลุ่มพม่า-ทิเบต แบ่งออกเป็นพม่า ฉิ่น-กะฉิ่น โลโล เช่น ลีซอ เย้า ลาหู่ อาข่า ฯลฯ

กลุ่ม มอญ-เขมร แบ่งออกเป็น มอญ ว้า ลัวะ ปะหล่อง ฯลฯ

กลุ่มไต-จีน แบ่งออกเป็น ไต ไทยน้อย ไตเงิน ไตลื้อ ไตลาว ไตมว ชนชาติไท หรือไต

ไทใหญ่ในรัฐฉาน

รัฐฉานอยู่ในความปกครองของเมียนมาร์ มีเนื้อที่ 1 ใน 4 ของประเทศ มีเมืองหลวงชื่อเมืองตองจี ประชากรของรัฐฉาน สํารวจเมื่อ พ.ศ. 2550 มีจำนวนประมาณ 10 ล้านคน ปะปนกันราว 20 ชนเผ่า พลเมืองพื้นที่ประมาณร้อยละ 68 ของรัฐฉานเป็นชาวไทใหญ่เป็นหนึ่งในกลุ่มชาติพันธุ์ไท ชาวไทใหญ่ถือเอาวันที่ 7 กุมภาพันธ์ เป็นวันชาติ เมืองหลวงของรัฐฉานคือ ตองยี ซึ่งเป็นเมืองเล็ก ๆ ส่วนเมืองสำคัญอื่น ๆ ได้แก่ ลีป้อ ลำเลี้ยว เชียงตุง และท่าขี้เหล็ก

ภาพที่ 4.1 แผนที่เมืองสำคัญของรัฐฉาน

ที่มา : http://www.prachatham.com/detail.htm?code=n3_08072011_01 (10 Jan 2013)

ไทใหญ่ เป็นชนชาติที่เคยมีอารยธรรมที่เจริญรุ่งเรืองมาตั้งแต่อดีต ปัจจุบันชนชาติไทหรือไต มีถิ่นฐานที่อยู่อาศัยกระจัดกระจายอยู่ทั่วไปในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยขอบเขตพื้นที่ที่มีชนชาติไทหรือไตอยู่อาศัยนั้น ประกอบด้วยภาคใต้ของจีน ในสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ ไทย ลาว เขมร และเวียดนามในแต่ละแห่งก็เรียกชื่อแตกต่างกันไป แต่เล้ามูลทางภาษาและวิถีการดำเนินชีวิต ยังมีบางส่วนที่เหมือนกันหรือใกล้เคียงกันอยู่มาก แต่เมื่อก้าวถึงเฉพาะชนชาติ

ไทใหญ่หรือชาวไต ได้พบว่าไทใหญ่กระจัดกระจาย ตั้งเมืองอยู่ตั้งแต่ตอนกลางและตอนใต้ของจีน และในสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ แต่การตั้งเมืองในสมัยก่อนนั้น เป็นรูปแบบของรัฐอิสระ แตกต่างกับรัฐชาติ หรือประเทศชาติในปัจจุบัน การปกครองก็อยู่ในอิทธิพลหรือผู้ที่มีกำลัง และอำนาจผู้ปกครองรัฐเรียกว่าเจ้าฟ้าทาทา จะทำหน้าที่ในการสืบทอดอำนาจในการปกครองรัฐต่อไป ด้วยเหตุว่าการมีรัฐที่เข้มแข็ง ต้องอาศัยผู้ปกครองหรือเจ้าฟ้าที่เข้มแข็ง การตั้งเมืองหรือรัฐก็ขึ้นอยู่กับอำนาจ และความสามารถของเจ้าฟ้า ด้วยเหตุนี้ รัฐไทใหญ่ในอดีตจึงมีหลายยุคหลายสมัย บางพื้นที่หรือบางรัฐก็เรืองอำนาจ มีความเจริญในยุคเดียวกัน แต่ในส่วนของไทใหญ่ในประเทศ สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์นั้น อาจกล่าวได้ว่ามีหลายยุคซึ่งมาจากจุดเริ่มต้น คือ ยุคบุเรงนอง เจ้ายี่ดและครองเมืองไทใหญ่ พ.ศ.2009 ยุคอังกฤษเข้าปกครอง วันที่ 16 มกราคม พ.ศ.2430 ยุคร่วมกับสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์เรียกร้อย เกราชจากอังกฤษ (พ.ศ.2490) ยุครวมตัวในนามสหภาพเมียนมาร์ วันที่ 7 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2490-2501 ยุคเรียกร้อยเกราชกอบกู้ชาติ วันที่ 21 พฤษภาคม พ.ศ.2501-พ.ศ.2556 และยุคสุดท้ายแห่ง การถูกละเมิดสิทธิและการถูกจำกัดล้างเผ่าพันธุ์ พ.ศ.2501-พ.ศ.2556 (ศูนย์ไทใหญ่ศึกษา, 2553)

การที่เมียนมาร์แบ่งเขตการปกครองดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าฝ่ายรัฐบาลยอมรับความหลากหลายทางเชื้อชาติและวัฒนธรรม แต่ต้องอยู่ภายใต้อำนาจของรัฐบาลกลาง อีกทั้งไม่ยินยอมให้กลุ่มชาติพันธุ์ในรัฐต่าง ๆ แยกตัวเป็นอิสระ สาเหตุมาจากผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจนั่นเอง

1. ความแตกต่างทางด้านเชื้อชาติ หากแต่รวมกันภายใต้อำนาจทางการเมือง ตลอดระยะเวลาของประวัติศาสตร์จากอาณาจักรพุกาม จนกระทั่งตกเป็นอาณานิคมของอังกฤษ ทำให้เกิดวัฒนธรรมทางการเมืองในแบบศูนย์รวมอำนาจ คือ ชนชาติเมียนมาร์ ต้องมีอำนาจเหนือชนชาติอื่น
2. ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ซึ่งความแตกต่างของระบบนิเวศ ทำให้เกิดทรัพยากรที่ต่างกัน เช่น กลุ่มชาติพันธุ์มอญ มีทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง รัฐฉาน ไทใหญ่ มีทรัพยากรป่าไม้และแร่ธาตุ รัฐกะฉิ่น ซึ่งแยกตัวออกไปจากรัฐฉาน ก็มีอัญมณี แร่ธาตุที่อุดมสมบูรณ์ การปลดปล่อยรัฐต่าง ๆ ออกเป็นอิสระ ทำให้ต้องสูญเสียผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและการเมืองอย่างมากมาย ซึ่งรัฐต่าง ๆ ก็ไม่ได้ใช้ทรัพยากรธรรมชาติของคนอย่างยุติธรรม แต่กลับกลายเป็นรัฐบาลทหารเมียนมาร์ที่ได้รับสิทธินั้น

ตอนที่ 2 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้ามาประเทศไทยของพระภิกษุชาวไทใหญ่

ประวัติศาสตร์ของชาวไทใหญ่ไม่ได้บันทึกไว้อย่างเป็นลายลักษณ์อักษร ไม่เป็นระบบ ส่วนใหญ่จะมีลักษณะเป็นตำนานหรือพงศาวดาร (ยังมีความสับสนในเรื่องศักราชและที่ตั้งของเมือง) ซึ่งชาวไทใหญ่มีการเชื่อมสัมพันธ์กับชาวไทยพื้นเมืองในหัวเมืองเชียงใหม่มาตั้งแต่อดีต ดังปรากฏหลักฐานว่า...ในสมัยพญามังรายได้ขยายอาณาจักรล้านนาไปถึงเมืองไทใหญ่และได้ให้โอรสคือขุนศรีไปครองเมืองนายน... (พระยาประชากรกิจกรจักร, 2507 : 270) ซึ่งหัวเมืองไทใหญ่ ได้มีการติดต่อค้าขายกันระหว่างชาวไทใหญ่และชาวไทยพื้นเมืองเรื่อยมา ดังจะเห็นว่ามีพ่อค้าไทใหญ่ จากหัวเมืองต่าง ๆ ในเมียนมาร์ขนสินค้าบรรทุกบนหลังวัวต่าง หรือหลังม้าต่างเข้ามาในรูปขบวนวัวต่าง เป็นกลุ่มคณะ ชาวบ้านทั่วไปเรียกว่า “พ่อค้าวัวต่าง” (ฐิติ ฐาติ, 2523 : 44) โดยผ่านเข้ามาในประเทศไทยทางชายแดนติดต่อระหว่างไทย - เมียนมาร์ ได้แก่ ด่านชายแดนที่บ้านใหม่หมอกจ้าม ตำบลท่าตอน อำเภอแม่สาย ที่บ้านเวียงห้วย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝางและที่บ้านนาหวาย ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ด่านท่าขี้เหล็ก อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย เป็นต้น

ชาวไทใหญ่มีความเชี่ยวชาญการทำไม้ (ไม้สัก) จากเมียนมาร์ได้เข้ามาหากิน ตัดไม้สักบริเวณชายแดนใกล้หมู่บ้านนาหวาย ล่องไปตามลำน้ำแม่ปิงลงสู่แม่น้ำเจ้าพระยา เพื่อนำไปขายที่ประเทศสิงคโปร์ในนามของบริษัทบอร์เนียว ชาวไทใหญ่จำนวนไม่น้อยเมื่อเข้าในประเทศไทยแล้ว ไม่กลับภูมิลำเนา ได้ตั้งถิ่นฐานอยู่ในเมืองไทยและสามารถปรับปรนเป็นคนไทยโดยปริยาย พร้อมกับได้ตั้งบ้านเรือนอยู่ในอำเภอแม่สาย อำเภอฝางและอำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ในปัจจุบัน โดยมีการปรับปรนวิถีชีวิตการเป็นอยู่ร่วมกัน จนที่ยอมรับในหมู่บ้านมีความเข้มแข็ง สามารถ แสดงออกถึงการดำเนินการอนุรักษ์ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ประเพณีของชาวไทใหญ่และชาวไทยพื้นเมืองได้เป็นอย่างดี การยอมรับนับถือระเบียบแบบแผน กฎกติกาของหมู่บ้าน ชาวไทใหญ่ได้ให้ความร่วมมือเคารพกฎกติกาของสังคมหมู่บ้านเป็นอย่างดี

การอพยพเคลื่อนย้ายของชาวไทใหญ่ ที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านนาหวาย อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ เป็นไปอย่างต่อเนื่องและเพิ่มจำนวนมากขึ้น ในยุคแรก ๆ เป็นการอพยพมาเพื่อหาพื้นที่ทำนาทำไร่ หลังจากนั้นได้มีการอพยพติดตามกันมาสร้างเป็นหมู่บ้านและชุมชน ในขั้นแรกได้เข้ามาอาศัยการทำไม้สักให้กับบริษัทบอร์เนียวของอังกฤษ โดยยอมเสียค่าภาษีปีละ 4 บาท เมื่อสร้างฐานะมั่นคงแล้ว มีการชักชวนญาติพี่น้องติดตามเข้ามา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงระยะที่เกิดสงครามเอเชียบูรพาหรือสงครามญี่ปุ่น มีการแย่งชิงดินแดนการปกครอง และความขัดแย้งทางการเมืองใน พ.ศ. 2491 หรือที่ชาวไทใหญ่เรียกว่า “สัญญาปางหลง” ที่ทหารรัฐบาลสหภาพ

เมียนมาร์ ส่งกำลังเข้ามาปราบปรามกองกำลังก๊วนชาวไทใหญ่ ที่มีเจ้าฟ้าน้อยชอหยังตะเป็นผู้นำ ดังนั้น ในวันที่ 21 พฤษภาคม ค.ศ. 1958 เจ้าน้อย หรือชอหยังตะ พร้อมสหายร่วมรบ 31 คน ได้ร่วมกันตั้งกลุ่ม “หนุ่มศึกหาญ” เพื่อขับไล่ทหารพม่าออกจากรัฐฉาน ไม่นานนัก กลางเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 1959 นักรบก๊วนชาวไทใหญ่ ที่นำโดยโป เตหวิง, โป หม่อง และเจ้าเสื่อวัน ได้นำนักรบก๊วนที่มีจำนวนไม่กี่ร้อยคน โจมตีทหารเมียนมาร์ที่เมืองด้างยาน ทางตอนใต้ของเมืองลำเลี้ยว และสามารถยึดเมืองด้างยานไว้ได้นานกว่า 15 วัน ก่อนที่ทหารเมียนมาร์จะระดมโจมตีอย่างหนัก จนฝ่ายนักรบไทใหญ่ต้องถอยเข้าไปในป่า ได้สร้างความกดดันให้กับชาวไทใหญ่ในรัฐฉานมาจนถึงปัจจุบัน แต่นับเป็นโอกาสของชาวไทใหญ่ที่อพยพเข้ามาอาศัยในหมู่บ้านนาหวาย ก่อนที่จะมีสำรวจตรวจสอบทะเบียนราษฎร และการทำบัตรประจำตัวประชาชน ใน พ.ศ.2507 ชาวไทใหญ่ที่เข้ามาในยุคนั้น ได้รับการสำรวจตรวจสอบเป็นสัญชาติไทยได้รับ การจัดทำทะเบียนราษฎรและมีบัตรประจำตัวประชาชน ต่อมาเมื่อมีการสำรวจตรวจสอบ การเข้ามาอาศัยของชาวไทใหญ่บ้านนาหวาย ในลักษณะการสำรวจกลุ่มบุคคล ที่อาศัยในพื้นที่สูงใน พ.ศ. 2535-2540 ซึ่งเรียกกันว่า บัตรสีเขียวหรือบัตรสีฟ้า หลังจากนั้นได้มีการสำรวจอีกครั้งใน พ.ศ. 2542 เรียกว่าบัตรเขียวขอบแดง เป็นการสิ้นสุดการสำรวจตรวจสอบเป็นครั้งสุดท้าย แต่ยังคงมีการอนุญาตจัดทำบัตรแรงงานต่างด้าว สำหรับชาวไทใหญ่ที่เข้ามาหลัง พ.ศ. 2542 จนถึงปัจจุบัน (เฟื่องฟ้า ลัษมณี, 2545 : 23-24)

การเข้ามาในเชียงใหม่ของชาวไทใหญ่ยุคฟื้นฟู (พ.ศ.2325-พ.ศ.2356)

หลังจากที่เชียงใหม่ร้างในช่วง พ.ศ. 2317- 2337 พระเจ้ากาวิละได้รวบรวมผู้คนจากหัวเมืองต่าง ๆ ในล้านนาเข้ามาอยู่ในเชียงใหม่เรียกว่ายุค “เก็บผักใส่ซ้า เก็บข้าใส่เมือง” ถือว่าเป็นยุคฟื้นฟูเมืองเชียงใหม่ ดังปรากฏหลักฐานในตำนานเมืองเชียงใหม่ว่า

“...ในศักราช 1156 ตัวนั้นแล พระเป็นเจ้าทั้งสามพระองค์พี่น้องได้สร้างบ้านแปงเมืองเก็บเอาไพร่ฟ้าข้าแผ่นดินเข้ามา ส้อมบ้านใส่เมือง พระเป็นเจ้าข้าแต่งท้าวสิริ ท้าวบุญเรืองคุมไพร่ 300 ขึ้นไปตีมันไปสิริหนอรธาแตกกระจัดกระจายไป แล้วกวาดเอาหมื่นหลวง หมื่นน้อยพ่อเมืองสาตแสนเมืองมา นายน้อยวงศ์เมืองแจดและทำฮ่อเมืองถึง เมืองกุน ลงมาเป็นข้าราชการเก็บเมืองเชียงใหม่ ได้ช้างพลายหนึ่ง กับนางมิกองมาถวายพระเป็นเจ้าในศักราช 1160 นั้น ถึงศักราช 1161 ปีเกิดเมืด พระเป็นเจ้าเกณฑ์เจ้าคำมูลเป็นแม่ทัพคุมไพร่พล 300 ขึ้นไปตีฟ้าคำเครื่องถูกสึนาคตาย ได้เมืองปูลแล้วเจ้าคำมูลก็เลยยกไพร่พลข้ามน้ำแม่คงไปฟากวันตกเข้าตีเอาบ้านจัวลาย

บ้านสะดอย ล้อยไร่ ท่าช้าง บ้านนา อย่างทุ่งอ้อ ได้หมื่นขาว จัวลายและ
เมียบฟ้าเครื่องกวาดเอาครอบครัวลูกบ้านชาวไพร่ลงมาใส่บ้านเมือง...”

(อรุณรัตน์ วิเชียรเขียว, 2542 : 175)

ตามตำนานเมืองเชียงใหม่ ทำให้ทราบได้ว่าการอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐาน ของชาวไทใหญ่
ในเมืองเชียงใหม่ ในอดีตมีการตั้งถิ่นฐานหลายรูปแบบบริเวณใกล้แม่น้ำคง (แม่น้ำสาละวิน) เช่น การนำ
กำลังเข้าไปโจมตียึดครอบครัวเอาไปเป็นข้าทาส บริวาร หรือบางเมืองยอมสวามิภักดิ์มาอยู่ในเมือง
เชียงใหม่โดยสมัครใจ เพราะต้องการไปอยู่ในดินแดนที่ดีกว่า เพื่อที่จะหลบหนีการกดขี่ข่มเหงของ
เมียนมาร์ ต่อมาผู้คนชาวไทใหญ่ ไทจีน ไทลื้อ ที่ได้เข้ามาตั้งบ้านเรือนในเชียงใหม่ ซึ่งเป็น
ศูนย์กลางของอาณาจักรล้านนา ปัจจุบันบางหมู่บ้านยังคงอนุรักษ์จารีตประเพณีของตนเองอย่าง
เคร่งครัด (ในประวัติศาสตร์ของล้านนา 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ได้แก่
เชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง เชียงราย พะเยา แพร่ น่าน และแม่ฮ่องสอน)

ช่วงพุทธศตวรรษที่ 24-25 (พ.ศ.2357-2457) กลุ่มไทใหญ่ได้เดินทางข้ามไปมาเพื่อทำ
การค้าขาย บางส่วนเข้ามาตั้งถิ่นฐานในล้านนาเป็นข้าเมืองเชียงใหม่ และได้รับการมอบหมายให้ไป
ตั้งบ้านเมืองที่ทำกินใกล้กับเมืองเชียงใหม่ เช่น ชาวลื้อตั้งบ้านเรือนอยู่บริเวณ อำเภอคอกยสะเก็ด
และอำเภอสันกำแพง ชาวไทจีนตั้งบ้านเรือนอยู่บริเวณเมืองพันทนาการ (เวียงท่ากาน อำเภอ
สันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่) ส่วนชาวไทใหญ่อยู่กระจัดกระจายตั้งแต่อำเภอเชียงดาว ลงมาถึง
บริเวณรอบเมืองเชียงใหม่ที่ตั้งของวัดป่าเป้า ต.ศรีภูมิ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นต้น เมื่อมี
การอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานตามที่ได้กล่าวมาแล้ว จึงเป็นเหตุให้กลุ่มชาวไทใหญ่ มีการเดินทางไปมา
หาสู่ระหว่างเมืองเชียงใหม่กับภูมิภาคอื่น (เมียนมาร์) มีการติดต่อการค้าขายและแลกเปลี่ยน
ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม พิธีกรรม ความเชื่อ ตลอดจนการดำเนินชีวิตซึ่งกันและกัน
ทำให้มีการปรับปรนระหว่างชาวไทใหญ่ และชาวไทยพื้นเมืองเชียงใหม่ได้เป็นอย่างดี (เฟื่องฟ้า
ลัษมี, 2545 : 3)

ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่กับรัฐบาลเมียนมาร์หลังได้รับเอกราช

ปัจจุบันปัญหากลุ่มชาติพันธุ์ชนกลุ่มน้อยกำลังเป็นปัญหาของสังคมโลก โดยเฉพาะ
กระแสการเรียกร้องปกครองตนเองมากขึ้น ทั้งนี้เพราะชนกลุ่มน้อยมีความเป็นชาติพันธุ์ เชื้อชาติ
วัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิต ศาสนา ความเชื่อ คติ พิธีกรรม ศาสนา ประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และค่านิยม
ของตน แต่ต้องอยู่ร่วมกับชนกลุ่มใหญ่หรือกับชนกลุ่มน้อยชาติพันธุ์อื่น จึงมักเกิดปัญหา
ความขัดแย้งในการอยู่ร่วมกันและนำมาซึ่งปัญหาต่างๆ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ และมักเป็นปัญหาที่
สะสมมาเป็นระยะเวลายาวนานสาเหตุประการหนึ่ง เป็นผลมาจากการกระทำของชนกลุ่มใหญ่

โดยเฉพาะการเลือกปฏิบัติและการกีดกัน (Prejudice and discrimination) ตลอดจนความไม่สมดุลทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม และขาดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

ความขัดแย้งระหว่างทหารรัฐบาลเมียนมาร์และกองกำลังชนกลุ่มน้อยกลุ่มต่าง ๆ เป็นสงครามที่ยืดเยื้อกินเวลาช้านาน นับตั้งแต่สมัยที่พม่าได้รับเอกราชจากอังกฤษใน ค.ศ. 1948 ความขัดแย้งระหว่างเชื้อชาติภายในเมียนมาร์ ซึ่งวิวัฒนาการมาเป็นสงครามกลางเมืองนี้ อาจนับถอยหลังไปได้จนถึงสมัยเมียนมาร์ตกเป็นอาณานิคมของอังกฤษตั้งแต่ ค.ศ. 1824 เป็นต้นมา

สาเหตุความขัดแย้งมีหลายประเด็น ประเด็นแรกก่อนเมียนมาร์จะตกเป็นอาณานิคมของอังกฤษอย่างสมบูรณ์ ใน ค.ศ. 1886 อังกฤษได้ผนวกเมียนมาร์และดินแดนของชนกลุ่มน้อยต่าง ๆ เข้าเป็นมณฑลหนึ่งของอินเดีย ซึ่งอังกฤษเป็นเจ้าอาณานิคมในขณะนั้น เมื่ออังกฤษถอนตัวออกจากพม่าอย่างกะทันหัน พร้อมกับทิ้งปัญหาความขัดแย้งของกลุ่มชาติพันธุ์ ไว้ให้รัฐบาลกลางของเมียนมาร์ ซึ่งเข้ามาับภาระหน้าที่แทนผู้นำรัฐบาลเมียนมาร์ ในช่วงที่ได้รับอิสรภาพแล้ว นับตั้งแต่ นายพล ออง ซาน อุ นู และนายพลเนวิน ต่างก็มีทัศนคติต่อการรวมชาติและความเป็นเอกภาพ ในบริบทที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในพม่าที่แตกต่างกันออกไป สงครามกลางเมืองที่ได้เริ่มก่อตัวตั้งแต่ ค.ศ. 1948 จนถึงช่วงวิกฤตในทศวรรษที่ 1960 นับแต่นั้นมา เมียนมาร์ก็ได้กลายเป็นดินแดนแห่งการสู้รบระหว่างรัฐบาลกลาง กับกองกำลังชนกลุ่มน้อยกลุ่มต่าง ๆ จนถึงปัจจุบัน ประเด็นที่สอง จากสภาพภูมิประเทศ ซึ่งแยกชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์ออกจากกัน ด้วยเทือกเขาสูง ป่าทึบและแม่น้ำ อีกทั้งยังส่งเสริมให้เกิดความแตกต่าง ระหว่างวัฒนธรรมและภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ โดยการคงเอกลักษณ์เด่นของตนไว้ ไม่มีการผสมผสาน เพื่อก่อให้เกิดการเรียนรู้และการยอมรับซึ่งกันและกัน ปัญหาความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลเมียนมาร์ และกองกำลังชนกลุ่มน้อย ได้กลายเป็นปัญหาที่บั่นทอนความมั่นคงและเอกภาพของรัฐ ดังนั้น ความจำเป็นของรัฐบาลเมียนมาร์ ในการที่จะสร้างไว้ซึ่งความเป็นเอกภาพของรัฐ ด้วยการทำสงครามสยบกองกำลังชนกลุ่มน้อยกลุ่มต่าง ๆ เหล่านี้ และได้กลายเป็นภารกิจความสำคัญอย่างยิ่งยวดในเชิงนโยบายเป็นสำคัญอันดับแรกของประเทศ

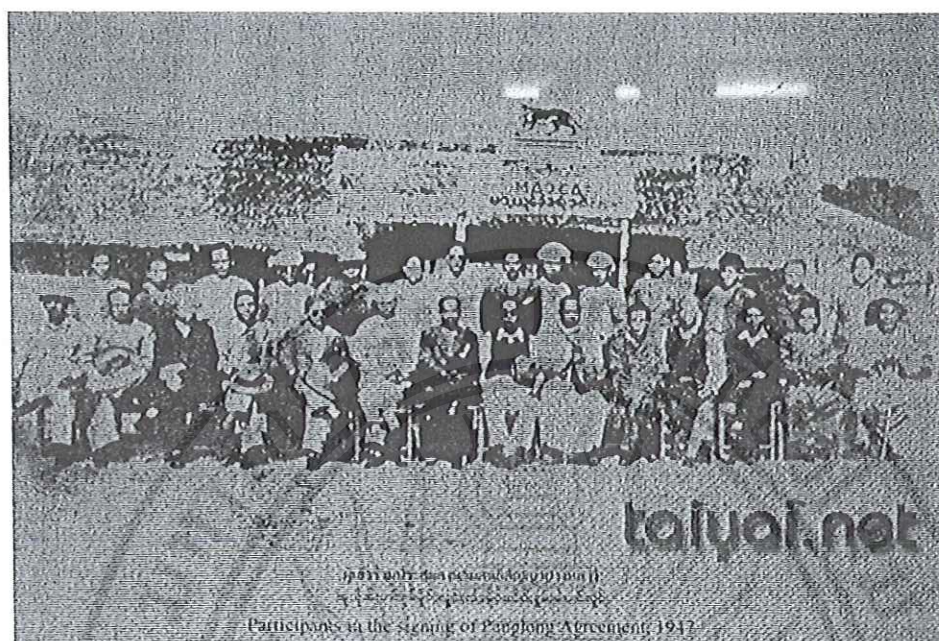
ชาวเมียนมาร์ซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่ (ประมาณร้อยละ 68) จะอาศัยอยู่ในบริเวณเมียนมาร์แท้หรือบริเวณราบริมแม่น้ำ นอกจากชาวเมียนมาร์แล้วยังประกอบด้วยชาวมอญและกะเหรี่ยงที่อพยพลงมาจากภูเขาสูง ในขณะที่ชนกลุ่มอื่นจะอาศัยอยู่ในบริเวณที่ราบสูงหรือเทือกเขาสูงบริเวณชายแดน ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ อาทิ ไทยใหญ่ (Shan) กะเหรี่ยง (Karen) คะฉิ่น (Kachin) ฉิ่น (Chin) ว้า (Wa) ยะไข่ (Arakanist) และชาวเขาเผ่าต่าง ๆ เช่น มูเซอ อีเก้อ ลีซอ ปะหล่อง จินโกกั๋ง เป็นต้น ชนกลุ่มน้อยชนต่าง ๆ เหล่านี้รวมกันประมาณร้อยละ 32 ของประชากรเมียนมาร์ โดยมีกลุ่มไทยใหญ่ กลุ่มกะเหรี่ยง กลุ่มมอญ และกลุ่มกะฉิ่น จะมีจำนวนเป็น

รองลงมาจากชาติพันธุ์เมียนมาร์ตามลำดับ เนื่องจากในช่วงที่เมียนมาร์เป็นเมืองขึ้นอังกฤษ อังกฤษ แยกการปกครองระหว่างชนกลุ่มน้อย และชาวเมียนมาร์ เมื่อเมียนมาร์ได้เอกราช (ชาวเมียนมาร์) ซึ่งเป็นชนกลุ่มใหญ่ ได้ใช้กำลังเข้าปกครองชนกลุ่มน้อยต่าง ๆ ในประเทศ ซึ่งชนกลุ่มน้อยหลายกลุ่ม ไม่ยอมอยู่ใต้การปกครองของเมียนมาร์ และทำการต่อสู้และมีกองกำลังของตนเองเพื่อต้องการปกครองตนเองไม่รวมอยู่กับเมียนมาร์ ทางฝ่ายเมียนมาร์ภายใต้การนำของรัฐบาลทหาร ได้ใช้กำลัง ทหารและความรุนแรงเข้าจัดการจนทำให้เกิดการสู้รบ โดยเฉพาะตามแนวชายแดนไทยซึ่งเกิด ปัญหาที่ยืดเยื้อมาจนถึงทุกวันนี้

ส่วนไทเหมาหรือไทหลวง คือไทใหญ่ กลุ่มหนึ่งที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ที่รัฐชานหรือรัฐฉานในประเทศเมียนมาร์ปัจจุบัน ตอนใต้ของจีน และภาคเหนือของประเทศไทย คำว่า ฉาน คือที่มาของคำว่า สยาม ในเมียนมาร์มีรัฐใหญ่ของชาวไทใหญ่ ชื่อ รัฐฉาน (SHAN STATE) ชาวไทใหญ่ในเมียนมาร์ บางกลุ่มต้องการอิสระจากการปกครองของรัฐบาลเมียนมาร์ โดยรวมเรียกว่า “ชาน” ไทยเรียกว่า “ไทใหญ่” หรือ “เงี้ยว” (กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์, 2526 : 3) เรียกตนเองว่า “ไต” เป็นชนชาติที่ตั้งถิ่นฐานในรัฐฉานของประเทศสหภาพเมียนมาร์ ขณะที่เมียนมาร์เรียกชาวไทใหญ่ว่า “ชาน หรือ ฉาน” ที่มีแนวพรมแดนประเทศเพื่อนบ้าน 3 ประเทศ ได้แก่ ประเทศไทย เมียนมาร์ และลาว มาบรรจบกันเรียกว่าสามเหลี่ยมทองคำ ตลอดแนวด้านเหนือบริเวณ เดิมชาวไทใหญ่ จัดตั้งรัฐบาล อยู่ลุ่มแม่น้ำเมออยู่แถบตะวันออกของแม่น้ำสาละวิน และเวียง แม่น้ำชะเวลี (อานันท์ กาญจนพันธ์, 2537 : 78) ในประเทศสหภาพเมียนมาร์เรียกว่าอาณาจักรมาและปง ไทใหญ่ เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ในตระกูลภาษาไท-กะได ซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ขนาดใหญ่อันดับที่ 2 ของเมียนมาร์ ส่วนใหญ่อาศัยในบริเวณคอกไตแลง รัฐฉาน บางส่วนอาศัยอยู่ตะเข็บชายแดนไทย-เมียนมาร์ ชาวไทใหญ่ในเมียนมาร์ มีประมาณ 3 หรือ 4 ล้านคน แต่มีไทใหญ่หลายแสนคน ได้อพยพเข้าสู่ประเทศไทย เพื่อหนีสงครามการเมืองและหาที่อยู่อาศัยใหม่ในต่างแดน คำว่า “ไทใหญ่” เป็นชื่อที่ชาวไทใหญ่คุ้นเคยมานาน ควบคู่กับคำที่ชาวไทใหญ่มักขนานนามตนเองว่า “ไทใหญ่น้อย” แต่นอกเหนือจากชาวไทใหญ่ในประเทศไทยแล้วไม่มีใคร รู้จักคำว่า ไทใหญ่ ชาวไทใหญ่เรียกตนเองว่า “ไทใหญ่” หรือ ไต และจะจำแนกกลุ่มด้วยการเพิ่มคำขยายเช่น ไทใหญ่ดำ ไทใหญ่แดง ไทใหญ่ขาว ไทใหญ่ใต้ ไทใหญ่เหนือ เป็นต้น ชาวไทใหญ่เรียกตนเองว่า “ไทใหญ่” แต่ชนชาติอื่นจะเรียกชื่อเราว่า เสียม เขียมหรือสยาม เป็นต้น และเรียกประเทศเราว่าสยาม ชาวไทใหญ่ก็เช่นเดียวกันมีชื่อที่ชนชาติอื่นเรียกแตกต่างกันไป เช่น พม่าเรียกว่า “ชาน” หรือ “ฉาน” ซึ่งเป็นต้นเค้าให้ชาวตะวันตกเรียกชาวไทใหญ่ ในขณะที่ชาวคะฉิ่น หรือจิงโผเรียกว่า “อะซาม” ชาวอาขาง ชาวปะหล่อง และชาวว้า เรียกว่า “เซียม” คำทั้งหมดนี้มาจากรากเหง้าของคำเดิมคือ “สยาม” สาม หรือ “ซาม” ทั้งสิ้น ส่วนชาวจีนฮั่นมีวิธีเรียกชาวไทใหญ่ที่แตกต่างออกไป คือ ใช้คำที่แสดงลักษณะของชนชาติ มา

ขนานนาม เช่น เรียกว่า พวกเลื้อขาว (ป่ายยี้) พวกพันทอง (จินฉือ) พวกพันเงิน (หยินฉือ) พวกพันดำ (เฮยฉือ) และยังมี ชื่ออื่น ๆ เช่น เหลียว หลาว หมางหมาน พวกหยี เป็นต้น จีนจะมีการเรียกชื่อชาวไทใหญ่เปลี่ยน แปลงไปตามระยะเวลาทางประวัติศาสตร์ ในกลุ่มของไทใหญ่ก็มีชื่อเรียกออกเป็นกลุ่มย่อย ๆ ได้อีกหลายกลุ่มตามถิ่นที่อยู่ เช่น ชาวไทใหญ่ที่อาศัยอยู่ในพม่า มักเรียกชาวไทใหญ่ที่อยู่ในเขตประเทศจีนว่าเป็นไทใหญ่แฉ่หรือไทใหญ่จีน เพราะพวกเขาสามารถพูดภาษาจีนได้และรับเอาอิทธิพลวัฒนธรรมจีนหลายอย่างตั้งแต่ภาษา วิธีการกินอาหารด้วยตะเกียบ การตั้งบ้านเรือนแบบติดพื้นและขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นต้น ในขณะที่ ชาวไทใหญ่ในจีนมักจะเรียกตนเองว่าเป็นไทใหญ่เหนือด้วยถือว่าตน อยู่ทางเหนือของแม่น้ำคง (สาขาของแม่น้ำสาละวิน) และจะเรียกชาวไทใหญ่ในเมียนมาร์ ว่าเป็นไทใหญ่ใต้

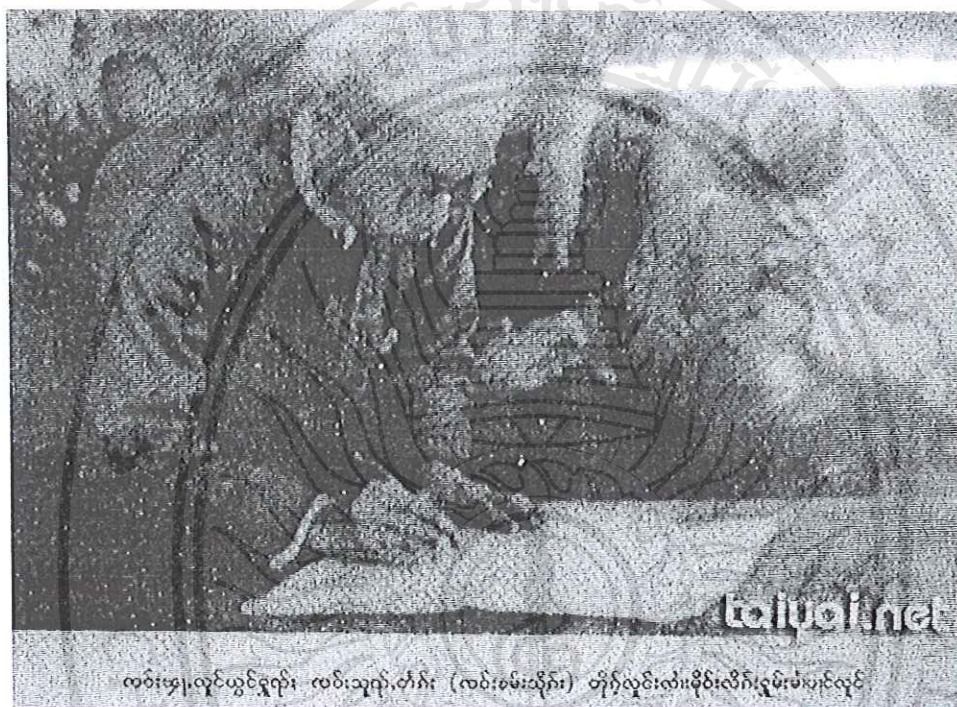
วันที่ 9 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2490 ตัวแทนจากรัฐฉาน รัฐฉิ่น และรัฐคะฉิ่น ซึ่งอยู่ทางตอนเหนือของสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ได้จัดตั้ง “สภาผู้นำร่วมสหพันธ์รัฐเทือกเขา” (Supreme Council of the United Hill People) ขึ้น โดยในวันเดียวกันนั้นเอง นายพลอองซาน ได้กล่าวในที่ประชุมว่า ต้องการให้ชนชาติต่าง ๆ ร่วมกับเมียนมาร์ในการเรียกร้องเอกราชจากอังกฤษ ซึ่งเจ้าฟ้าไทใหญ่ได้ตั้งเงื่อนไขว่า ถ้าหากรัฐฉานไม่มีสิทธิแยกตัวเป็นอิสระ หลังจากที่ได้รับเอกราชจากอังกฤษ ก็จะไม่ร่วมมือกับเมียนมาร์อย่างเด็ดขาด ต่อมาในวันที่ 11 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2490 ที่ประชุมได้มีมติตกลงที่ร่วมกันเรียกร้องเอกราชจากอังกฤษ แต่จะร่วมกันเพื่อเรียกร้องเอกราชเท่านั้น หลังจากได้รับเอกราชแล้วทุกรัฐมีอิสระในการตัดสินใจทุกอย่าง ดังนั้น เป้าหมายที่ต้องร่วมกันครั้งนี้ จึงเพื่อให้เกิดพลังในการเจรจาต่อรองกับอังกฤษเท่านั้น ในที่สุด วันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2490 เจ้าฟ้าไทใหญ่ และตัวแทนจากรัฐต่าง ๆ จึงได้ร่วมลงนามในข้อตกลงสนธิสัญญาปางหลวง ซึ่งนายพลอองซาน เป็นผู้ร่างขึ้น เป็นสนธิสัญญาแห่งความหลอกลวง เนื้อหาสาระของข้อตกลงสนธิสัญญาปางหลวงทั้งหมด 9 ข้อ ไม่ได้ระบุถึงสิทธิในการแยกตัวเป็นอิสระ และเมื่อบรรดาเจ้าฟ้าทวงถาม นายพลอองซานได้ตอบว่า “เรื่องสิทธิในการแยกตัวเป็นอิสระนั้น น่าจะนำไปเขียนไว้ในรัฐธรรมนูญ จะมีผลดีมากกว่าที่จะเขียนไว้ในข้อตกลงปางหลวง”

ภาพที่ 4.2 ผู้เข้าร่วมประชุมลงนามสนธิสัญญาปางหลวง
ที่มา : www.taiyai.net (10 Jan 2013)

ดังนั้น สิทธิการแยกตัวของรัฐต่าง ๆ จึงไปปรากฏอยู่ในรัฐธรรมนูญฉบับแรกของเมียนมาร์ เมื่อ พ.ศ.2490 ซึ่งนายพล อองซาน ได้ริเริ่มร่วมกันร่างกับผู้แทนชนชาติต่าง ๆ โดยมีความสำคัญ คือ ชนชาติพันธุ์ต่าง ๆ ที่ได้ร่วมลงนามในข้อตกลง ได้แก่ ไทยใหญ่ คะฉิ่น และจีน จะมีสิทธิแยกตัวเป็นอิสระหลังจากอยู่ร่วมกันในสหภาพครบ 10 ปี นับจากวันที่เมียนมาร์ได้รับเอกราช คือ วันที่ 4 มกราคม พ.ศ. 2491 โดยระบุไว้ในบทบัญญัติที่ 10 บรรทัดที่ 202 ของรัฐธรรมนูญฉบับนี้ แต่ทางด้านชาวกะเหรี่ยง ซึ่งไม่ได้ร่วมลงนามในข้อตกลงสนธิสัญญาปางหลวงนั้น ถือว่าพวกตนมีสิทธิแยกตัวเองออกเป็นอิสระ นับจากวันที่เมียนมาร์ได้รับเอกราชจากอังกฤษ แต่เมื่อรัฐบาลเมียนมาร์ไม่ยอมให้แยกตัวออกมา ซึ่งไม่ทำตามสัญญา และพยายามที่จะรวบรวมดินแดนชาวไทใหญ่จึงจัดตั้งกองกำลังของตนเองขึ้น ปัจจุบันกองทัพกู้ชาติไทใหญ่ นำโดยเจ้าขุนศึกมีฐานที่มั่น ที่ดอยไตแลงตรงข้าม จังหวัดแม่ฮ่องสอน ถือเป็นกองกำลังกู้ชาติพันธุ์ที่มีความเข้มแข็งที่สุด ชาวกะเหรี่ยงจึงก่อตั้งกองกำลังกู้ชาติกะเหรี่ยง เพื่อเรียกร้องอิสรภาพให้ตนเอง ชนชาติกะเหรี่ยงจึงก่อตั้งกองกำลังกู้ชาติกะเหรี่ยงเพื่อเรียกร้องอิสรภาพอันชอบธรรมให้ตนเองนับจากบัดนั้นจนถึงปัจจุบัน (คณะกรรมการการต่างประเทศ วุฒิสภา, พ.ศ. 2547: 15-16) ดังที่กล่าวแล้ว อังกฤษให้สิทธิชนกลุ่มน้อย เข้ารับราชการทหารและตำรวจมากกว่าชาวเมียนมาร์ ในช่วงนั้นพบสถิติคนกะเหรี่ยงอยู่ในกองทัพอังกฤษสูงมาก ปรากฏว่าในสมัยอาณานิคมนั้น ชาวเมียนมาร์ ซึ่งมี

จำนวนถึงร้อยละ 75 ของประชากรทั่วประเทศ กลับมีทหารเป็นชาวเมียนมาร์อยู่ในกองทัพเพียงร้อยละ 7 ในขณะที่ชาวกะเหรี่ยงซึ่งเป็นประชากรของเมียนมาร์เพียงร้อยละ 9 กลับเป็นทหารอยู่ในกองทัพของอังกฤษ ด้วยสัดส่วนที่สูงมากถึงร้อยละ 38 (ชาลวิทย์ เกษตรศิริ, 2533: 85) อาจมีส่วนทำให้ชาวกะเหรี่ยงต้องการเป็นอิสระภาพ จึงไม่รวมลงนามในข้อตกลงสนธิสัญญาปางหลวง

ภาพที่ 4.3 รำรัฐธรรมนูญ

ที่มา : www.taiyai.net (10 Jan 2013)

อู๋ ผู้นำเมียนมาร์ซึ่งเป็นนายกรัฐมนตรีพลเรือนคนแรกของเมียนมาร์ และนายพลเนวิน ผู้นำทหารที่มีทัศนคติและนโยบายต่อชนกลุ่มน้อยแตกต่างจากนายพลออง ซาน อย่างสิ้นเชิง กล่าวคือ ขณะที่นายพลออง ซาน ยอมระบุนำให้ชนกลุ่มน้อยมีสิทธิปกครองตนเอง ในรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2490 แต่นายกรัฐมนตรีอู๋ และนายพลเนวิน กลับไม่ต้องการให้ชนกลุ่มน้อยมีสิทธิดังกล่าว โดยเฉพาะสิทธิในการแยกตัวออกไปเป็นประเทศอิสระ เพราะเกรงว่ารัฐบาลเมียนมาร์จะต้องสูญเสียรายได้จากทรัพยากร ในดินแดนชนกลุ่มน้อยอย่างมหาศาล นอกจากนี้ พื้นที่ที่ชาวเมียนมาร์ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ยังแทบไม่มีทรัพยากรใด ๆ ที่จะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาประเทศ ดังนั้น เมื่อครบกำหนด 10 ปี หลังจากที่เมียนมาร์ได้รับเอกราชจากอังกฤษ รัฐบาลเมียนมาร์จึงไม่ยอมให้ชาวไทใหญ่ และชนกลุ่มน้อยอื่น ๆ แยกตัวออกไปปกครองตนเองตามที่สัญญาไว้

(คณะกรรมการการต่างประเทศ วุฒิสภา, 2547: 16) เมื่อเหตุการณ์เป็นเช่นนี้ ส่งผลให้เกิดสงครามกลางเมืองขึ้นในเมียนมาร์ระหว่าง พ.ศ.2491 จนถึง พ.ศ.2503 รวมทั้งต้องเผชิญกับการแทรกแซงจากพรรคคอมมิวนิสต์ ยิ่งกว่านั้นตามข้อตกลงที่ระบุไว้ในสนธิสัญญาปางหลวงให้รัฐที่เป็นชนกลุ่มน้อยเป็นอิสระ แยกตัวเองออกจากเมียนมาร์ได้ ทำให้ชนกลุ่มน้อยเริ่มทวงสิทธิตามรัฐธรรมนูญ จึงมีการปะทะกัน บ้านเมืองจึงเกิดความวุ่นวายและกลับทวีความรุนแรงมากขึ้น ประกอบกับเศรษฐกิจของเมียนมาร์ในอยู่ในภาวะวิกฤต เนื่องจากต้องชดเชยค่าปฏิกรรมสงครามให้กับอังกฤษ ผลกระทบจากเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลกระหว่างสงครามโลก ครั้งที่ 2 กองทัพภายใต้การนำของนายพลเนวิน มีความเข้มแข็งมากขึ้น อุ努 ผู้นำรัฐบาลฝ่ายพลเรือนขาดเสถียรภาพทางการเมือง จากการไม่สามารถรักษาความสงบเรียบร้อยภายในประเทศได้ มีผลให้ช่วงรัฐบาลพลเรือน พ.ศ.2501 จึงขอให้ทหารเข้ามาปกครองประเทศชั่วคราว โดยตั้งเป็นรัฐบาล “รักษาการ” อยู่สองปี เพื่อเตรียมการเลือกตั้งใหม่ ซึ่งอุ努ได้กลับเข้ามาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอีกครั้งใน พ.ศ.2503 แต่สถานการณ์ก็ไม่ดีขึ้น ทำให้เนวิน และสถาปปฏิวัติสังคมนิยม มีสมาชิก 24 คน ทำการรัฐประหาร (Coup d' etat) นำกำลังทหารเข้ายึดอำนาจจากรัฐบาลอุ努 เมื่อ พ.ศ.2505 และได้สถาปนาระบอบการปกครองแบบเผด็จการโดยสถาบันทหาร เป็นจุดเริ่มต้นของการปกครองแบบสังคมนิยม และการครอบงำการเมืองของกองทัพ กระทั่ง พ.ศ. 2517 เมียนมาร์ปกครองด้วยกฎอัยการศึก และการขยายบทบาทของทหารอย่างสำคัญในเศรษฐกิจ การเมืองและรัฐบาลเมียนมาร์ นโยบายและอุดมการณ์ของรัฐบาลหลังรัฐประหาร ตั้งอยู่บนแนวคิดสังคมนิยมวิถีเมียนมาร์ (Burmese Way to Socialism) ซึ่งมีการประกาศต่อสาธารณะหนึ่งเดือนหลังรัฐประหาร และเสริมด้วยการจัดตั้งพรรคโครงการสังคมนิยมเมียนมาร์ ได้ปิดประเทศเป็นระยะเวลายาวนาน แทบไม่คบค้าสมาคมกับประเทศใดเลย

นโยบายแรกที่นายพลเนวิน ได้เผด็จการพลออกไปควบคุมสังคมนิยมเมียนมาร์ในทุกมิติ ผ่านหน่วยข่าวกรองทหาร สร้างความกดดันและหวาดระแวงในหมู่ประชาชน และด้วยความด้อยประสิทธิภาพในการบริหารจัดการของรัฐบาลทหาร ที่ขาดคุณธรรม จริยธรรม จึงไม่สามารถนำพาประเทศไปสู่ความเจริญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในทางเศรษฐกิจ หลังประกาศใช้และสร้างผลกระทบครั้งใหญ่กับระบบเศรษฐกิจของประเทศ คือการเข้ายึดกิจการต่าง ๆ ของภาคเอกชนเป็นของรัฐ ตั้งแต่วันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ.2505 หลังจากนั้นได้จัดตั้งองค์กรของรัฐขึ้นมาดำเนินการเกี่ยวกับการสั่งเข้าและจำหน่ายสินค้า การยึดกิจการต่าง ๆ เป็นของรัฐในเวลาอันรวดเร็ว ทำให้เกิดการขาดแคลนสินค้า และราคาสินค้าถีบตัวสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว ซึ่งตลาดมืดก็ขยายตัวมากขึ้น ทางด้านพรรคการเมือง และหนังสือพิมพ์ของรัฐได้เริ่มเข้ามาควบคุม แล้วออกกฎหมายขึ้นมาชื่อว่า กฎหมายเพื่อปกป้องความสามัคคีแห่งชาติ ส่งผลให้ข่าวสารต่าง ๆ ในประเทศเมียนมาร์ถูกปิดกั้น

นับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา และนโยบายที่มีผลต่อประเทศในด้านเศรษฐกิจ คือการประกาศยกเลิกธนบัตรราคา 100 75 45 35 และ 25 จั๊ต อย่างต่อเนื่อง เพื่อตัดกำลังทางเศรษฐกิจของชนกลุ่มน้อย โดยไม่ยอมให้ประชาชนแลกคืน ทำให้เงินหายไประบบกว่าร้อยละ 75 ส่งผลให้ธนบัตรดังกล่าวมีค่าเป็นเพียงกระดาษเปล่า และประชาชนกลายเป็นคนยากจนในชั่วพริบตา เห็นได้จากตัวเลขความเจริญทางเศรษฐกิจของเมียนมาร์ ซึ่งเคยเป็นประเทศที่ส่งออกข้าวอันดับหนึ่ง กลายเป็นประเทศที่ยากจนที่สุดในโลกไปในที่สุด

แม้ระบอบการปกครองของเมียนมาร์ จะอยู่ภายใต้การนำของกองทัพเกือบทั้งหมด แต่นโยบายของนายพลเนวิน ที่ต้องการสร้างประเทศให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน อาทิ นโยบายกีดกันและขับไล่ชนชาติอื่น เช่น ชาวจีนและอินเดียออกนอกประเทศ การห้ามและปราบปรามกลุ่มชาติพันธุ์ไม่ให้มีบทบาททางการเมือง ทำให้สถานการณ์ปัญหาของกลุ่มชาติพันธุ์รุนแรงขึ้น รวมทั้งนโยบาย “สังคมนิยมวิถีเมียนมาร์” (The Burmese Way to Socialism) ทำให้เกิดความขัดแย้งภายในจนนำไปสู่วิกฤต ใน พ.ศ.2531 เกิดการก่อกำเริบ 8888 เป็นการปฏิวัติระดับชาติเพื่อเรียกร้องประชาธิปไตยในประเทศเมียนมาร์ การก่อกำเริบนี้เริ่มขึ้น และจากวันทื่นี้ (8-8-88) ทำให้เหตุการณ์นี้มักเป็นที่รู้จักในชื่อ “การก่อการกำเริบ 8888” หรือที่เรียกว่าเหตุการณ์ 8888 (วันที่แปด เดือนแปด และ ค.ศ. 1988 หรือ 8888) กลุ่มชาติพันธุ์ได้สนับสนุนให้กลุ่มนักศึกษาเมียนมาร์ในกรุงย่างกุ้งลุกขึ้นต่อต้านรัฐบาล เนื่องจากนโยบายแก้ปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำ ด้วยการยกเลิกธนบัตรเหลือเพียงบางประเภท ทำให้ผู้ค้ารายย่อยล้มละลาย กลายเป็นชนวนเหตุการณ์ก่อการจลาจล ต่อมาการชุมนุมประท้วงก็ลุกลามไปทั่วประเทศ เพื่อเรียกร้องประชาธิปไตยครั้งประวัติศาสตร์ของประเทศ โดยมีพระสงฆ์ และประชาชนทั่วไปที่ไม่พอใจ การดำเนินการของรัฐบาลเข้าร่วมด้วย โดยถือฤกษ์เลขแปดเป็นเลขนำโชคในการต่อสู้ เป็นผลสืบเนื่องต่อมา เมื่อกองทัพยึดอำนาจในฐานะสถาปนาพิพิธกฎหมายและระเบียบแห่งรัฐ (ภายหลังเปลี่ยนชื่อเป็น สถาบันนิติภาพและการพัฒนาแห่งรัฐ) หลัง ก่อการกำเริบ 8888 ทั่วประเทศและความล้มเหลวอย่างแท้จริงของระบอบสังคมนิยม รัฐประหาร พ.ศ. 2505 ตกตกคืนนั้น นายพล เนวิน สั่งการให้เปิดฉากระดมยิงผู้ชุมนุม การสังหารโหดดำเนินต่อเนื่องไป 4 วัน มีผู้เสียชีวิตเกือบ 10,000 คน ในที่สุดภายใต้การนำของนายพลเนวิน รัฐบาลทหารถูกกดดัน จนต้องลาออกจากตำแหน่งประธานโครงการสังคมนิยมเมียนมาร์ หลังจากปกครองประเทศนานเป็นระยะเวลา 26 ปี หลังจากนั้นจึงมีการแต่งตั้งนายพลเส่ง ลวิน และ ดร.หม่อง หม่อง ขึ้นสืบทอดอำนาจ แต่ถูกต่อต้าน จนนำไปสู่การรัฐประหารอีกครั้งในเดือนกันยายน พ.ศ.2531 (ธานีแสงรัตน์, 2555: 8-9)

การรัฐประหาร พ.ศ.2531 นำโดยพลเอกชอ หม่อง อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ได้มีการปราบปรามผู้ประท้วงอย่างรุนแรง ส่งผลให้มีผู้เสียชีวิตเป็นจำนวนมาก การต่อสู้

และสูญเสียของภาคประชาชนใน พ.ศ.2531 ทำให้เกิดกระบวนการต่อต้านรัฐบาลทหาร อย่างกว้างขวางทั้งในและนอกประเทศ ผู้นำนักศึกษาจำนวนมากหลบหนีการกวาดล้างของรัฐบาลทหาร ได้ออกนอกประเทศไป รวมทั้งเข้ามาในไทย กลุ่มนักศึกษาผู้ต่อต้านเรียกตนเองว่าเป็นคนรุ่น 88 อย่างไรก็ตาม คณะรัฐประหารได้ประกาศยอมรับหลักการประชาธิปไตย และสัญญาจะจัดให้มีการเลือกตั้งใน พ.ศ. 2533 และยินยอมให้มีการจัดตั้งพรรคการเมืองด้วย พลเอกชอ หม่อง ได้จัดตั้งสภาฟื้นฟูกฎระเบียบแห่งรัฐ (State Law and Order Restoration Council -SLORC) ปัจจุบันเรียกว่า สภาสันติภาพและการพัฒนาแห่งรัฐ (เมียนมาร์ : อังกฤษ : State Peace and Development Council มีอักษรย่อ SPDC) เป็นเครื่องมือการปกครองของประเทศเมียนมาร์ ซึ่งก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 18 กันยายน พ.ศ. 2531 หลังเกิดการจลาจลทางการเมืองที่ดำเนินมา มีการยกเลิกชนบัตร์บางชนิด เป็นต้น โดยไม่มีการชดใช้จากรัฐบาล การดำเนินการเหล่านั้นได้สร้างความไม่พอใจ โกรธแค้นให้กับนักศึกษา ประกอบกับทำให้เศรษฐกิจตกต่ำรุนแรง ความไม่พอใจได้แพร่กระจายออกไป ซึ่งเป็นสาเหตุของเกิดการประท้วงและในที่สุดปะทะกันจนนองเลือด พระสงฆ์ นักศึกษา ประชาชน เสียชีวิตจำนวนมาก เนื่องจากทหารใช้กำลังปราบปรามโดยไม่ยั้งยั้งต่อมาใน พ.ศ.2535 พลเอกชอ หม่อง ลาออกจากตำแหน่งประธาน SLORC และตำแหน่งสำคัญอื่น ๆ เพื่อเปิดทางให้กับพลเอกตาน ฉ่วย เข้ารับตำแหน่งประธาน SLORC นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม และผู้บัญชาการทหารสูงสุด ใน พ.ศ.2536 รัฐบาลทหารเมียนมาร์ภายใต้การนำของพลเอกตาน ฉ่วย ได้ประกาศแนวทางสู่ประชาธิปไตย หรือ Road Map to Democracy เป็นครั้งแรก ในพ.ศ.2540 ได้เปลี่ยนชื่อ SLORC เป็นสภาสันติภาพและการพัฒนาแห่งรัฐ (State Peace and Development Council - SPDC) ซึ่งในทางปฏิบัติไม่มีผลเปลี่ยนแปลงแนวทาง การเมืองการปกครองของประเทศ นอกจากนี้ ยังเริ่มเปิดประชุมสมัชชาแห่งชาติเพื่อร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ (ธานี แสงรัตน์, 2555: 10) กำหนดให้กองทัพมีอำนาจควบคุมการเมืองทั้งหมด นอกจากนี้ยังได้จัดตั้ง Union Solidarity and Development Association (USDA) เพื่อขยายฐานสนับสนุนทางการเมืองรัฐบาลทหารเมียนมาร์ในระดับท้องถิ่นทั่วประเทศ อันเป็นการเตรียมการของรัฐบาลทหารในการเลือกตั้ง (ธานี แสงรัตน์, 2555: 9) อย่างไรก็ตาม รัฐบาล SLORC มีนโยบายเพื่อปฏิรูปเศรษฐกิจ และเปลี่ยนวิธีการแก้ปัญหาความขัดแย้งของชนกลุ่มน้อยกับรัฐบาลเมียนมาร์ จากการใช้วิธีสู้รบมาเป็นการเจรจาหยุดยิง เพื่อต้องการรวมดินแดนให้เป็นหนึ่ง ภายใต้การบริหารของรัฐบาลเพียงรัฐบาลเดียว ซึ่งการเจรจาก็ได้รับการตอบรับจากกองกำลังชนกลุ่มน้อยเป็นอย่างดี เพราะต่างฝ่ายต่างก็รู้สึกอ่อนล้ากับการทำสงครามมาเป็นเวลานาน อีกอย่างทุกฝ่ายก็ต้องการความสงบกลับคืนมาสู่ดินแดนของตน เหลือเพียงแต่กองกำลังชนกลุ่มน้อยกะเหรี่ยง KNU กลุ่มเดียว ที่ปฏิเสธในการรวมตัวกับรัฐบาลเมียนมาร์ ตั้งแต่ช่วงสมัยรัฐบาลนายพล อองซาน และต่อสู้เพื่อความอิสระภาพของตนจนถึงปัจจุบัน

เมียนมาร์ มีการเปลี่ยนแปลงในหลาย ๆ ด้าน แม้แต่ชื่อประเทศก็ถูกเปลี่ยนเป็นเมียนมาร์ ชื่อเมือง ตลอดจนสถานที่สำคัญต่าง ๆ หลายแห่งก็ถูกเปลี่ยนเป็นชื่ออื่นบ้าง คล้ายชื่อเดิมบ้าง ไม่เว้น แม้แต่ชื่อเมืองหลวงของประเทศที่เปลี่ยนจาก “ย่างกุ้ง” (Rangoon) มาเป็น “ย่างกุ้ง” (Yangon) สำหรับเหตุผลในการเปลี่ยนชื่อประเทศครั้งนี้ น่าจะสันนิษฐานว่า เป็นเพราะรัฐบาลทหารเมียนมาร์ ต้องการลบภาพในอดีตทุกสิ่งทุกอย่าง ไม่ให้เหลือแม้แต่ร่องรอยของอังกฤษ ซึ่งสรรค์สร้างโดยนัก หิวกระหายล่าอาณานิคมในช่วงก่อนสงครามโลก ครั้งที่ 2 ในช่วงที่อังกฤษเข้ามาครอบครอง เมียนมาร์นั้น ได้ตั้งและเปลี่ยนชื่อเรียกสถานที่ต่าง ๆ ในเมียนมาร์ใหม่เกือบจะทั้งหมด แม้แต่ชื่อ ประเทศว่า “เบอร์มา” คงเพี้ยนมาจากคำว่า “บามาร์” (Bamar) อันเป็นชื่อของชนชาติพันธุ์ที่ ใหญ่ที่สุดในเมียนมาร์ ส่วนชื่อ “เมียนมาร์” ที่รัฐบาลทหารตั้งขึ้นมาใหม่นั้นมีความหมายตามภาษา ท้องถิ่นว่า “เข้มแข็งขึ้นอย่างรวดเร็ว” โดยคำว่า “เมียน” (Myan) มีความหมายว่า “รวดเร็ว” ส่วน “มา” (ma) แปลว่า “เข้มแข็ง” พม่าจะประกาศเปลี่ยนชื่อประเทศอย่างเป็นทางการ แຕ່องค์กรต่าง ๆ รวมถึงรัฐบาลของชาติตะวันตกหลาย ๆ ประเทศไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลงของเมียนมาร์ ยังเรียก ดินแดนแห่งนี้ว่า เบอร์มา เหมือนเดิม ด้วยเหตุนี้ แผนที่ประเทศเมียนมาร์ที่จัดทำขึ้นโดยต่างชาติ พบว่ามีการระบุชื่อสถานที่สำคัญ ๆ ของประเทศทั้ง 2 แบบเลย มีทั้งชื่อเดิมที่อังกฤษตั้ง และชื่อใหม่ ที่รัฐบาลทหารเมียนมาร์ตั้งขึ้น นับตั้งแต่อดีตคนไทยเราเรียกดินแดนแห่งนี้ว่า พม่า ตลอดมา สันนิษฐานได้ว่า น่าจะเพี้ยนมาจากชื่อเรียกชนเผ่าบามาร์เช่นกัน และไทยเราก็เหมือนกับหลาย ๆ ประเทศ ซึ่งคงเรียกดินแดนแห่งนี้ว่า พม่า (ทำไมประเทศพม่าจึงเปลี่ยนชื่อเป็นเมียนมาร์, 10 Jan. 2013)

โดยสรุปแล้วความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลเมียนมาร์กับไทใหญ่ตั้งแต่อดีต จนถึงปัจจุบัน มีดังนี้

ในอดีต ดินแดนรัฐฉานเคยมีเอกราชในการปกครองตนเองมาเป็นเวลาหลายพันปี ก่อนที่อังกฤษจะขยายอิทธิพลเข้ามาถึงเมียนมาร์ ซึ่งก่อนหน้านั้นไม่เคยถูกเรียกว่า “ประเทศพม่า” มาก่อน มีเพียงชื่อเรียกเมืองหลวงของแต่ละยุคเท่านั้น เช่น ในยุคที่เมืองหงสาวดีเป็นเมืองหลวงก็ เรียกชื่อว่า “กรุงหงสาวดี” พอมาถึงยุคที่มีเมืองอังวะเป็นเมืองหลวงก็เรียกว่า “กรุงอังวะ” ไม่เคยมีคำ เรียกชื่อประเทศตามชื่อของชนชาติมาสักครั้งเดียว จนกระทั่ง พ.ศ.2369 ซึ่งอังกฤษได้นำเข้ายึดเอา เมืองติดทะเล คือ ตะนาวศรี ยะไข่ อัสสัม และปนิปุระ แล้วประกาศว่า “ได้ทำการยึดประเทศพม่าได้ แล้ว” ชื่อ “ประเทศพม่า” (Burma) จึงถูกใช้เรียกกันมาตั้งแต่นั้น

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากเมียนมาร์ตั้งอยู่บริเวณที่ราบลุ่ม แต่รัฐฉานตั้งอยู่บริเวณเทือกเขา อังกฤษจึงไม่ได้ทำการเข้ายึดครองพร้อม ๆ กัน จนกระทั่งถึงวันที่ 1 มกราคม 2429 ซึ่งอังกฤษ สามารถยึดครองเมียนมาร์ได้ทั้งหมดนั้น ยังไม่มีคนของอังกฤษเข้ามาในเมืองไตของรัฐฉานเลยสัก

คนเดียว อังกฤษเริ่มเดินทางมาถึงเมืองไตในเดือนมกราคม พ.ศ.2430 และขยายอาณาเขตไปยังเมืองเชียงตุง ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของพม่าใน พ.ศ.2433 พร้อมกับประกาศยึดเอาเมืองไตเป็นเมืองขึ้น

อังกฤษยึดเมียนมาร์ และพม่าเป็นเมืองขึ้น แต่อังกฤษแบ่งการปกครอง ออกเป็น 2 ลักษณะ คือ เมียนมาร์เป็นเมืองใต้อาณานิคม (Colony) ส่วนเมืองไตเป็นเมืองใต้การอารักขา (Protective Country) นอกจากนี้ อังกฤษยังได้ทำการจับกุมกษัตริย์เมียนมาร์ และกษัตริย์ราชวงศ์ทั้งหมดของกษัตริย์เมียนมาร์ทั้ง ส่วนพม่านั้น อังกฤษไม่ได้ทำลายราชวงศ์เจ้าฟ้า แต่ยังสนับสนุนให้เจ้าฟ้าแต่ละเมืองมีอำนาจปกครองตนเอง โดยอังกฤษทำหน้าที่ให้คำปรึกษา ในสมัยที่อังกฤษเริ่มให้เจ้าฟ้าปกครองกันเองนั้น มีทั้งหมด 44 เมือง และต่อมาได้ลดเหลือ 33 เมือง ซึ่งอังกฤษได้สถาปนาให้เมืองทั้งหมดเป็นสหพันธรัฐพม่า

เมื่อสนธิสัญญาปางหลวง (สุพิน ฤทธิพิชญ์, 2555: 4) เป็นโมฆะ ชนกลุ่มน้อยทั้งหลายรวมทั้งไทใหญ่ในพม่าต่างพยายามต่อสู้ดิ้นรน เพื่อช่วงชิงแผ่นดินอิสราฟกลับคืนมา ในส่วนของชาวไทใหญ่มีการรวมกลุ่มกันต่อสู้ เพื่อให้ได้แผ่นดินอิสราฟ สิทธิเสรีภาพจากพม่ามากมาย หลายกลุ่มชาติพันธุ์ เช่น กองกำลังหนุ่มศึกษา (NSH) กองกำลังเพื่อเอกราชของพม่า-ปัจจุบัน (นิพัทธ์พร เพ็งแก้ว, 2549 : 19-20) นั้นหมายถึงการเริ่มการสู้รบของชาวไทใหญ่เปิดฉากในปีแรกตั้งแต่ที่พม่าครอบงำกำหนดแยกตัวเป็นอิสระตามข้อตกลงสนธิสัญญาปางหลวง พ.ศ.2501 แล้วรัฐบาลเมียนมาร์ไม่ทำตามข้อตกลง และยังส่งกองกำลังทหารเข้ายึดครองพม่า ชาวไทใหญ่จึงจับอาวุธลุกขึ้นต่อต้าน กลุ่มแรกสุด คือ กลุ่มศึกหาญ (Noom Suk Harn) ภายใต้การนำของเจ้าห้วยตะเฒ่า เริ่มทำการสู้รบอยู่บริเวณชายแดนไทย-เมียนมาร์ ในปีต่อมา โบ หม่อง นายตำรวจชาวพม่า และเจ้าสุทนต์ เจ้าฟ้าไทใหญ่ ได้นำกำลังเข้าร่วมกับกลุ่มศึกหาญ ช่วยกันรบจนสามารถเอาชนะกองทัพอเมียนมาร์ ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของพม่า การรบครั้งนี้สร้างขวัญและกำลังใจให้แก่ชาวไทใหญ่มากขึ้น แต่หลังจากร่วมกันรบเพียง 1 ปี บรรดาแกนนำของกลุ่มศึกหาญเริ่มมีความคิดไม่ลงรอยกัน และแยกตัวออกไปตั้งกลุ่มใหม่อีกหลายกลุ่มต่างคนต่างต่อสู้ตามแนวทางของตน จนกระทั่ง พ.ศ.2507 มหาเทวี เสีนคำ แห่งแคว้นของห้วย เห็นว่าไทใหญ่กำลังขาดเอกภาพในการสู้รบ จึงพยายามรวบรวมองค์กรการเมือง และกองกำลังต่าง ๆ ที่กระจายอยู่ทั่วประเทศให้กลับมามีส่วนร่วมกันในชื่อกองทัพพม่า (Shan State Army หรือ SSA) โดยมีขุนจ่านุ และเจ้าช้าง ณ ของห้วย เป็นผู้นำ แต่กองทัพพม่าก็มีเอกภาพอยู่ได้ไม่นาน เพราะประสบปัญหาขาดแคลนอาวุธ และงบประมาณ แกนนำกองทัพพม่าเริ่มมีความคิดแตกเป็น 2 ฝ่าย ฝ่ายหนึ่งต้องการเข้าร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์เมียนมาร์ ซึ่งตั้งกองกำลังอยู่ในพม่าด้านที่ติดชายแดนจีน เพราะหวัง

การสนับสนุนด้านอาวุธสำหรับต่อสู้กับรัฐบาลเมียนมาร์ ส่วนอีกฝ่ายหนึ่งไม่ต้องการเข้าร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์เมียนมาร์ เพราะไม่เห็นด้วยกับอุดมการณ์ปฏิวัติ

SSA แยกออกเป็น 2 ส่วน ส่วนแรกเข้าร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์เมียนมาร์ โดยมีผู้นำคือ สาย จ๋าม เม็ง และเสื่อ แท่น ปฏิบัติการอยู่แถวรัฐฉานตอนบนติดชายแดนจีน ขณะที่ SSA อีกส่วนหนึ่งได้เปลี่ยนผู้นำเป็น สาย ป่าน และปฏิบัติการแถวรัฐฉานตอนล่าง อย่างไรก็ตาม หลังจากที่ได้เข้าร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์เมียนมาร์แล้ว ปรากฏว่าไทใหญ่ได้อาวุธจากจีนไว้ในครอบครองไม่มากอย่างที่ต้องการ สาย จ๋าม เม็ง จึงตัดสินใจนำกำลังพล 700 คน แยกตัวออกจากพรรคคอมมิวนิสต์เมียนมาร์ มุ่งหน้าสู่ภาคใต้ของรัฐฉานเพื่อรวมกับ SSA อีกครั้งหนึ่ง แต่ในระหว่างการเดินทาง สาย จ๋าม เม็ง ถูกลอบสังหาร กองกำลังไทใหญ่อยู่ในสถานการณ์ขาดกำลังพล และไร้เอกภาพ จนกระทั่งเมื่อพรรคคอมมิวนิสต์เมียนมาร์ล่มสลาย เสื่อ แท่น จึงพากองกำลังไทใหญ่ที่เหลืออยู่กลับมารวมกับ SSA อีกครั้ง โดยมีเจ้าใช้ เล็ก เป็นผู้นำมีชื่อเสียงกว่า มีอุดมการณ์มุ่งมั่น ไม่ยอมรับความช่วยเหลือจากพรรคคอมมิวนิสต์ และไม่เคยแปรเปลี่ยนกับการค้ายาเสพติด

อย่างไรก็ตาม ขณะที่กองทัพรัฐฉานเริ่มที่จะกลับมามีเอกภาพอีกครั้ง นายพลโม เฮง หรือคอนเจิง กลับแยกตัวออกไปตั้งกลุ่มใหม่ โดยใช้ชื่อว่า กองทัพปฏิวัติฉาน (Shan United Revolutionary Army หรือ SURA) แต่ภายหลังเข้าร่วมกับกลุ่มกองทัพเอกภาพฉาน (Shan United Army หรือ SUA) ของขุนสำ และใช้ชื่อองค์กรใหม่ว่า กองทัพเมืองไต (Mong Tai Army หรือ MTA) มีขุนสำเป็นผู้นำสูงสุด ตั้งแต่ พ.ศ.2528 เป็นต้นมา ฐานที่มั่นและเขตอิทธิพลของ MTA อยู่ที่บริเวณรัฐฉานตอนใต้ ขุนสำประกาศเขตอิทธิพลของ MTA เป็นรัฐอิสระโดยมีเมืองหลวงชื่อหัวเมือง ตั้งอยู่ห่างจากชายแดนไทยในระยะเดินเท้าประมาณ 10 ชั่วโมง บริเวณนี้เรียกว่า “สามเหลี่ยมทองคำ” หรือดินแดนเชื่อมต่อระหว่างไทย ลาว และเมียนมาร์ ซึ่งเป็นแหล่งผลิตเฮโรइनใหญ่ที่สุดในโลก ขณะเดียวกัน ชื่อเสียงของ MTA ก็เป็นที่รู้จักในฐานะกองกำลังติดอาวุธชาวไทใหญ่ที่ทันสมัยที่สุด เพราะมีรายได้จากธุรกิจยาเสพติดมาซื้ออาวุธปืนและหลายพันล้านบาท ทั้งนี้ เฉพาะแค่ภาษีค่าผ่านทางที่เก็บได้ในแต่ละปีก็ไม่ต่ำกว่า 5,000 ล้านบาท ยังไม่นับธุรกิจอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดอีกจำนวนมาก

ถึงแม้กองทัพเมืองไต จะเป็นกองกำลังชนกลุ่มน้อยฝ่ายต่อต้านรัฐบาลเมียนมาร์ที่ใหญ่ที่สุด แต่ระบบภายในของกองทัพไม่มีความเข้มแข็ง มีการประจบสอพลอเพื่อแย่งชิงตำแหน่งหน้าที่ จนเกิดความวุ่นวายโดยทั่วไป ต่อมาในช่วงกลาง พ.ศ.2538 พันเอกกานยออด จึงแยกตัวออกไปตั้งกองทัพแห่งชาติรัฐฉาน (Shan State National Army หรือ SSNA) จึงส่งผลให้กองทัพเมืองไตเกิดความระส่ำระสาย ระยะทางในการต่อสู้เพื่ออิสรภาพค่อนข้างไกล มีความสับสนแบบกลุ่ม ๆ คอน ๆ การรวมตัวกันของกลุ่มต่าง ๆ สามารถยืนหยัดอยู่ได้ด้วยอำนาจของตัวเอง แต่ว่าถ้าจะ

มารวมตัวจะรวมตัวกันอย่างไร ทุกกลุ่มจะต้องยอมรับซึ่งกันและกัน ทหารเป็นจำนวนมากได้หนีออกจากกองทัพ จากที่เคยมีกองกำลังทหารมากกว่า 25,000 คน เหลือเพียง 10,000 กว่าคนเท่านั้น ฝ่ายขุนล่า เมื่อสถานการณ์เป็นอย่างนี้จึงได้ตัดสินใจเข้าเจรจากับรัฐบาลเมียนมาร์ โดยมีเงื่อนไขว่าเขาจะยอมมอบตัว แต่ต้องไม่ส่งตัวเขาให้สหรัฐอเมริกา ทำยที่สุด ใน พ.ศ.2539 ขุนล่าก็เข้ามาพบกับรัฐบาลเมียนมาร์ โดยปัจจุบันขุนล่าอาศัยอยู่ในกรุงย่างกุ้งภายใต้การอารักขาของรัฐบาลเมียนมาร์ และได้รับเงินค่าใช้จ่ายเดือนละประมาณ 3 แสนบาท ช่วงเวลาเดียวกันกับที่กองทัพเมืองไตล่มสลายทางด้าน SSA ซึ่งต่อสู้เพื่อชาวไทใหญ่มายาวนาน และไม่มีภาพพจน์แปล่เป็นอกับยาเสพติดเหมือนขุนล่า ก็ต้องเผชิญความสูญเสียครั้งใหญ่เช่นกัน เมื่อเจ้าไ้เล็ก ผู้นำคนสำคัญเสียชีวิต และกองกำลังแตกกระจายเป็นกลุ่มเล็กกลุ่มน้อย เพราะไม่มีผู้นำที่เป็นเสาหลัก แต่ละกลุ่มต่างสู้รบอยู่ในป่าและควบคุมพื้นที่ตามจำนวนกำลังพลเท่าที่มีอยู่ หลังจากนั้นรัฐบาลเมียนมาร์จึงส่งกองกำลังเข้าควบคุมพื้นที่โฮมอ ซึ่งเคยเป็นเขตอิทธิพลของขุนล่า พร้อมกับส่งกองกำลังบุกโจมตีหมู่บ้านในพื้นที่ส่วนต่าง ๆ ของรัฐฉานอย่างหนัก จนในที่สุดกองกำลังกลุ่มที่แยกตัวจากกองทัพเมืองไต เช่น กลุ่มของพันตรีกันยอ ก็เริ่มอ่อนกำลังลง และยอมเจรจายุติกับรัฐบาลเมียนมาร์ไปที่ละกลุ่ม โดยรัฐบาลเมียนมาร์ยอมให้กองกำลังไทใหญ่ มีผลประโยชน์จากธุรกิจต่อไปในพื้นที่ได้ แต่จะต้องเสียภาษีให้รัฐบาลเมียนมาร์

ปัจจุบันกองกำลังไทใหญ่ที่ยังทำการสู้รบกับรัฐบาลเมียนมาร์อย่างเข้มแข็ง เหลือเพียงกลุ่มเดียว คือ กองทัพรัฐฉานใต้ (Shan States Army's Southern Command หรือ SSA South) นำโดยเจ้ายอดศึก ปฏิบัติการอยู่บริเวณตอนกลาง และตอนใต้ของรัฐฉาน รวม 11 เมือง แต่กองกำลังของเจ้ายอดศึก ถูกกดดันละปราบปรามจากรัฐบาลเมียนมาร์อย่างต่อเนื่องในทุกรูปแบบ โดยใช้นโยบายฟุ้ดหรือนโยบายซีดร รวมทั้งการย้ายชาวบ้านทั้ง 11 เมือง หรือมากกว่า 1,400 หมู่บ้าน ให้ไกลจากอิทธิพลของกองกำลังกู้ชาติ โดยเข้าไปอยู่ในพื้นที่ที่กองกำลังรัฐบาลเมียนมาร์ควบคุมอยู่ เพื่อหยุดเส้นเลือดที่จะไปหล่อเลี้ยงกองกำลังกู้ชาติหรือตัดแหล่งเสบียงของ SSA และขณะเดียวกันรัฐบาลเมียนมาร์ ก็ประกาศให้พื้นที่ ซึ่งกองกำลังของเจ้ายอดศึกปฏิบัติการอยู่เป็น “เขตยิงอิสระ” (Free-Fire Zone) หากกองกำลังรัฐบาล เมียนมาร์พบใครในเขตนี้จะสามารถสังหารได้ทันที นโยบายนี้ส่งผลกระทบต่อประชาชนไทใหญ่มาก เพราะทหารเมียนมาร์ให้เวลาย้ายข้าวของไม่เกิน 7 วัน หลังจากนั้น ถ้าพบใครอยู่ในหมู่บ้านจะยิงทิ้งทันที ชาวบ้านส่วนใหญ่ต้องจากบ้านเดิมของตัวเองในช่วงก่อนฤดูเก็บเกี่ยว เเสบียงอาหารจากปีที่แล้วเหลือไม่มากพอให้ประทังชีวิต เมื่อย้ายไปอยู่ในค่ายอพยพที่ไม่มีเสบียงอาหาร ชาวบ้านบางส่วนจึงขออนุญาตทหารเมียนมาร์กลับไปเก็บเกี่ยวผลผลิตของตนที่บ้านเดิม โดยต้องเสียค่าใบอนุญาตกลับบ้าน แต่ผลมักถูกทหารเมียนมาร์อีกกลุ่มหนึ่ง สังหารอย่างโหดเหี้ยมทารุณ เช่น ทหารเมียนมาร์นำศพชาวบ้านที่ถูกตัดศีรษะจำนวน

26 ศพ มาเรียงไว้ตามถนนสายกิ่งลม - กุ่มฮิง เพื่อเตือนไม่ให้ชาวบ้านออกนอกบริเวณที่จัดไว้ให้ ทั้งนี้ใน พ.ศ.2540 มีรายงานการพบศพชาวบ้าน ซึ่งถูกทหารรัฐบาลเมียนมาร์สังหารในพื้นที่ต่าง ๆ ของ 11 หมู่บ้านถึง 665 คน แสดงให้เห็นว่า พ.ศ. 2539-2540 กองทหารของเมียนมาร์ตามกวาดล้าง นักรบและประชาชนไทใหญ่ เพื่อไม่ให้ประชาชนให้ความช่วยเหลือด้านเสบียงอาหาร ข้าวสาร ที่ พักพิงแก่ทหารกู้ชาติไทใหญ่ การกวาดล้างอย่างหนักหน่วงยังผลให้หมู่บ้าน 1,400 แห่งหายสาบสูญจากแผนที่รัฐฉาน ชาวไทใหญ่กว่า 300,000 คน ไร้ที่อยู่อาศัย พอลูกจิบเป็นลูกหาบ แม่ถูกข่มขืน ชาวบ้านถูกฆ่าอย่างทารุณ ทำให้มีเด็กกำพร้าเป็นจำนวนมาก “กองกำลังไทใหญ่ ได้ฟ้องการทารุณกรรมชาวไทใหญ่ต่อชาวโลกหลายครั้ง แต่ก็ไม่อาจยืนยันการกระทำอันป่าเถื่อนได้ เนื่องจากรัฐบาลเมียนมาร์ได้ปิดประเทศ และไม่คิดที่จะหยิบยื่นอิสรภาพให้แก่ชนกลุ่มน้อยกลุ่มใดเลย” ดังนั้น การหนีกภัยสงครามเข้ามาพักพิงชั่วคราวตามแนวชายแดนไทย-เมียนมาร์ ทำให้ชาวไทใหญ่ไม่อาจใช้ชีวิตชีวิตรวมกันได้ จึงตัดสินใจลี้ภัยเข้ามาอาศัยประเทศเพื่อนบ้าน รวมถึงการลักลอบและเดินทางเข้ามาแบบถูกต้องตามกฎหมาย (นิพัทธ์พร เพ็งแก้ว, 2549 : 49)

ถึงแม้รัฐบาลเมียนมาร์ จะใช้นโยบายอพยพชาวบ้านออกจากพื้นที่การสู้รบทั้งหมด แต่กองกำลังของเจ้ายอดศึกก็ยังคงสู้รบอย่างเข้มแข็งเหมือนเช่นเดิม และยังไม่มีความยอมเจรจายุติ ยุติอย่างใด เพราะถึงแม้ว่า การสู้รบจะทำให้ชาวบ้านจำนวนมากเดือดร้อน แต่การยอมเจรจายุติ ยุติก็ไม่ได้หมายความว่า ชาวบ้านจะมีชีวิตที่ดีไปกว่าเดิม ส่วนสถานการณ์ล่าสุด คือ เมื่อวันที่ 21 พฤษภาคม พ.ศ. 2548 กองทัพรัฐฉานได้ร่วมมือกับกองทัพแห่งชาติรัฐฉานในการต่อต้านรัฐบาลทหารเมียนมาร์ เพื่อให้ได้การปกครองตนเองในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2551 ได้จัดตั้งสภารัฐฉานที่คอยโต้เถียงภายใต้การนำของเจ้ายอดศึก โดยรวมกลุ่มที่ไม่ใช่ชาวไทใหญ่ด้วย คือสหภาพประชาธิปไตยลาหู่ องค์การปลดปล่อยแห่งชาติปะโอ สภาพื้นฟูแห่งรัฐฉาน คณะกรรมการความร่วมมือไท องค์การแห่งชาติว้า และยังเป็นพันธมิตรกับกองทัพก่าวหน้าแห่งชาติกะเหรี่ยง พรรคเสรีภาพอาระกัน แนวร่วมแห่งชาติฉิ่น สหภาพแห่งชาติกะเหรี่ยง และองค์การแห่งชาติคะฉิ่น นอกจากนี้ เจ้ายอดศึกยังแสดงความต้องการ ให้จัดการเลือกตั้ง พ.ศ. 2553 ใหม่ (สภารัฐฉาน: 9 Jan 2013) แสดงถึงความมุ่งมั่นของกองทัพรัฐฉานที่ต้องการปกครองตนเองมากกว่าการเข้าร่วมเป็นสหพันธรัฐกับรัฐบาลเมียนมาร์ (นิพัทธ์พร เพ็งแก้ว, 2549: 49 , คณะกรรมการการต่างประเทศ วุฒิสภา, 2547: 17-21) จากการให้สัมภาษณ์เจ้ายอดศึก ได้เน้นย้ำว่ารัฐฉานจะเดินหน้าต่อสู้ “เพื่อให้ประชาชนมีอิสรภาพและเสรีภาพมากขึ้น เพราะถือเป็นสิทธิที่ชนชาติไทใหญ่พึงมี ทั้งนี้รัฐบาลเมียนมาร์ ไม่ยอมให้กองกำลังรัฐฉานติดอาวุธ ซึ่งเจ้ายอดศึกมองว่ามันเป็นเรื่องที่เป็นไปไม่ได้”

ในประวัติศาสตร์ไทใหญ่เต็มไปด้วยเรื่องสงคราม และประวัติศาสตร์อันใกล้ก็ถูกเมียนมาร์กดทับไว้ การเรียนประวัติศาสตร์ของชาวไทใหญ่ กลายเป็นวิชาต้องห้าม ประวัติศาสตร์

ของชาวไทใหญ่เป็นเรื่องต้องห้ามตั้งแต่สมัยอังกฤษปกครอง โดยไม่ยอมให้วิชาประวัติศาสตร์เป็นวิชาบังคับ เมื่อเมียนมาร์กลับมามีอำนาจเหนือดินแดน รัฐฉานจึงสืบทอดเรื่องนี้ต่อไป ชาวไทใหญ่ต้องเรียนภาษาเมียนมาร์ทุกวิชา แม้ผู้ที่ไม่ได้เข้าโรงเรียน เข้าวัด แต่ระเบียบพิธี พิธีกรรมต่าง ๆ ต้องเป็นแบบเมียนมาร์และใช้ภาษาเมียนมาร์

อิทธิพลทางขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม พิธีกรรมของเมียนมาร์ ในชาวไทใหญ่จึงมีมาก โดยอิทธิพลทางวัฒนธรรมของเมียนมาร์ ยังเป็นปัจจัยสืบเนื่องทางการเมืองอีกด้วย เมื่อเมียนมาร์เป็นใหญ่ขึ้นมา ก็จะเกณฑ์ให้เจ้าฟ้าไทใหญ่ส่งลูกสาวและลูกชาย ไปเมืองหลวงเมียนมาร์ เจ้าหญิงเจ้าชายเหล่านี้จึงได้รับวัฒนธรรมเมียนมาร์ มาโดยไม่รู้ตัว และนำกลับมาเผยแพร่แก่ประชาชนชาวไทใหญ่ในรูปแบบของภาษา คณิตศาสตร์ นาฏศิลป์ และขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ เช่น เกิดความนิยมว่า วรรณคดีที่ไพเราะซาบซึ้ง ควรมีคำเมียนมาร์ผูกผสมผสานกับคำไท ด้วยเหตุนี้ความเป็นเมียนมาร์จึงครอบงำความคิดสังคมไทใหญ่ แม้แต่ด้านภาษา อนุญาตให้สอนภาษาไทใหญ่เป็นเพียงวิชาเลือก มีการเรียนแต่ไม่มีการสอบ ถึงมีการสอบก็ไม่มีการเอาคะแนนไปสะสม ชาวไทใหญ่ได้รับความลำบาก เพราะใช้ภาษาของตนเองไม่ได้เต็มที่ การเรียนหนังสือก็เรียนภาษาเมียนมาร์ (สุพิน ฤทธิพิชญ, 2555 : 1)

อาณาจักรหมอกขาวมาหลวง : จุดกำเนิดของกลุ่มชนไทใหญ่

จุดเริ่มต้นประวัติศาสตร์ของชาวไทใหญ่ที่ปรากฏในตำนานฉบับต่าง ๆ เช่น ตำนานเมืองมา (บุญช่วย ศรีสวัสดิ์, 2503 : 523-558) เมืองมิด เมืองแสนหวี ที่มีความคล้ายความต่างกันออกไปทั้งชื่อบุคคล ชื่อเมือง และช่วงระยะเวลา แต่ตำนานส่วนใหญ่ กล่าวตรงกันว่าอาณาจักรหมอกขาวมาหลวง บริเวณราบลุ่มแม่น้ำมา เจดีย์มอดอระหว่างรัฐฉาน ประเทศเมียนมาร์และเขตใต้ของประเทศไทย ในปัจจุบันคือจุดเริ่มต้นของกลุ่มชนชาวไทใหญ่ (สุพิน ฤทธิพิชญ, 2555 : 1)

ไทใหญ่ : ภายใต้มิณมาร์และอังกฤษ

ชาวไทใหญ่ในรัฐฉาน ตกอยู่ในอำนาจของเมียนมาร์มาจนกระทั่งรัฐฉานเป็นอิสระจากเมียนมาร์ เมื่อครั้งอังกฤษล่าอาณานิคมได้แผ่อิทธิพลเข้ามาปกครองเมียนมาร์ รวมทั้งดินแดนชายขอบของเมียนมาร์ ในช่วงที่อังกฤษครอบครองรัฐฉานนั้น อังกฤษได้มอบให้ข้าหลวงเป็นผู้ดูแลรัฐฉานโดยตรง และให้ขึ้นตรงกับอังกฤษที่ย่างกุ้ง ระบบปกครองที่เป็นอิสระนี้อนุญาตให้บรรดาเจ้าฟ้า สามารถบริหารบ้านเมืองของตนเองได้เหมือนเดิม ไม่ว่าจะเป็นการบริหาร การปกครอง การตัดสินใจ ความ รวมไปถึงการจัดการกับกิจการต่าง ๆ อันจะมีผลต่อการแทรกแซงทางการเมืองภายในแว่นต่าง ๆ ขึ้นรวมเป็น “สหพันธ์รัฐฉาน” (Federation of Shan Stare) และจัดตั้งสภาผู้นำ

แห่งสหพันธ์รัฐฉาน (Federation Council of Shan Chiefs) ประกอบด้วยเจ้าฟ้า แคว้นต่าง ๆ เพื่อทำหน้าที่ดูแลเรื่องกิจการภายในรัฐฉาน (พรพิมล ตรีโชติ, 2542 : 57)

กระบวนการกู้ชาติไทใหญ่กับผลกระทบต่อประชาชนชาวไทใหญ่

รัฐฉาน ประวัติศาสตร์และการปฏิบัติ ได้รวบรวมการต่อสู้เพื่อปลดปล่อยดินแดนของกลุ่มคนในรัฐฉาน หรือชาวฉานให้พ้นจากการยึดครองจากศัตรูภายนอก รวมไปถึงสถานการณ์ในปัจจุบันระหว่างเมียนมาร์กับชนกลุ่มน้อย โดยเฉพาะชาวรัฐฉานที่ต้องการแยกตัวจากเมียนมาร์ (อัคนี มูลเมฆ, 2548 : 15) จากการที่เราทราบถึงความขัดแย้งพื้นฐานในรัฐฉานนั้น จะทำให้ทราบปัญหาต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นที่มีผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อม ต่อชาวไทใหญ่ที่อพยพมายังประเทศไทย ดังนี้

ผลกระทบด้านการเมืองและความมั่นคง

กลุ่มไทใหญ่กลุ่มไทใหญ่ เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีจำนวนมากเป็นลำดับสอง รองจากชาวเมียนมาร์อาศัยอยู่ในที่ราบสูงเนิน (Shan Plateau) ทางตะวันออกเฉียงเหนือของเมียนมาร์ ตรงข้ามภาคเหนือของประเทศไทย กลุ่มเคลื่อนไหวทางการเมืองในรัฐฉานที่สำคัญ คือ กองทัพรัฐฉาน (Shan State Army - SSA) ที่ก่อตั้งขึ้นใน พ.ศ.2507 ภายหลังจากที่เรียกร้องการเป็นรัฐอิสระ เมื่อ พ.ศ.2501 อันเป็นเวลาครบรอบ 10 ปี ของสนธิสัญญาปางโหลง (ปางหลวง) แต่รัฐบาลเมียนมาร์ไม่ทำตามข้อตกลง แต่กลับส่งกองทัพเมียนมาร์เข้าไปในรัฐฉาน ทำให้ชาวไทใหญ่ลุกขึ้นต่อสู้ ในช่วงต้นผู้นำการต่อสู้คือ กลุ่มหนุ่มศึกหาญร่วมกับเจ้าฟ้าไทใหญ่ ต่อสู้จนเอาชนะกองกำลังกองทัพเมียนมาร์ได้ แต่เมื่อเวลาผ่านไปชาวไทใหญ่อ่อนแรงลงจึงรวมตัวกันก่อตั้ง SSA ในที่สุด (ชานี แสงรัตน์, 2555 : 15-16)

ประวัติศาสตร์การต่อสู้ของ SSA มีมายาวนาน เคยแตกแยกในยุคคอมมิวนิสต์มีอิทธิพลในพื้นที่ และเคยเข้าร่วมเป็นพันธมิตรกับขุนต่ำ ในนาม “กองทัพเมืองไต” แต่มีภาพลักษณ์ที่เป็นลบ เนื่องจากแม้กองกำลังจะเข้มแข็งและมีอาวุธทันสมัย แต่กองทัพเมืองไตนำรายได้จากการค้ายาเสพติด (คัทลียา เหลี่ยมดี, 2555: 33-34) ไปสนับสนุนกองกำลัง กองทัพเมืองไตล่มลง เพราะความเป็นเผด็จการของขุนต่ำ (จางซีฟู) แรงกดดันจากสหรัฐอเมริกาและไทย การโจมตีของกองทัพเมียนมาร์ ที่สามารถทำลายกองกำลังของขุนต่ำได้ ทำให้ SSA อยู่ภายใต้การนำของเจ้ายอดศึกเท่านั้น ซึ่งกระจายกำลังอยู่ในเมืองต่าง ๆ ในรัฐฉานและมีความเข้มแข็งมาก SSA เป็นองค์กรทางการเมืองที่สำคัญ และเป็นที่ยินยอมของชาวไทใหญ่ผู้รักชาติ เนื่องจากมีจุดยืนการต่อสู้ทางการเมืองโดยไม่ข้องแวะกับยาเสพติด กองทัพเมียนมาร์พยายามปราบปราม SSA มาโดยตลอด โดยใช้

นโยบายดึงชาวบ้านออกจากพื้นที่ของ SSA และประกาศให้เป็นพื้นที่อิงอิสระ เพื่อมุ่งกวาดล้าง SSA ให้ได้ แต่ไม่ประสบความสำเร็จใน พ.ศ.2544 ที่ประชุมกลุ่มกองกำลังไทใหญ่ต่าง ๆ มีมติให้พันโท เคนเงินขึ้นเป็น ผู้บัญชาการทหารสูงสุดของ SSA แทนเจ้ายอดศึก ที่ขึ้นดำรงตำแหน่งแทน ประธานสภาเพื่อการกอบกู้รัฐฉาน (Restoration Council of the Shan State – RCSS) แต่ในทางปฏิบัติเจ้ายอดศึกยังมีบทบาทเป็นผู้นำ ที่ได้รับการยอมรับจากคนไทใหญ่และทหารไทใหญ่ใน SSA

อย่างไรก็ตาม ในมุมมองของภิกษุไทใหญ่เกี่ยวกับเรื่องการต่อสู้ระหว่างชนกลุ่มน้อย กับ กองทัพเมียนมาร์ การสู้รบกันอย่างหนักระหว่างกองกำลังทหารเมียนมาร์ ไทใหญ่ และบางครั้งมี กลุ่มอื่น ๆ ร่วมด้วย เช่น กะเหรี่ยง KNU และกองกำลัง คะฉิ่น และกองกำลังอื่น ๆ ในทัศนะของ พระภิกษุไทใหญ่ มีความเห็นต่อกรณีดังกล่าวคือ เห็นว่ากองทัพเมียนมาร์ไปรุกรานชนกลุ่มน้อย กลุ่มอื่น รวมถึงการรุกรานกองทัพไทใหญ่ด้วย ดังพระภิกษุไทยได้กล่าวกับผู้วิจัยว่า ภาพของการรุกรานจะพบได้อยู่ตลอดเวลาที่ผ่านมา ทหารจากกองทัพเมียนมาร์เป็นผู้เริ่มต้น หรือเป็นฝ่าย รุกรานกองกำลังฝ่ายอื่นก่อนเสมอ สภาพที่เกิดขึ้นมาโดยตลอดเช่นนั้น สร้างผลกระทบต่อ ความรู้สึกของประชาชนชาวไทใหญ่มาก สะท้อนให้เห็นได้จากพระภิกษุไทใหญ่ทั้งหมดค่อนข้างมีความเกลียดชังในกองทัพเมียนมาร์ โดยเห็นว่าเป็นกองทัพที่ไม่มีความเมตตาปราณีต่อประชาชน โดยเฉพาะประชาชนของชนกลุ่มน้อย ดังเห็นได้จากการสัมภาษณ์ตอนหนึ่งว่า

“เราไม่ชอบรัฐบาลเมียนมาร์ ไม่ชอบทหารพม่า เพราะว่าทหารเขาอยากทำอะไรก็ได้ ฆ่าคน ฆ่าสัตว์ ในหมู่บ้านแล้วเผาบ้านเรา เราเกิดในเมียนมาร์ แต่เราไม่มีที่ดินของตน ทหารมีอำนาจสูงสุด สามารถทำอะไรก็ได้ตามความต้องการของเขาไม่มีคำว่า ยุติธรรมหรือความถูกต้อง คือสิ่งที่ทหารทำ เช่น จับเด็กชายไปเป็นทหารหรือลูกหาบ เป็นต้น มีการบังคับชาวบ้านไปเป็น แรงงานทาสด้วย มีความขัดแย้ง สู้รบระหว่างทหารชนกลุ่มน้อยกับทหาร เมียนมาร์ มีความยากลำบากในการดำรงชีวิตในแต่ละวัน ยากนักที่จะกินอิ่ม นอนอุ่น”

อย่างไรก็ตาม การลุกขึ้นต่อสู้ของชาวไทใหญ่กับกองทัพเมียนมาร์นั้น แม้ว่าจะเป็น การต่อสู้เพื่อเรียกเอกราชและความเป็นอิสระของไทใหญ่ โดยในอดีตเป็นกลุ่มที่มีความก้าวหน้า รุ่งเรือง เกรียงไกรไม่แพ้กลุ่มของชาวเมียนมาร์ แต่เมื่อสถานการณ์ทางการเมืองบีบคั้น จำเป็นต้อง ลุกขึ้นต่อสู้เพื่อขอคืนความเป็นอิสระและเอกราช ตามที่ทุกกลุ่มได้เคยตกลงสัญญากันไว้ ก่อนที่จะ ได้รับคืนเอกราชจากอังกฤษ แต่การต่อสู้ให้ได้มาซึ่งความเป็นเอกราชนั้น กลับสร้างผลกระทบ ให้แก่ประชาชนชาวไทใหญ่ไม่น้อย ผลกระทบที่เกิดขึ้นนั้น พระภิกษุไทใหญ่ผู้ให้สัมภาษณ์ กล่าวว่า เป็นผลกระทบต่อการดำรงชีวิตที่ไม่เป็นอิสระ ทั้งจากกองทัพเมียนมาร์และกองกำลังกู้ชาติ

ไทใหญ่ ทั้งเด็ก วัยรุ่นชายและผู้หญิงที่มีอายุไม่เกิน 60 ปี มักถูกกวาดต้อนจากกองทัพเมียนมาร์ ให้ไปใช้แรงงานช่วยเหลือการต่อสู้ในกองทัพเมียนมาร์ คือ ใช้ให้ทำหน้าที่เป็นลูกหาบ แบกหามสัมภาระทั้งอาหาร ยุทโธปกรณ์ของทหารเมียนมาร์ เข้าไปในป่าหรือตามแนวการต่อสู้ปราบปรามชนกลุ่มน้อย ดังพระภิกษุไทใหญ่รูปหนึ่งสะท้อนความคิดให้แก่ผู้วิจัยว่า ในประเทศเมียนมาร์ ก่อนช่วงวินวายไม่เคยมีอิสระ ทั้งอิสรภาพในการประกอบอาชีพ การอยู่อาศัย เพราะทหารฝ่ายรัฐบาลเมียนมาร์ ไม่ให้สิทธิในการทำมาหากิน หากทหารเมียนมาร์เห็นผู้ชายอายุ 14-60 ปี จะจับตัวไปเป็นลูกหาบ ทำให้ชาวบ้านเกิดความกลัวมากขึ้น

การถูกกวาดต้อนของชาวไทใหญ่ ไม่ใช่ถูกกวาดต้อนให้ไปใช้แรงงานกับกองทัพเมียนมาร์เพียงอย่างเดียวเท่านั้น กองกำลังกู้ชาติไทใหญ่ก็ต้องการประชากรของตนเองไปเป็นทหารในกองกำลังเช่นเดียวกัน มักมีการเกณฑ์ประชาชนของตนเองเข้าไปเป็นทหารรับใช้ชาติ เพื่อกอบกู้เอกราชอยู่ตลอดเวลาอีกด้วย ทั้งนี้หากประชาชนไทใหญ่ครอบครัวใดมีเด็กหนุ่มสองคนต้องถูกไปเป็นทหารหนึ่งคน เพื่อเข้าร่วมกับกองกำลังกู้ชาติไทใหญ่ สถานการณ์ในประเทศที่ต้องต่อสู้กันแบบนี้ ทำให้ประชาชนมาทำมาหากินค่อนข้างลำบาก รายได้ที่ได้มาจากการประกอบอาชีพ ก็ไม่พอเลี้ยงปากเลี้ยงท้องทั้งตนเองและครอบครัว เพราะมีรายจ่ายมากกว่ารายรับ ทำให้ประชาชนชายไทใหญ่ผู้รักสงบ ไม่ต้องการต่อสู้ ไม่ต้องการเสียเลือดเนื้อ ไม่ต้องการสูญเสียญาติพี่น้อง และในขณะเดียวกันก็ต้องดิ้นรนเพื่อความอยู่รอด ด้วยการแสวงหารายได้สำหรับการดำรงชีพ ต่างพากันอพยพมาจากเมียนมาร์จากเขตรัฐฉาน เข้ามายังประเทศเพื่อนบ้าน คือ ประเทศไทย แต่การเข้าเมืองไทยนั้นไม่ย้งต้องอาศัยการลักลอบเข้าเมือง มีค่าใช้จ่าย อีกทั้งต้องละทิ้งครอบครัวของตนเองไว้เบื้องหลังโดยไม่ทราบชะตากรรม แต่ด้วยเหตุผลความจำเป็นชาวไทใหญ่จำนวนมาก จำต้องกระทำเช่นนั้น รวมถึงพระภิกษุไทใหญ่ก็ได้รับผลกระทบ จำเป็นต้องอพยพละทิ้งบ้านเกิดไปอยู่ประเทศไทยด้วย

ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ

ภายหลังที่เมียนมาร์ได้รับเอกราชใน พ.ศ. 2491 รัฐบาลอู๋ ไซ่นโยบายพัฒนาเศรษฐกิจที่ใช้การลงทุนภาครัฐเป็นแรงผลักดันระบบเศรษฐกิจ โดยมีการกำหนดเป้าหมายการพัฒนาเศรษฐกิจออกเป็นช่วง ๆ ผ่านการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับต่าง ๆ หลังการรัฐประหารโดยนายพลเนวิน ใน พ.ศ. 2505 รัฐบาลเนวินเปลี่ยนไปใช้นโยบายสังคมนิยม วิถีเมียนมาร์โดยมีการยึดกรรมสิทธิ์ในธุรกิจของชาวต่างชาติเป็นของรัฐ อาทิเช่น บริษัทน้ำมันที่เป็นของนักธุรกิจอังกฤษ นอกจากนี้ ชาวต่างชาติที่ประกอบอาชีพในเมียนมาร์ถูกกดดันให้ออกนอกประเทศ ส่งผลให้ระบบเศรษฐกิจเมียนมาร์ในครั้งนั้นสูญเสียบุคคลากรระดับวิชาชีพเป็นจำนวนมาก ภายใน พ.ศ. 2513 กรรมสิทธิ์ในภาคการผลิตเกือบทั้งหมดที่มีใช้การเกษตรถูกโอนเป็นของรัฐ การวางแผนและดำเนิน

นโยบายทางเศรษฐกิจของประเทศ มีการวางแผนการผลิตจากรัฐบาลที่เป็นศูนย์กลางภาคธุรกิจที่เหลือเป็นของเอกชนประกอบด้วยการค้าปลีกอุตสาหกรรมขนาดเล็ก และการขนส่งนโยบายสังคมนิยม วิธีเมียนมาร์ได้นำไปสู่ความซบเซาและยากลำบากทางเศรษฐกิจ เนื่องจากมาตรการแบบสังคมนิยม ทำให้ไม่มีแรงจูงใจในการผลิต การบริหารการผลิตแบบรวมศูนย์โดยภาครัฐ ทำให้ขาดประสิทธิภาพ ผู้บริหารขาดความรู้และประสบการณ์ในการบริหารธุรกิจ รัฐวิสาหกิจขาดทุน และต้องใช้งบประมาณสนับสนุนจากรัฐบาล ระบบการผลิตที่ล้มเหลวทำให้เกิดความขาดแคลนสินค้าที่จำเป็นในท้องตลาดโดยเฉพาะอย่างยิ่งข้าว

ปัญหาทางเศรษฐกิจนำไปสู่เหตุการณ์เรียกร้องต่อรัฐบาล ใน พ.ศ. 2531 ซึ่งนำไปสู่การรัฐประหารโดย SLORC รัฐบาล SLORC ได้ยกเลิกนโยบายสังคมนิยมวิธีเมียนมาร์ และได้้นำการปฏิรูปทางเศรษฐกิจมาใช้ บนพื้นฐานของแนวคิดแบบตลาด โดยใช้กลไกตลาด ทำหน้าที่กำหนดการตัดสินใจของภาคธุรกิจโดยเฉพาะการผลิต เปิดประเทศต่อประชาคมระหว่างประเทศ อย่างไรก็ตาม รัฐบาลยังคงควบคุมรัฐวิสาหกิจ ราคาสินค้าหลายชนิด และผูกขาดทางการค้า สินค้าสำคัญกับต่างประเทศ ใน พ.ศ. 2540 มีการเปลี่ยนชื่อคณะผู้บริหารประเทศ จาก SLORC เป็น SPDC ซึ่งให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจมากขึ้น มีการให้กรรมสิทธิ์ที่ดินแก่เกษตรกร ยกเลิกการควบคุมราคาสินค้าหลายรายการมากขึ้น และมีนโยบายส่งเสริมการลงทุนจากต่างประเทศ รัฐบาล SPDC มีเป้าหมายนโยบายด้านเศรษฐกิจที่สำคัญ 4 ด้าน คือ 1) พัฒนาภาคการเกษตรให้เป็นฐานทางเศรษฐกิจและภาคการผลิตอื่น ๆ ประกอบเป็นระบบเศรษฐกิจ 2) ปรับระบบเศรษฐกิจให้ใช้กลไกทางการตลาด 3) ส่งเสริมการลงทุนทั้งจากภายในและภายนอกประเทศ 4) ภาครัฐยังคงควบคุมการกำหนดรูปแบบทางเศรษฐกิจ การปฏิรูประบบเศรษฐกิจในช่วงรัฐบาล SLORC และ SPDC ไม่ก้าวหน้าตามเป้าหมาย เมียนมาร์มีศักยภาพทางเศรษฐกิจสูง โดยเฉพาะในด้านทรัพยากรเกษตร ป่าไม้ ทรัพยากรน้ำ แร่ธาตุและพลังงาน แต่ศักยภาพเหล่านี้ถูกจำกัดด้วยความขาดแคลนทรัพยากรมนุษย์ การคมนาคม สาธารณูปโภค โครงสร้างพื้นฐานและความยากจน ภาคการเกษตร ได้มีการขยายตัวอย่างรวดเร็วระหว่าง พ.ศ. 2541-พ.ศ. 2544 เนื่องจากธรรมชาติเกี่ยวพัน แต่ยังมีข้อจำกัดอีกมาก อาทิ การขาดแคลนปุ๋ย พันธุ์พืชที่ดี ระบบชลประทาน การแปรรูปและเก็บรักษาผลผลิต สำหรับภาคอุตสาหกรรมยังไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร เพราะยังมีขนาดเล็ก จำกัดอยู่เฉพาะการแปรรูปพืชผลการเกษตร ปัญหาหลักของภาคอุตสาหกรรม คือ 1) การเข้าถึงตลาด 2) ขาดแคลนปัจจัยด้านการผลิตที่สำคัญ 3) กระแสไฟฟ้าไม่เพียงพอและไม่สม่ำเสมอ 4) การแข่งขันโดยสินค้าจากประเทศเพื่อนบ้าน และ 5) ขาดแคลนการลงทุนจากต่างประเทศ

เศรษฐกิจเมียนมาร์ในช่วงรัฐบาล SLORC และ SPDC จึงไม่มีความเข้มแข็งและมีขนาดเล็กมาก โดยมีผลผลิตมวลรวมเพียง ประมาณ 35 พันล้านเหรียญสหรัฐ (ประเทศไทยประมาณ

454 พันล้านเหรียญสหรัฐ) ประชาชนเมียนมาร์มีรายได้เฉลี่ยต่อหัวคนละ 890 เหรียญสหรัฐต่อปี (ส่วนประเทศไทย 2,790 เหรียญสหรัฐ) และส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรที่มีฐานะยากจน ผู้บริโภคขาดความเชื่อมั่นจากการเพิ่มขึ้นของราคาสินค้าที่สำคัญ ส่งผลให้มีการบริโภคและลงทุนต่ำ การขยายตัวของเศรษฐกิจในสาขาต่าง ๆ อยู่ในระดับต่ำ โดยเฉพาะภาคการเกษตร อย่างไรก็ตาม ภาคอุตสาหกรรมขยายตัวดีขึ้น โดยเฉพาะภาคพลังงานทั้งในด้านการผลิต การสำรวจ และอุตสาหกรรมสิ่งทอเพื่อการส่งออก การพัฒนาเศรษฐกิจที่ล่าช้าของเมียนมาร์ เป็นทั้งสาเหตุและผลกระทบต่อการพัฒนาการ และการแก้ไขปัญหาเรื่องอื่น ๆ ของเมียนมาร์ โดยเฉพาะการพัฒนาทางการเมืองและประชาธิปไตย ซึ่งประเด็นปัญหาเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อไทยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ส่วนชาวไทยใหญ่ที่อาศัยอยู่ในรัฐฉาน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการทำนา เลี้ยงสัตว์ มีบางส่วนประกอบอาชีพค้าขาย แต่ทว่าการประกอบอาชีพเกษตรกรรม และการค้าขายของชาวไทยใหญ่นั้นไม่ค่อยได้ผลดี เนื่องจากเหตุผลทางการเมืองและความมั่นคงไม่มีเสถียรภาพ มีการปราบปรามและรุกรานโดยกองทัพเมียนมาร์อยู่เสมอ ส่งผลกระทบต่อการประกอบอาชีพและการหารายได้ของประชาชนโดยตรง นำไปสู่การบีบคั้นทางเศรษฐกิจ จุดเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของปัญหาทางเศรษฐกิจก็คือ หลังจากรัฐบาลเมียนมาร์ประกาศนโยบายบังคับย้ายถิ่นฐานใน พ.ศ.2539-พ.ศ.2541 (ปณิธิ อดิตยกุล, 2547 : 25) ชาวไทใหญ่ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร ถูกสั่งให้อพยพออกจากที่อยู่อาศัยเดิมไปยังพื้นที่ในค่ายอพยพที่รัฐบาลเมียนมาร์จัดให้ ทำให้เกษตรกรต้องสูญเสียที่ดินทำกิน และทรัพย์สินที่เคยครอบครองไปทั้งหมด ประกอบกับพื้นที่ใหม่นั้นเป็นพื้นที่แห้งแล้งขาดความอุดมสมบูรณ์ ไม่สามารถทำการเกษตรกรรมได้เช่นเดิม เกษตรกรบางส่วนที่ไม่ได้อยู่ในพื้นที่อพยพก็ประสบปัญหาจากการเก็บภาษีในอัตราไม่แน่นอนและเป็นธรรมจากรัฐบาลเมียนมาร์ จนทำให้รายได้ที่ได้รับจากการประกอบอาชีพไม่พอต่อการดำรงชีพ

ภาพที่ 4.4 สภาพบ้านชาวไทใหญ่ในรัฐฉาน
ที่มา : พระครูประวิตรวรานุกต, คร.

จากการสัมภาษณ์พระภิกษุไทใหญ่ ทำให้ทราบถึงสภาพความเป็นอยู่ของชาวไทใหญ่ ที่ได้รับผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจ กล่าวคือทำให้ทราบถึงสภาพความเป็นอยู่ของชาวไทใหญ่ ที่ได้รับผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจ กล่าวคือ ชาวไทใหญ่ในในหมู่บ้านค่อนข้างลำบาก เพราะคนจำนวนมากไม่มีงานทำ ประชาชนส่วนใหญ่มีรายจ่ายมากกว่ารายรับ หากหมู่บ้านใดอยู่ในพื้นที่สู้รบ หรือมีการสู้รบอยู่ใกล้หมู่บ้าน ก็ทำให้ชาวบ้านทำมาหากินยากลำบากไปอีก ไม่สามารถทำนา ทำไร่ ปลุกผัก เลี้ยงสัตว์ได้

นอกจากนี้ การทำการเกษตรปลูกผัก ปลูกข้าว เลี้ยงสัตว์ ของชาวไทใหญ่ ที่นอกจากไม่ค่อยจะได้ผลเท่าที่ควรแล้ว ยังถูกทหารจากกองทัพเมียนมาร์เกณฑ์ไปเป็นทหารบ้าง มายึดเอาผลผลิตไปครอบครองบ้าง ดังพระภิกษุไทใหญ่รูปหนึ่งเล่าให้ผู้วิจัยฟังว่า “ถูกทหารพม่าแย่งไปกินแบบไม่หวั่นเกรงผู้เป็นเจ้าของหมู ไก่ เป็ด วัว ควาย ที่เราเลี้ยง ก็เท่ากับเป็นของเขายึดได้ก็เอาไปกินแบบไม่มีค่าใช้จ่ายใด ๆ ให้แก่เจ้าของ” ดังนั้น ชาวไทใหญ่จะเกรงกลัวการโดนรังแกจากทหารกองทัพเมียนมาร์เป็นอย่างมาก เพราะไม่สามารถจะต่อสู้ได้ จึงถูกกดขี่ข่มเหงจากทหารกองทัพเมียนมาร์ตลอด เวลาที่กองทัพผ่านเข้ามาในหมู่บ้าน มักมารีดไถเพื่อนำเงินทอง ข้าว สัตว์เลี้ยง ไปสนับสนุนกองทัพเมียนมาร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงที่มีการปราบปรามชนกลุ่มน้อย หรือรบกันระหว่างทหารไทใหญ่ กับทหารกองทัพเมียนมาร์ที่บริเวณใกล้หมู่บ้าน ยิ่งทำให้ยากต่อการถูกทหารจากกองทัพเมียนมาร์เข้ามาเรียกร้อยสิ่งของต่าง ๆ ที่บ้านเป็นประจำ ทำให้ชาวไทใหญ่ไม่มี

ทรัพย์สินอะไรเป็นของตนเอง ไม่สามารถซุกซ่อนสิ่งของใด ๆ ได้ เพราะทหารจากกองทัพเมียนมาร์ จะบังคับขู่เชิญให้บอกที่ซ่อน มิฉะนั้น จะทำการทรมาน ทำให้เห็นว่าทหารเมียนมาร์ อยากจะมากัน บ้านเมื่อใดก็ตามได้ กล่าวคือทหารเมียนมาร์มีสิทธิ์ที่จะมากันที่ของชาวไทยใหญ่ในเวลาใดก็ได้ ตามความสะดวกและตามอำเภอใจของทหารเมียนมาร์ โดยที่เจ้าของบ้านไม่สามารถขัดขวางหรือทำอะไรได้เลย นอกจากการก้มรับสิ่งที่ทหารเมียนมาร์กระทำแก่ตนเท่านั้น และเมื่อทหารเมียนมาร์มากันที่บ้านหรือมาเหยียบที่หมู่บ้านเมื่อใด ทหารเมียนมาร์ก็แสดงพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่เจ้าบ้านคือ การค้นเอาทรัพย์สินมีค่าที่มีอยู่ในบ้าน ไปตามความต้องการของตน เรียกได้ว่าสิ่งของใด ๆ ที่ถูกใจทหารเมียนมาร์นั้น ก็จะถูกยึดไปเป็นของเมียนมาร์ทันที โดยที่เจ้าของไม่สามารถทำอะไรได้เลย หากมีคนใดขัดขวางการกระทำของทหารเมียนมาร์ก็จะถูกตบตี นอกจากนี้ทหารเมียนมาร์มักจะมากันที่บ้านเพื่อสอดแนม และเฝ้าถามว่าทหารไทยใหญ่ซ่อนตัวอยู่ที่ไหนบ้าง ถ้าหากไม่ยอมบอกก็จะถูกทหารเหล่านั้นทำร้าย โดยทหารเมียนมาร์นำถุงพลาสติกใส่น้ำแล้วครอบที่หัว ทรมานจนกว่าจะยอมบอกที่ซ่อนตัวของทหารไทยใหญ่ตามที่เขาต้องการ สร้างความลำบากยากแค้นให้แก่ชาวไทยใหญ่อย่างหนัก เมื่อภาวะเศรษฐกิจของตนเองและครอบครัวไม่ดี รวมทั้งต้องการอยู่อย่างปลอดภัย จึงเพียรแสวงหาช่องทางย้ายถิ่นฐานไปจากหมู่บ้านของตนเอง แต่ก็ต้องทำอย่างระมัดระวังไม่ให้ถูกจับได้ มิฉะนั้น จะถูกกลั่นแกล้งทรมานหรือถูกฆ่าตาย ยิ่งเพิ่มความลำบากเป็นทวีคูณ

ผลกระทบด้านสังคมและวัฒนธรรม

สำหรับสังคมและวัฒนธรรมของชาวไทยใหญ่ ตั้งแต่เมียนมาร์ได้รับเอกราชจากอังกฤษ นั้น นับว่ามีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก โดยเฉพาะการดำเนินนโยบายในการกลืนกลายวัฒนธรรมดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์ และสถาปนาวัฒนธรรมเมียนมาร์เข้าครอบงำ อีกนัยหนึ่งคือการ “ทำให้เป็นพม่า (Burmanization)” ซึ่งได้สร้างแรงกดดันให้กับชาวไทยใหญ่มาก เพราะแม้ว่าคนรุ่นใหม่จะมีโอกาสทางการศึกษา แต่กลับไม่มีโอกาสได้เรียนรู้วัฒนธรรมที่ชาวไทยใหญ่นึกภูมิใจ ว่าได้มีการสืบสานกันมาหลายชั่วอายุคน และผลที่ตามมาคือการล่มสลายของสถาบันครอบครัว จากช่องว่างระหว่างคนสองรุ่น ขณะที่คนรุ่นพ่อแม่ยังคงใช้ชีวิตตามวิถีแบบชาวไทยใหญ่ แต่ชาวไทยใหญ่นักหลานหันไปสนใจภาษาเมียนมาร์ และรับวัฒนธรรมเมียนมาร์มากขึ้น ทำให้ขาดการสืบทอดวัฒนธรรมไทยใหญ่ แต่ในอีกทางหนึ่งการมีความกดดันจากนโยบายการกลืนกลายของรัฐบาลเมียนมาร์นี้ ทำให้เกิดกระแสของการต่อต้านวัฒนธรรมเมียนมาร์ขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มคนที่มีประสบการณ์จากความรุนแรงของรัฐบาลทหารเมียนมาร์ โดยเฉพาะชาวไทยใหญ่ที่เห็นได้อย่าง

ชัดเจน ตลอดจนพบว่าชาวไทใหญ่บางคนหันมาตั้งชื่อลูกหลานเป็นภาษาเมียนมาร์ ด้วยเหตุผลว่าเพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาในการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐบาล (ออมสิน บุญเลิศ, 2551 : 37)

ส่วนในด้านการเรียนเยาวชนของไทใหญ่ ได้รับการศึกษาน้อยมากอันเป็นผลมาจากการต่อสู้รบกันระหว่างไทใหญ่กับกองทัพเมียนมาร์ โดยเฉพาะในเขตที่ยังมีการปะทะกันระหว่างกองกำลังทหารเมียนมาร์กับทหารไทใหญ่ จะไปโรงเรียนนั้นก็ยังเป็นเรื่องยาก ระบบการศึกษายังคงล้าหลัง ขาดแคลนทั้งบุคลากรทางการศึกษา คือ ครู อาจารย์ และ โรงเรียน ทำให้ชาวไทใหญ่มีการศึกษาน้อย ได้กล่าวให้แก่ผู้วิจัยว่า “ประเทศพม่าไม่มีการเรียนการสอน” เช่นเดียวกับพระชายทอน ก็กล่าวกับผู้วิจัยว่า “ที่เมียนมาร์ ไม่มีการการเรียนการสอนที่ดี” นับว่าเป็นการเสียโอกาสสำหรับชาวไทใหญ่ที่ต้องเรียน ดังเช่นพระทิพย์มงคล บอกกับผู้วิจัยว่า “ต้องการเรียน ต้องการความรู้อย่างมากแต่ไม่มีโอกาส นับว่าเสียค่าแต่เมื่อมาอยู่เมืองไทย ได้เรียนสมความตั้งใจแล้ว” การไม่สนับสนุนให้ชาวไทใหญ่ได้รับการศึกษาโดยรัฐบาลเมียนมาร์นั้น เห็นว่าเป็นเพราะรัฐบาลเมียนมาร์ตั้งใจทำให้ชาวไทใหญ่เป็นผู้ไม่รู้หนังสือ ด้วยเกรงว่าถ้าชาวไทใหญ่มีความรู้มากแล้ว จะรวมตัวกันต่อต้านรัฐบาลเมียนมาร์ จึงปล่อยให้ชาวไทใหญ่อยู่กับความเชื่อความงมงาย อยู่บนความกลัว จะไม่ได้ลุกขึ้นมาต่อสู้กับรัฐบาลเมียนมาร์

ภาพที่ 4.5 ห้องเรียนหนังสือในรัฐฉาน

ที่มา : พระครูประวิตรวราบุญต, คร.

อย่างไรก็ตาม นับตั้งแต่การเจรจาหยุดยิงของกองกำลังกู้ชาติไทใหญ่ภาคเหนือ กับรัฐบาลทหารเมียนมาร์ ใน พ.ศ.2539 ทำให้ชาวไทใหญ่ภาคเหนือได้รับการศึกษามากขึ้น แม้ว่าส่วน

ใหญ่จะเป็นการศึกษาในระบบเมียนมาร์ก็ตาม ถนนหนทางดี สามารถประกอบอาชีพของตนได้ สะดวกมากขึ้น ทำให้ฐานะทางเศรษฐกิจของชาวไทใหญ่ภาคเหนือดีขึ้นไปด้วย ขณะที่ชาวไทใหญ่ภาคใต้ที่ยังต้องเผชิญกับความขัดแย้ง รุนแรง ในบ้านเกิดตัวเอง จากการที่กองกำลังกู้ชาติไทใหญ่ ยังคงปฏิบัติการต่อสู้กับทหารเมียนมาร์อยู่ไม่ขาดสาย ส่งผลให้ชาวบ้านต้องหวาดระแวง ต่อความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน โอกาสในการศึกษาก็น้อยกว่า มีชีวิตที่ลำบาก บางครั้งทำนาก็ไม่ได้เข้ามาได้รับประทานในครอบครัว เพราะว่ากองทัพเมียนมาร์มาจับ (อมสิน บุญเลิศ, 2551 : 40) หมดหรือว่าที่นาถูกเผา ซึ่งเรื่องราวเหล่านี้เป็นเรื่องราวที่เราัมจะไ้ยินกัน อยู่เสมอ

ในด้านความเป็นอยู่ของชาวไทใหญ่ ได้กล่าวชี้ให้เห็นถึงสภาพชุมชนและความเป็นอยู่ ที่สอดคล้องกันของเดียวกันว่า บ้านเรือนของชาวไทใหญ่นั้นค่อนข้างไม่น่าอยู่ สักขนาดความเจริญ เมื่อเทียบกับเมืองไทยแล้วค่อนข้างต่างกันอยู่มาก สะดวกสบายกว่าบ้านของไทใหญ่ในรัฐฉาน หมู่บ้านจึงไม่มีความเจริญ บ้านเรือนส่วนใหญ่เป็นไม้ไผ่มุงหญ้าคา เพราะในประเทศเมียนมาร์ ทหารชอบเผาบ้านเรือนชาวไทใหญ่ เลยไม่ต้องการทำบ้านถาวร รวมทั้งสถานการณ์ในหมู่บ้าน ก็อยู่ กันอย่างทุกข์ยากลำบากจากเหตุสงคราม หมู่บ้านมีคนอยู่จำนวนน้อย หมู่บ้านใกล้เคียง ร้างกัน ทั้งหมด บ้านเป็นบ้านนอกไม่น่าอยู่ โรงเรียนก็ไม่ได้ ที่บ้านเป็นทุรกันดาร การศึกษาไม่เข้าถึงไม่ เหมือนบ้าน และชุมชนในประเทศไทยดีกว่ามาก ด้วยเหตุดังกล่าวชาวไทใหญ่จึงต้องการหนีไปหา ที่อยู่ใหม่ที่ดีกว่า เป้าหมายที่อยู่ใหม่ที่สำคัญก็คือประเทศไทย

ภาพที่ 4.6 บ้านชาวไทใหญ่ แนวตะเข็บชายแดน จังหวัดแม่ฮ่องสอน
ที่มา : พระครูประวิตรวรานุกต, ดร.

โดยสรุปจากปัญหาความขัดแย้ง เรื่องชนกลุ่มน้อยที่เกิดขึ้นในเมียนมาร์ ได้ทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้นเรื่อย ๆ รวมถึงการเกิดปัญหาในทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ที่เลวร้ายขึ้นทุกวัน ได้ส่งผลให้ประชาชนของเมียนมาร์ ได้พยายามที่จะหนีออกจากประเทศด้วยวิธีการต่าง ๆ นานา ทั้งที่หนีออกมาเพื่อไปประกอบอาชีพที่ประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะประเทศไทย หนีออกไปศึกษาเล่าเรียน สิ่งที่ทำให้ชนกลุ่มน้อยอพยพกันอย่างมากมาย เนื่องจากปัญหาสงครามภายในเมียนมาร์ ปัญหาความยากจนและเศรษฐกิจของครอบครัว นอกจากนี้ยังมีปัญหาอื่นที่เข้ามามีส่วนในการตัดสินใจของประชาชน คือการขาดโอกาสทางการศึกษา วิถีชีวิตความเป็นอยู่ในเมืองไม่ได้ได้รับความสะดวกสบายเท่าที่ควร นโยบายการกีดกันของไทใหญ่ นโยบายผ่อนปรนของประเทศไทย ประเพณีและวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกัน การช่วยเหลือขององค์การสหประชาชาติ รวมถึงความต้องการของแรงงานต่างด้าวในประเทศไทย

ประการแรก ปัจจัยภายในเมียนมาร์ต่อการอพยพ

ตลอดเวลาที่ผ่านมาของประเทศเมียนมาร์ มักพบปัญหาเกี่ยวกับการปราบปรามชนกลุ่มน้อยของกองทัพเมียนมาร์อยู่ตลอดเวลา สร้างความปั่นป่วนให้แก่ชนกลุ่มน้อยรวมทั้งชาวไทใหญ่ ด้วยไม่น้อย นำไปสู่การอพยพออกจากรอบพื้นที่ เพื่อไปแสวงหาแหล่งที่อยู่และที่ทำกินใหม่ที่ปราศจากความรุนแรง การรวบรวมผลการสัมภาษณ์พระภิกษุไทใหญ่ สามารถจำแนกปัจจัยภายในรัฐฉานหรือรวมถึงสถานการณ์ภายในประเทศเมียนมาร์ ที่ทำให้ให้พระภิกษุไทใหญ่ตัดสินใจละถิ่นฐานที่อยู่เข้ามาประเทศไทย ดังนี้

1. ปัญหาจากการสงครามปราบปรามชนกลุ่มน้อยของกองทัพเมียนมาร์ การสู้รบของชนกลุ่มน้อยกับกองทัพเมียนมาร์ผ่านมานานหลายสิบปี เว็บไซต์ของไทใหญ่ (เหตุการณ์ปัจจุบันในรัฐฉาน : ไทใหญ่ที่มาทำงานในประเทศไทย : 9 ธันวาคม 2555) ได้กล่าวถึงการเข้ามาลาดตระเวนของทหารกองทัพเมียนมาร์ในพื้นที่ของชาวไทใหญ่ โดยเฉพาะพื้นที่ในชนบท ซึ่งทำให้ภาพความโหดร้ายทารุณที่ทหารเมียนมาร์ได้กระทำต่อชาวไทใหญ่ไว้ว่า

“โดยปกติเมื่อทหารเมียนมาร์เคลื่อนไหว และออกลาดตระเวนมาในหมู่บ้านหรือหมู่บ้านใกล้เคียงในชนบท ชาวบ้านจะต้องเตรียมการเพื่อเผ่นหนี หากมีเงินมีทองหรือมีเสื้อผ้าใหม่ ๆ ก็ต้องนำไปซุกซ่อน หรือฝังดินไว้ เพราะเมื่อทหารมาถึงและมาพักในบ้าน สิ่งของเหล่านั้นจะถูกยึดไปโดยอัตโนมัติเป็นประจำและเป็นปกติ พิษภัยอาหาร หนู เบ็ด ไก่ หรือสิ่งต่าง ๆ ที่ต้องการทหารก็จะเด็ดหรือไล่จับเอาตามต้องการ โดยไม่สามารถพูดค้านทานได้ หากเจอผู้ชายก็จะถูกจับให้ไปเป็นลูกหาบ หรือก็ถูกใส่ความว่า

เป็นทหารฝ่ายต่อต้านแล้วก็ถูกฆ่าตาย และทุกครั้งที่เราเข้าไปในหมู่บ้านต้องถูกถามว่า พบเห็นฝ่ายต่อต้านหรือไม่จะตอบว่าพบเห็นก็ได้ ตอบว่าไม่พบเห็นก็ได้ เพราะถ้าบอกว่าเห็นก็จะให้เป็นคนนำทางไปหาให้เจอถ้าไม่เจอ (ใครจะอยู่ให้เจอ) ก็จะหาว่าโกหก แล้วจะถูกทรมาน ถ้าบอกว่าไม่พบเห็น ก็หาว่าโกหกแล้วก็จะโดนทำร้ายทรมานต่าง ๆ ด้วยเหตุนี้การเคลื่อนไหวของกองกำลังทหาร จึงเป็นภาพที่น่ากลัวขนลุกของชาวชนบทมาก ดังนั้นเมื่อทราบข่าวว่ามีการเคลื่อนไหวของกำลังทหารโดยมุ่งหน้ามาที่หมู่บ้านตนเอง หรือหมู่บ้านใกล้เคียงชาวบ้าน จึงจัดเก็บซ่อนสิ่งของของคนที่ชายก็จะหนีออกจากหมู่บ้าน ไปซุกซ่อนที่คิดว่าปลอดภัยในหมู่บ้าน จึงคงเหลือแต่เด็กผู้หญิง และคนชรา เฉพาะผู้ชายจึงมีสิ่งที่จะต้องจัดเตรียมไว้อยู่เสมอ ก็คือกระเป๋าทหารหรือย่าม ข้างในจะมีข้าวสารอาหารแห้งเครื่องครัวครบ และหม้อขนาดเล็กให้พอกินประมาณ 3-4 วัน เพราะบางครั้งทหารจะอยู่ในหมู่บ้านนานกว่าปกติ เมื่อใดก็ตาม ถ้าได้ยินเสียงสุนัขเห่าเป็นการบอกสัญญาณให้ทราบว่าทหารกองทัพบกเมียนมาร์เข้ามาในพื้นที่แล้ว นั่นหมายถึงเวลาอันสำคัญที่ชาวไทใหญ่ในหมู่บ้าน ต้องหอบหิ้วของวิ่งหนี สิ่งเหล่านี้เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านชนบทเป็นปกติ จนเหมือนเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต เหตุการณ์ในหมู่บ้านคงเหลือแต่เด็กผู้หญิงและคนชรา ในขณะที่ผู้ชายต้องหลบหนี ก็เป็นจุดสำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้เกิดการข่มขืนกระทำชำเราเด็ก และผู้หญิงอีกประการหนึ่ง ด้วยเหตุที่ผู้ชายไม่สามารถที่จะสู้หน้ากับทหารเมียนมาร์ได้เอง ผู้ใหญ่บ้านในหมู่บ้านชนบทบางหมู่บ้านจึงนิยมให้ผู้หญิงเป็นแล้วจะไม่ถูกทรมานเมื่อเทียบกับผู้ชาย หรือไม่ก็ให้คนที่ค่อนข้างซื่อปอ

เป็น”

จากสภาพดังกล่าวทำให้เห็นถึงความทุกข์ของชาวไทใหญ่ โดยเฉพาะชายชาวไทใหญ่ที่ต้องถูกลี้ลูกหลานหนีทหารพม่า ที่เข้ามาในหมู่บ้านเป็นประจำ จึงเกิดจากการอพยพหลบเพื่อหนีภัยสงคราม ที่ถูกเกณฑ์บังคับขู่เชลยให้เป็นลูกหาบสัมภาระและยุทธปัจจัยให้กับทหารเมียนมาร์รวมถึงการถูกบังคับขู่เชลยใช้แรงงานในการสร้างถนนหนทางสะพาน เพื่อให้กองกำลังทหารเมียนมาร์สามารถลำเลียงยุทธปัจจัย และกำลังพลไปดำเนินการกวาดล้างชนกลุ่มน้อยในพื้นที่ต่าง ๆ นอกจากชาวไทใหญ่จะถูกทหารทางเมียนมาร์บังคับแล้ว ยังถูกทหารชนกลุ่มน้อยที่เป็นชาวไทใหญ่ด้วยกันเรียกเก็บเสบียงอาหาร เงินทองและกวาดต้อนบรรดาผู้ชายวัยรุ่น เข้าไปเป็นทหารให้กับกองกำลังชนกลุ่มน้อย ที่ต่อต้านรัฐบาลเมียนมาร์ ทำให้อยู่ในภาวะที่ถูกกดขี่หลายด้าน มีความเป็นอยู่

ที่ไม่ปกติสุข จึงมีจุดมุ่งหมายที่จะอพยพหลบหนี เข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยเป็นส่วนใหญ่ อีกทั้งหากอยู่ในเมียนมาร์แล้ว จะเป็นการหลบหนีที่ไม่มีวันสิ้นสุด ทำให้ชาวไทใหญ่จำนวนมากอพยพหลบหนีกองทัพเมียนมาร์ เพื่อเข้ามายังประเทศไทย บังคับด้านสงครามปราบปรามไทใหญ่ของกองทัพเมียนมาร์ เป็นปัจจัยอันดับต้น ๆ ที่ทำให้ตัดสินใจหลบหนีเข้าเมืองไทย เหตุก็เนื่องจากไม่สามารถอยู่ในหมู่บ้านได้อีกต่อไปแล้ว ต้องหลบหนีอยู่ตลอดเวลา อีกทั้งสถานการณ์ดังกล่าว ทำให้เห็นว่าชายชาวไทใหญ่นั้นขาดความอิสระเสรี ไม่เสรีภาพใด ๆ หลงเหลือให้กับประชาชนชาวไทใหญ่เลย อีกทั้งการรบนอกอยู่ตลอดเวลา ทำให้ชาวไทใหญ่เสียโอกาสในหลายเรื่อง โดยเฉพาะเรื่องการศึกษา เพราะรัฐบาลเมียนมาร์ไม่สนับสนุน มีแต่การรังแกชาวไทใหญ่เสียเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งกล่าวกับผู้วิจัยว่า ที่บ้านอยู่กันอย่างลำบาก ที่นอกรอบครัวต้องหนีตายกลายสภาพเป็นคนบ้านแตกสาแหรกขาด ไร้ที่พึ่ง ญาติพี่น้องที่มีอยู่ในหมู่บ้านเดียวกัน หรือบ้านใกล้เคียงก็ได้รับสภาพปัญหาเดียวกัน ไม่สามารถดูแลตนเองได้เช่นเดียวกัน ซึ่งก่อนจะตัดสินใจหลบหนีเข้ามาเมืองไทยนั้น ในหมู่บ้านที่พระหลู่อาศัยอยู่ทราบจากกองทัพเมียนมาร์ได้ยื่นคำขาดให้แก่วาไรไทใหญ่ในหมู่บ้านว่า ให้ทุกคน ทุกครอบครัวโยกย้ายออกจากหมู่บ้านภายในสามวัน หากไม่ย้ายจะเผาหมู่บ้านทั้งหมด สมาชิกในครอบครัวจึงได้หารือกันถึงทางออก ภายหลังการย้ายออกจากหมู่บ้านก่อนโดนทหารเมียนมาร์เผา ต่างชวนกันหลบหนีเข้าเมืองไทย ซึ่งหลังจากหมู่บ้านมาแล้วหลายเดือน ได้ทราบว่าหมู่บ้านของตนเองถูกทหารพม่าเผาทั้งเสียทั้งหมด ทราบว่ามีชาวไทใหญ่ในหมู่บ้านจำนวนหนึ่งเสียชีวิต เพราะไม่ยอมย้ายออกจากบ้านเนื่องจากเสียสัตย์พิณ

การเข้ามาของทหารกองทัพเมียนมาร์ บางครั้งก็ใช้จะมาเพียงต้องการกวาดล้าง ค้นหาทรัพย์สิน หรือเพื่อเข้ามาหาอาหารในหมู่บ้านเท่านั้น พระภิกษุไทใหญ่รูปหนึ่งได้กล่าวกับผู้วิจัยว่า สิ่งที่ได้พบเห็นคือ การต่อสู้กันระหว่างทหารกองกำลังกู้ชาติไทใหญ่ กับทหารกองทัพเมียนมาร์แต่ชาวไทใหญ่ได้รับผลกระทบหลายเรื่อง ดังที่กล่าวถึงมาแล้ว ทหารกองทัพเมียนมาร์มักเข้ามาหมู่บ้านแถบชนบท เพื่อเข้ามาเกณฑ์ผู้ชายไปช่วยแบกของให้แก่ทหาร ทั้งการแบกอาวุธ สัมภาระของกองทัพไปตามสถานที่ต่าง ๆ ซึ่งเป็นพื้นที่การต่อสู้ ที่อันตรายค่อนข้างมาก ใครที่ได้ถูกเกณฑ์ไปช่วยเหลือกองทัพเมียนมาร์นั้น มักไม่ทราบชะตากรรมของตนเองว่าจะได้กลับมาบ้านอีกหรือไม่กลับมาแล้วบ้านและญาติพี่น้องของเขาจะยังอยู่กันดีหรือไม่ พระภิกษุไทใหญ่ได้บอกกับผู้วิจัยว่า จำเป็นต้องหนีทหารจากกองทัพเมียนมาร์ แต่การหนีไม่ใช่หนีเฉพาะทหารจากกองทัพเมียนมาร์เพียงอย่างเดียว บางครั้งต้องหนีกองกำลังกู้ชาติไทใหญ่ด้วยเช่นกัน ลักษณะการหนีก็เป็นการหนีออกจากหมู่บ้านมาด้วยกันทั้งครอบครัว บางคนก็หนีออกมาโดยลำพัง ปลอบยให้ครอบครัวผู้ชะตาชีวิตอยู่เบื้องหลัง ก็ได้แต่วิงวอนให้ญาติพี่น้องสามารถเอาตัวรอดจากปัญหาทั้งปวง ดังพระภิกษุรูปหนึ่งซึ่งหนีออกมาจากหมู่บ้าน ก็หนีด้วยเหตุผลดังที่กล่าวมา เพราะที่บ้านมีพี่น้องหลายคน จึงมี

โอกาสที่ทหารกองทัพเมียนมาร์และกองกำลังกู้ชาติเข้ามาเกณฑ์ไปช่วยกองทัพ หรือเกณฑ์ไปเป็นทหารให้แก่กองทัพกู้ชาติ จึงหนีออกมาจากหมู่บ้านด้วยกันทั้งครอบครัว นับว่าเป็นความลำบากของชาวไทใหญ่ ที่ต้องผจญอยู่ตลอดเวลา กล่าวในทำนองท้อแท้ใจ แสดงให้เห็นว่าการใช้ชีวิตของชาวไทใหญ่ในขณะนั้นเป็นการอยู่ไปอย่างไร้จุดหมาย ถูกบีบบังคับอยู่ตลอดเวลา มีชีวิตที่ขาดความเป็นอิสระ หากอยู่ในพื้นที่ต่อไปชีวิตของพวกเขาก็ไม่รู้ว่าจะตายวันใด จึงต้องหาหนทางหนีออกมาจากหมู่บ้านแล้วเข้ามาเมืองไทย นับว่าเป็นการหนีภายใต้ความคับแค้นใจ พระภิกษุไทใหญ่รูปหนึ่งได้คำนึงถึงเหตุการณ์เมื่อในอดีต มีความอ่อนแอในชะตากรรมของตนเองและครอบครัว ที่ได้รับผลอันตนเองไม่ได้มีส่วนก่อขึ้น เกิดมาก็ได้รับชะตากรรมดังกล่าว จึงเป็นชีวิตที่เลือกไม่ได้ การถูกบีบบังคับ การไม่มีอิสระเสรีภาพใด ๆ เลย จึงทำให้ทนอยู่ต่อไปในประเทศเมียนมาร์ไม่ไหว ชีวิตไม่ได้มีอะไรดีขึ้นจึงต้องหนีตายเอาดาบหน้า รวมทั้งคำนึงว่าหากชาวไทใหญ่ไม่ถูกปราบปรามจากการสงครามกับประเทศเมียนมาร์ ประชาชนชาวไทใหญ่ก็คงไม่ต้องหลบหนีเข้าเมืองไทย คงอยู่ในบ้านเกิดเมืองนอน ทำมาหากินเลี้ยงชีพกันตามสภาพ ช่วยกันสร้างชาติ แต่เมื่อมีแต่การศึกสงคราม ที่เป็นการปราบปราม เหมือนไม่ใช่ประชาชนในประเทศของตนเอง ผู้ได้รับความเดือดร้อนจึงต้องหนีร้อนมาพึ่งเย็น ด้วยการหลบหนีเข้าเมืองไทย เป็นทางออกที่ถูกเลือกเพราะคิดว่าเหมาะสมกว่าการไปอยู่ในที่อื่น ๆ รวมทั้งภาวนาให้ประเทศเมียนมาร์หมดสิ้นสงครามเสียที หากสงครามในเมียนมาร์หมดสิ้น เชื่อว่าไทใหญ่ทุกคนหรืออาจเกินกว่าครึ่ง เดินทางกลับประเทศของตนเองอย่างแน่นอน

ประการที่ 2 ปัญหาความยากจนและเศรษฐกิจของครอบครัวไม่ดี ปัญหาความยากจนและภาวะเศรษฐกิจของครอบครัวไม่ดีนั้น เกิดจากการล้มเหลว ฝืดเคืองของระบบเศรษฐกิจ ไม่สามารถทำมาหากินได้เนื่องจาก การถูกบีบบังคับ ปล้นสะดมและการเรียกเก็บส่วยอาหารของกองกำลังฝ่ายต่าง ๆ ทั้งฝ่ายรัฐบาลเมียนมาร์และชนกลุ่มน้อย โดยไม่มีทางเลือกอื่นใด เพราะหากไม่ปฏิบัติตามข้อเรียกร้อง จะทำให้ได้รับอันตรายต่อตนเองและครอบครัว จึงอยู่ในสถานะที่กินไม่เข้าคายไม่ออก มีสิ่งใดก็ให้สิ่งนั้นแก่กองกำลังทั้งสองฝ่ายเพื่อความอยู่รอด และจากการที่ได้ให้สิ่งของกับกองกำลังฝ่ายหนึ่ง ทำให้กองกำลังอีกฝ่ายหนึ่งไม่พอใจ อ้างว่าให้การสนับสนุนฝ่ายตรงข้ามเป็นสาเหตุของการถูกปองร้าย ในระบบเศรษฐกิจไม่สามารถที่จะทำมาหากิน แม้แต่มีวัวควายจะถูกยึดไปเป็นค่าภาษีอากรอย่างไม่มีข้อโต้แย้งแต่อย่างใด รวมทั้งเมื่อวิเคราะห์จากการให้สัมภาษณ์ของพระภิกษุไทใหญ่ ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นผลมาจากเงื่อนไขการเก็บส่วย หรืออาจเรียกว่าภาษีจากชาวบ้านของรัฐบาลเมียนมาร์ แต่อยู่ภายใต้การทำตามอำเภอใจของทหารกองทัพเมียนมาร์ จนทำให้ไม่มีมาตรฐานในการดำเนินการใด ๆ และถูกใช้อย่างเพื่อการรีดนาทาเร้นชาวบ้าน ทั้งนี้เมื่อพิจารณาจากข้อมูลประกอบ ที่อธิบายไว้โดยเว็บไซต์กระบอกเสียงของชาวไทใหญ่ กล่าวถึงระบบ

ภาษีและการจัดเก็บภาษีของทางการเมียนมาร์ โดยอธิบายให้เห็นว่าวิธีการเก็บภาษีของเมียนมาร์ จากชาว ไทใหญ่แตกต่างกันระหว่างหมู่บ้านที่อยู่ในเมือง กับหมู่บ้านในเขตชนบท กล่าวคือ ในเมืองระบบเก็บภาษีมีสองแบบ แบบหนึ่งต้องเสียเป็นรายปี แบบที่สองเป็นแบบที่ไม่มีข้อกำหนด โดยขึ้นอยู่กับความต้องการของเจ้าหน้าที่ แต่ประชาชนต้องเสียทั้งสองรูปแบบ เจ้าหน้าที่จะทำหนังสือถึงผู้ใหญ่บ้านเองว่า ต้องการอะไรจำนวนเท่าใด และต้องส่งให้ถึงมือเจ้าหน้าที่ เมื่อใดสิ่งที่ถูกส่งให้จัดมีหลายรูปแบบ เช่น เงิน รถมอเตอร์ไซด์ ค่าจ้างคนทำงาน มีทั้งงานลูกหาบ และงานอื่น ๆ (ทหารจากกองทัพเมียนมาร์ต้องทำอะไรทำนาเอง แต่บังคับให้ชาวบ้านทำให้) การขูดหลุมเพาะ การเก็บเกี่ยวพืชผล พืชธัญญาหารอื่น ๆ ไม้สัก ไม้ไผ่ ไม้ฝาง ไม้พิน ไม้รวัก พิน น้ำ มะพร้าว กล้วย ฯลฯ ซึ่งทั้งหมดนี้ไม่มีการกำหนดเป็นระยะเวลาที่แน่นอนที่จะต้องส่งให้ แต่ขึ้นอยู่กับความต้องการของเจ้าหน้าที่ ทั้งจำนวนรายการและวันเวลาที่ต้องจัดส่งให้ ส่วนเก็บภาษีในชนบทที่ถูกเรียกว่าส่วนนั้น มีอยู่เป็นประจำ ไม่มีความแน่นอนในเรื่องเวลาหรือระยะเวลาการจัดเก็บ แต่ขึ้นอยู่กับความพอใจของ เจ้าหน้าที่ทหารเป็นหลักว่าต้องการอะไร จำนวนเท่าใดและต้องส่งให้ถึงมือเจ้าหน้าที่ เมื่อใด สิ่งที่ถูกส่งให้จัดมีหลายรูปแบบ เช่นเดียวกับคนในตัวเมือง แต่จำนวนความถี่จะมีมากกว่า ไม่มีการกำหนดเป็นระยะเวลาที่แน่นอนที่จะต้องส่งให้ สิ่งใดที่ถูกขอมาหากไม่มี ก็ต้องเก็บเป็นเงิน แล้วก็ซื้อให้ แสดงว่าชาวไทใหญ่ในเขตชนบทค่อนข้างประสบปัญหาเกี่ยวกับการจัดเก็บภาษีจากทางการ มากกว่าชาวไทใหญ่ที่อยู่ในเขตเมือง

จากการสัมภาษณ์พระภิกษุไทใหญ่เกี่ยวกับประเด็นดังกล่าว วิเคราะห์ได้ว่าเนื่องจากการจัดเก็บภาษีของรัฐบาลเมียนมาร์ไม่เป็นระบบ รวมถึงระดับเจ้าหน้าที่ (ซึ่งเป็นทหารทำหน้าที่นี้กับชาวไทใหญ่) ไม่มีหลักเกณฑ์การจัดเก็บภาษีที่ชัดเจน เลือกปฏิบัติตามใจชอบ เรียกสิ่งของที่ต้องการใช้จากชาวไทใหญ่ได้ตามอำเภอใจ แม้แต่ผลผลิตทางการเกษตรก็ถูกเรียกเก็บอย่างไร้มาตรฐาน ประกอบกับเหตุการณ์อื่น ๆ ของทหารกองทัพเมียนมาร์ในหมู่บ้านไทใหญ่ ทำให้เกิดความหวาดกลัวเพิ่มขึ้น ผสมผสานกับปัญหาจากการสงคราม ปรามปรามชนกลุ่มน้อยของกองทัพเมียนมาร์ ยิ่งสร้างความหวาดกลัวเกลียดชังจากชาวไทใหญ่เพิ่มขึ้นอีก เพราะเป็นการกระทำของทหารเมียนมาร์ ที่ไปสร้างความเดือดร้อนให้แก่ชาวไทใหญ่ค่อนข้างมาก ดังที่พระแสงเมืองกล่าวอย่างขื่นขม ที่ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นการกล่าวอย่างมีความคับแค้นใจว่า ปัจจัยที่ทำให้พระแสงเมืองหนีเข้ามาเมืองไทยก็เนื่องจาก “การถูกรีดนาทาเร้นจากทหารเมียนมาร์ ทำให้ชุมชนอยู่กันอย่างยากลำบาก เรื่องทำมาหากินเลี้ยงปากเลี้ยงท้อง ไม่เพียงพอเลี้ยงครอบครัว ถูกยึดจากทหารเกือบหมดไม่เหลือใช้สำหรับใช้บริโภคในครอบครัว” ก็กล่าวถึงประเด็นเสริมว่าเป็นการจัดเก็บภาษีของรัฐบาลเมียนมาร์จากประชาชนนั่นเอง แต่ละปีประชาชนจะถูกเก็บภาษีเป็นจำนวนมากเป็นทั้งในรูปของเงิน สิ่งของ แม้แต่ผลผลิตทางการเกษตร เช่น ถ้าหากเกษตรกรทำนาได้ ก็จะได้ผลผลิตจากการเก็บเกี่ยวไม่เต็ม

เม็ดเต็มหน่วย เพราะส่วนหนึ่งซึ่งเป็นจำนวนมากต้องถูกแบ่งให้รัฐบาลทหารเมียนมาร์ ซึ่งดูเหมือนว่าชาวไทใหญ่ต้องเสียภาษีเหมือนกันหมด ถูกบังคับให้ต้องเสียภาษี หากบ้านใดไม่เสียภาษีให้แก่อทหารเมียนมาร์ก็จะถูกทุบตี ทำร้ายถึงบาดเจ็บหรือล้มตายได้ง่าย นับเป็นความยากลำบากสร้างความทุกข์ให้แก่ชาวไทใหญ่

การเสียภาษีให้แก่อทหารกองทัพเมียนมาร์ของชาวไทใหญ่นั้น ทหารเมียนมาร์มิได้คำนึงถึงรายได้ หรือการมีรายได้ของชาวไทใหญ่เลยแม้แต่น้อย ทุกครัวเรือนต้องเสียภาษีให้แก่อทหารเมียนมาร์ตามที่ถูกบังคับเก็บ และต้องจัดหาให้ได้ตามที่ทหารเมียนมาร์ต้องการ พระจันทร์กล่าวเพิ่มเติมกับผู้วิจัยว่า แม้ความเป็นอยู่ของครอบครัวพระภิกษุจะลำบากมาก ไม่มีงานทำ ไม่มีเงินใช้เลย เพราะเงินที่หามาได้แม้เพียงเล็กน้อยก็ต้องเสียภาษี ให้แก่อรัฐบาลเมียนมาร์เกินกว่าครึ่ง ดังนั้นความเป็นอยู่ในแต่ละวัน ก็ได้อาศัยข้าวที่เหลือจากการเก็บเกี่ยวอยู่บ้าง จากทำการเกษตรการปลูกผัก แม้จะถูกทหารเมียนมาร์แย่งไปอย่างไม่ยำเกรง เจ้าของมีเหลือเท่าใดก็ต้องใช้สำหรับเลี้ยงปากท้องของครอบครัว ทำให้เห็นถึงความไม่ชอบธรรมในการบริหารของรัฐบาลเมียนมาร์ ที่มีแต่รังแกประชาชนโดยเฉพาะชาวไทใหญ่ มาจากความขัดแย้งกันทางความคิด ที่อยู่บนความต้องการมีอำนาจทางการเมือง แต่ประชาชนต้องได้รับความเดือดร้อน ขาดอิสรภาพ ไม่มีเสรีภาพ รัฐบาลใช้อำนาจแก่ผู้ปกครองอย่างไม่เป็นธรรม

ประการที่ 3 ปัญหาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการถูกละเมิด และปัญหาความยากจน ดังที่กล่าวถึงไว้ข้างต้น ปัญหาจากการสงครามปราบปราม ชนกลุ่มน้อยของกองทัพเมียนมาร์ ปัญหาความยากจนและเศรษฐกิจของครอบครัวไม่ดี นำไปสู่ปัญหาอื่น ๆ และเป็นปัจจัยภายในที่ทำให้เกิดการอพยพของพระภิกษุไทใหญ่มายังประเทศไทย ปัญหาดังกล่าวคือ

ปัญหาการขาดโอกาสทางการศึกษา พระภิกษุไทใหญ่จำนวนหนึ่งมองเห็นความสำคัญของการศึกษา ต้องการได้รับโอกาสทางการศึกษาจากรัฐบาลเมียนมาร์ แต่โอกาสเหล่านั้นแทบไม่มีเลย พระภิกษุศรีนวลกล่าวว่า ประเทศเมียนมาร์ขาดการพัฒนาหลายด้านที่สำคัญ ได้แก่ ขาดการพัฒนาทางการศึกษา ประชาชนของเมียนมาร์และไทใหญ่ได้รับการศึกษาค่อนข้างน้อย ทั้งนี้ถ้าพิจารณาจากข้อเท็จจริงอีกด้านหนึ่ง ที่ได้จากเว็บไซต์ของชาวไทใหญ่ ก็ได้กล่าวถึงการศึกษาของประชาชนไทใหญ่ ไว้เช่นเดียวกับเรื่องการเสียภาษีที่ผิดแผกแตกต่างกัน ระหว่างประชาชนในเมืองกับประชาชนในชนบท กล่าวว่าประชาชนชาวไทใหญ่ที่อยู่ในเมือง มักมีโอกาสนับถูลานเข้าโรงเรียน แต่ในโรงเรียนเป็นการสอนด้วยภาษาเมียนมาร์ ช่วงชั้นของนักเรียนที่มีโอกาสได้เล่าเรียนก็ขึ้นอยู่กับสภาพของเมือง หากเป็นเมืองขนาดเล็กเทียบเท่ากับการสอนในโรงเรียนของไทย คือโรงเรียนจะสอนในระดับอนุบาลถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เท่านั้น แต่ถ้าเป็นเมืองขนาดใหญ่จะสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาลจนถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6 เมื่อจบการศึกษาแล้วก็มักหยุดอยู่เท่านั้น ไม่สามารถ

แสวงหาที่เรียนต่อในระดับสูงกว่านั้นได้อีกต่อไป เพราะพ่อแม่ไม่สามารถจะส่งเสียให้เรียน ในระดับสูงกว่านั้นต่อไปได้ในเมืองใหญ่ จึงต้องกลับมาช่วยครอบครัวประกอบอาชีพดั้งเดิมต่อไป จึงมีผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาที่มีอยู่ค่อนข้างน้อย ผู้สำเร็จการศึกษาสูงเช่นนี้ก็มีมักมาทำหน้าที่เป็นครู แต่เงินเดือนและสวัสดิการมีไม่เพียงพอแก่การเลี้ยงชีพ บางครอบครัวก็ส่งลูกชายเข้าบวชเรียนในพระพุทธศาสนา ซึ่งถือเป็นแนวทางหนึ่งที่จะทำให้เด็กได้รับการศึกษา เพราะการบวชเป็นสามเณร ถึงแม้ว่าจะต้องเสียค่าเรียนและเงินอุดหนุนวัด แต่ก็มีความประหยัดมากกว่าในการส่งเรียนทางโลก ส่วนการเรียนของชาวไทใหญ่ในชนบท กลับแตกต่างออกไป คือ ชาวชนบทนั้นมักได้รับการศึกษาจากพระสงฆ์เป็นหลัก เมื่อพระสงฆ์ในวัดมีการศึกษา ชาวบ้านก็มักนิยมส่งบุตรหลาน มาเรียนกับพระภิกษุที่วัด โดยทำหน้าที่เป็นเด็กวัดบ้าง บวชเป็นสามเณรบ้าง เพื่อศึกษาธรรมวินัย พระภิกษุบางรูปก็จะถูกส่งให้ไปศึกษาต่อ ในตัวเมืองในรัฐฉานเอง หรือส่งไปศึกษาวัดไทใหญ่ที่อย่างกุ่มต่อ แต่เมื่อเทียบกับจำนวนเด็กทั้งหมดแล้วเด็กที่ได้ไปศึกษาต่อในที่อื่นมีจำนวนน้อยมาก ส่วนใหญ่จึงไม่ได้เรียนหนังสือ โดยเฉพาะเด็กผู้หญิงไม่มีโอกาสใดเลยที่จะได้รับการศึกษาในทุกรูปแบบ มีเพียงเป็นบางปีที่พระสงฆ์จากในตัวเมืองจัดทำโครงการอบรมศีลธรรมจริยธรรม และสอนภาษาไทยไทใหญ่ให้ในภาคฤดูร้อนหนึ่งเดือน ซึ่งก็ไม่ได้จัดทำในทุกพื้นที่หรือทุกหมู่บ้าน จึงเป็นเพียงช่องทางเดียวที่ทำให้เด็กในชนบท ได้สัมผัสกับการศึกษาเรียนหนังสือ พระภิกษุผู้ให้สัมภาษณ์ได้กล่าวกับผู้วิจัยว่า บ้านที่อยู่เมียนมาร์นั้นเป็นบ้านนอกไม่น่าอยู่ โรงเรียนสำหรับการศึกษาก็ไม่มีต้องอาศัยวัด แต่ความต้องการมีการศึกษาที่ดีที่สูงขึ้น หรือมีโอกาสดึกษาที่หลากหลายแขนงวิชา รวมถึงอยากมีประสบการณ์นอกประเทศดังเช่นประเทศไทย เป็นเหตุผลหนึ่งของการอพยพเคลื่อนย้ายมายังประเทศไทย เพื่อจะได้นำวิชาความรู้และประสบการณ์ ที่ได้รับการศึกษาเล่าเรียนในประเทศไทย ไปสอนนักเรียนไทใหญ่ที่ด้อยโอกาสทางการศึกษา แต่ทั้งนี้จากการสัมภาษณ์ในประเด็นเดียวกันนี้ คงไม่มีภิกษุรูปใดใดคิดว่าพระภิกษุรูปหนึ่ง ที่กล่าวกับผู้วิจัยว่า ในหมู่บ้านของพระภิกษุรูปนั้นค่อนข้างสมบูรณ์แบบกว่าพระภิกษุรูปอื่น เพราะมี การส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรมีการศึกษาเล่าเรียน ชุมชนอยู่กันอย่างสงบ มีความอบอุ่น แต่การที่อพยพมาเมืองไทยนั้น พระภิกษุรูปดังกล่าวเป็นเพราะต้องการหาความรู้ใหม่ ๆ ที่แตกต่างจากเดิม รวมทั้งเห็นว่าในเมืองไทยมีโรงเรียนสอนพระ (โรงเรียนปริยัติธรรม) ที่ดี มีหลักสูตรชัดเจน อีกทั้งมีการส่งเสริมการศึกษาให้แก่พระภิกษุอย่างเป็นระบบ ตลอดจนไม่พบว่ามีการกีดกันภิกษุอื่น ที่ไม่ให้เข้ามาศึกษาเล่าเรียน จึงเป็นแรงจูงใจที่สำคัญต่อพระภิกษุรูปดังกล่าว จำเป็นต้องออกมาแสวงหาจากภายนอก โดยเฉพาะประเทศไทย

ปัญหาจากหมู่บ้านที่อาศัยในประเทศเมียนมาร์ มักอยู่ในภาวะสงคราม การปราบปรามชนกลุ่มน้อย ของกองทัพเมียนมาร์อยู่ตลอดเวลา การอยู่ในภาวะสงคราม ทำให้ชีวิตความเป็นอยู่

ขาดความสงบ ปราศจากความสุข ไม่สามารถแสวงหางาน ทำได้ง่าย รวมถึงอาจถูกเกณฑ์ไปเป็นแรงงานให้กับกองทัพเมียนมาร์ หรือกองกำลังของไทใหญ่ พระภิกษุบางรูปกล่าวว่า ที่หมู่บ้านของตนเองมีการสู้รบกันระหว่างกองกำลังไทใหญ่ กับกองทัพเมียนมาร์เสมอต้องอยู่กับความหวาดผว ในความปลอดภัย กระทั่งต่อการดำรงชีวิตประจำวันค่อนข้างมาก มีความรู้สึกว่ารัฐบาลเมียนมาร์ปกครองอย่างไม่เป็นธรรม ใช้อำนาจกับประชาชน ไม่ดูแลประชาชนให้มีความสุขตามสมควร ประชาชนอยู่กันอย่างยากจน ขาดอิสรเสรีภาพ ขาดความยุติธรรม รวมทั้งยามเจ็บป่วยก็ไม่ได้รับการดูแลรักษาจากรัฐบาล ต้องแสวงหาวิธีการรักษากันเอง ที่ไม่ถูกต้องตามหลักการสาธารณสุข

ในทุก ๆ หน้าแล้ง ชาวไทใหญ่ต้องอยู่อย่างหวาดผว นอกจากจะพบปัญหาความเป็นอยู่เกี่ยวกับน้ำกิน น้ำใช้ อาหาร ไม่สามารถเพาะปลูกทางการเกษตรได้ ต้องมาเผชิญกับปัญหาการอยู่อย่างอดอยากลำบาก หวาดกลัวกับทหารกองทัพเมียนมาร์ เพราะไม่รู้ว่าจะเข้ามาในหมู่บ้านเมื่อใด หากทหารเมียนมาร์เข้ามาเมื่อใด ก็ต้องวิ่งหนีออกจากหมู่บ้าน โคนถักขโมยอาหาร ทรัพย์สินหรือสิ่งที่ทหารสามารถหยิบฉวยได้ บางครอบครัวฆ่าร้ายกว่านั้น เพราะนอกจากจะถูกปล้นจากทหารแล้ว ยังถูกฆ่า ช่มชู้ จนในหมู่บ้านไม่มีประชาชนอยู่ ต่อเมื่อทหารพม่าผ่านไป ถึงจะกลับบ้านเมื่อกลับเข้ามาบ้านก็จะไม่เจอสิ่งของมีค่าเหลืออยู่เลย แสดงว่าชาวไทใหญ่ดำรงชีวิตอยู่อย่างลำบากแสนเข็ญ ภายใต้อาณัติทางการเมือง การทหารที่ไม่ปกติ ชนเผ่าต่าง ๆ ถูกยึดอำนาจผู้กุมอำนาจสูงสุด คือรัฐบาลทหารของเมียนมาร์ที่ไม่ยอมให้สิทธิใด ๆ แก่ชนเผ่า ทำให้ความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวันไม่สะดวกสบาย ผิดกับคนไทยที่ปราศจากปัญหานี้ ทำให้ทนอยู่สภาพอย่างนั้นไม่ได้ อีกต่อไปจึงพยายามแสวงหาช่องทางและโอกาสในหลบหนีเข้าเมืองไทย ซึ่งเห็นว่าเมื่อถึงประเทศไทยแล้วจะเกิดสังคมใหม่ ที่ได้พัฒนาจากระบบที่ถูกกดขี่ข่มเหง เอารัดเอาเปรียบ มาสู่วิถีทางที่มีอิสระ การทำงานของชาวไทใหญ่ เป็นแรงงานที่ได้รับค่าจ้างพอสมควรกับการดำรงชีพ และยังมีเงินเหลือที่จะเก็บหอมรอมริบไว้ เป็นทุนที่จะนำกลับไปใช้ในอนาคต ซึ่งมองเห็นว่าการเก็บออมเงินทอง ทำให้มีความหวังว่าจะสามารถมีวิถีชีวิตที่ดีขึ้น แม้ว่าจะมีอุปสรรคจากการทำงานได้รับความลำบากสักเพียงใด แต่ยังคงดีกว่าที่จะมีวิถีชีวิตที่ถูกกดขี่ข่มเหง ไม่มีอิสรภาพ เหมือนกับการเข้ามาทำงานในประเทศไทย ไม่ถูกแก่งแย่ง หรือการเอารัดเอาเปรียบจนเกินไป โดยที่ทำงานให้กับการว่าจ้างในประเทศเมียนมาร์ ไม่มีเงินทองที่จะสะสมไว้เป็นของตนเอง ตรงกันข้ามกลับถูกการบังคับกดขี่ข่มเหงการเอารัดเอาเปรียบ ใช้แรงงานโดยไม่มีค่าตอบแทน

ปัจจัยภายนอก (ด้านประเทศไทย) ต่อการอพยพ

ปัจจัยภายนอกประเทศเมียนมาร์ ที่มีส่วนดึงให้พระภิกษุไทใหญ่ อพยพเข้ามาประเทศไทย จากการรวบรวมผลการสัมภาษณ์ พระภิกษุไทใหญ่ที่ให้ข้อมูล พบว่าปัจจัยภายในประเทศไทย

ซึ่งเป็นปัจจัยภายนอกของเมียนมาร์ที่ทำให้เกิดการอพยพ กล่าวคือ

1. ด้านการเมือง จะเห็นได้ว่าช่วงที่ชาวไทใหญ่อพยพเข้ามาประเทศไทย เพราะเหตุผลทางการเมือง คือ ตั้งแต่ พ.ศ.2539 เป็นต้นมา เป็นการหนีความเดือดร้อนเพราะเมียนมาร์มีนโยบายพัฒนาประเทศ และขจัดคนจนออกนอกเมืองและนอกประเทศ ชาวไทใหญ่หนีทะเลาะเข้ามาในประเทศไทยเรื่อย ๆ เป็นจำนวนมากจนถึงปัจจุบัน (ฉัฐพร จาคะยางโทน, 2554: 2) รัฐบาลไทยมีนโยบายที่ผ่อนปรน เพราะที่ผ่านมาแม้รัฐบาลไทยจะมีการสกัดกั้น ผลักดันชาวไทใหญ่ให้ออกนอกประเทศ แต่ก็พบว่ารัฐบาลไทยไม่เคยใช้วิธีการที่รุนแรงในการผลักดันเลย ชาวไทใหญ่จึงไม่กลัวที่จะเสี่ยงเดินทางเข้ามายังประเทศไทยเพราะคิดว่ายังดีว่าการอยู่อาศัยในเมียนมาร์ที่มีความเสี่ยงต่อชีวิตและทรัพย์สินสูงกว่าการอยู่ในประเทศไทย รวมทั้งเมื่อเปรียบเทียบระหว่างประเทศเมียนมาร์กับประเทศไทยแล้ว ประเทศไทยมีความปลอดภัยมากกว่า เพราะไม่มีภัยสงครามกลางเมือง ไม่มีการละเมิดสิทธิมนุษยชน ซึ่งเหตุผลต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้คนจากเมียนมาร์ ที่ต้องการหนีปัญหาความวุ่นวายที่เกิดขึ้นภายในประเทศของตน เลือกลงประเทศไทยในการพักพิง ถึงแม้ว่าการเข้ามาอยู่ในประเทศไทย จะทำให้กลายเป็นพลเมืองชั้นสองของประเทศ หรือเป็นคนอยู่อย่างผิดกฎหมายในประเทศไทย (พิทยา พุสสาย และคณะ, 2553 : 114)

2. ด้านสังคมและวัฒนธรรม พระภิกษุไทใหญ่เห็นว่าประเทศไทย เป็นประเทศที่มีวัฒนธรรมคล้ายคลึงกับชาวไทใหญ่ โดยเฉพาะในภาคเหนือมีการใช้ภาษาที่คล้ายคลึงกัน มีประเพณีหรือเทศกาลที่คล้ายกัน โดยเฉพาะประเพณีสงกรานต์ การเข้ามาอยู่ในเมืองไทยในภาคเหนือ จึงมีโอกาสรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมใหม่ ๆ ได้ง่าย นอกจากนี้ในด้านศาสนา ชาวไทยก็นับถือศาสนาพุทธเช่นเดียวกับชาวไทใหญ่ ไม่เคยได้ยินว่าคนไทยมีการกีดกันทางด้านศาสนา ยิ่งนับถือศาสนาพุทธเช่นเดียวกัน คงได้รับการยอมรับได้ค่อนข้างง่าย (ปณิธิ อมาตยกุล, 2547: 66)

3. ด้านการมีญาติพี่น้อง เนื่องจากชาวไทใหญ่มีญาติพี่น้อง เพื่อน ที่อาศัยอยู่ในเชียงใหม่มาก่อนแล้ว จึงเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการตัดสินใจอพยพติดตามญาติ ที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ก่อนแล้วและมีวิถีชีวิตที่ดีขึ้น ทิศทางที่ทำให้การอยู่รอดปลอดภัย จึงเป็นที่แสวงหาเกิดการหลั่งไหลอพยพเข้ามายังประเทศไทย ที่คิดว่าเป็นหนทางสุดท้าย เนื่องจากมีความหวังว่าจะมาพึ่งพาอาศัยญาติที่ได้อพยพเข้ามาก่อน และประสบความสำเร็จในวิถีชีวิต มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น เกิดจากความต้องการขายแรงงาน เพื่อกลับไปเลี้ยงดูพ่อแม่และลูก ๆ ที่อาศัยอยู่ในภูมิภาคเดิม จากการที่กลุ่มชาวไทใหญ่ต้องอพยพเข้ามาอาศัยในประเทศไทย เนื่องจากทราบว่าในประเทศไทย มีความต้องการแรงงาน และการจ้างแรงงานที่สร้างรายได้ให้กับกลุ่มชาวไทใหญ่ สามารถเก็บหอมรอมริบเป็นเงินทุน และกลับไปสร้างฐานะการเป็นอยู่ที่ดีขึ้นในภูมิภาคเดิม ทำให้ดีกว่าการเป็นอยู่ที่ล้มเหลว แค้นแค้น ขาดทิศทางที่จะแสวงหาปัจจัยเงินทองมาเลี้ยงดูครอบครัว จึงหันหน้ามาผจญ

กับชะตาชีวิตในประเทศไทย ด้วยหวังที่จะหาทุนปัจจัยกลับไปเลี้ยงดูพ่อแม่และลูก ๆ ที่ยังอาศัยอยู่ในประเทศเมียนมาร์ จึงเป็นการง่ายที่ชาวไทใหญ่ เลือกที่จะเข้ามาอาศัยอยู่ในเชียงใหม่เป็นแห่งแรก ก่อนที่จะย้ายถิ่นไปที่อื่น ๆ ดังเช่น พระจันทร์ กล่าวว่าประเทศไทยเป็นประเทศที่อาตมาอยากมานานแล้ว เพราะญาติมาอยู่ในประเทศไทยมานานแล้ว เช่นเดียวกับพระหน่อไคย ก็กล่าวกับผู้วิจัยในทำนองเดียวกันว่า มีญาติอยู่ที่เมืองไทยเช่นกัน ทั้งนี้พระภิกษุทั้งสองรูปได้กล่าวกับผู้วิจัยเมื่อไปถึงท่าขี้เหล็ก ญาติก็จะมารับไป แล้วทำบัตรผ่านที่ด่านตรวจคนเข้าเมืองเชียงใหม่ ซึ่งญาติจะเป็นผู้คอยอำนวยความสะดวกและจัดการให้ทั้งหมด ในขณะที่พระศิลปะชัย ระบุว่าใช้วิธีเดินเท้าบ้าง จักรรถบ้างเป็นบางช่วง จากนั้นเมื่อถึงชายแดนไทยก็แอบข้ามแม่น้ำสาละวินตอนกลางคืนเมื่อถึงอีกฝั่งหนึ่งญาติคอยรับอยู่ก่อนหน้าแล้วตามการนัดแนะกัน

4. ด้านการให้ความช่วยเหลือขององค์การสหประชาชาติ นับตั้งแต่ พ.ศ. 2539 ประชาชนไทใหญ่ในรัฐฉาน ได้ตกเป็นเป้าของการสังหาร โดยทหารจากกองทัพเมียนมาร์ เพื่อหยุดยั้งความช่วยเหลือ ที่ประชาชนมีต่อกองกำลังแห่งรัฐฉาน และเพื่อที่จะได้เข้าครอบครองพื้นที่ในเขตนี้ ซึ่งอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติ กองทัพเมียนมาร์ได้บังคับขับไล่ให้ชาวไทใหญ่จำนวนกว่า 300,000 คน และกลุ่มชนชาติอื่น ๆ ที่อาศัยอยู่ในรัฐฉานตอนกลางละทิ้งบ้านเรือน และต้องออกจากที่ดินของตนเอง รวมถึงที่ดินบางส่วนที่จะนำไปใช้ใน โครงการก่อสร้างเขื่อนพลังน้ำ ซึ่งเป็นโครงการก่อสร้างขนาดใหญ่บนแม่น้ำสาละวิน คณะกรรมการผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ (United Nations High Commissioner for Refugees: UNHCR) โดยความเห็นชอบจากรัฐบาลไทย ได้ดำเนินโครงการให้ความช่วยเหลือต่อผู้ลี้ภัยกว่า 1.3 ล้านคน ประเทศไทยได้ตระหนักดีถึงข้อเท็จจริงที่ว่า ชาวเมียนมาร์จำนวนมากถูกบีบบังคับ ให้ต้องหนีจากความขัดแย้งภายในประเทศ ประเทศไทยจึงจัดตั้งค่ายผู้ลี้ภัย สำหรับประชาชนชาวเมียนมาร์มาตั้งแต่ พ.ศ. 2527 และยังอนุญาตให้หน่วยงานเอกชน สามารถจัดหาให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ลี้ภัยเหล่านั้นได้ด้วย ตั้งแต่ พ.ศ. 2541 เป็นต้นมา ประเทศไทยจำกัดบทบาท คณะกรรมการข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ (UNHCR) ให้ความคุ้มครองผู้ลี้ภัยเฉพาะในค่ายเท่านั้น (เครือข่ายปฏิบัติงานเพื่อผู้พลัดถิ่นไทใหญ่, 2546:)

ประชาชนจากรัฐฉาน แตกต่างจากชาวกะเหรี่ยงและกะเหรี่ยงแดงจากเมียนมาร์ คือ ชาวรัฐฉานไม่ได้รับการยอมรับในฐานะผู้ลี้ภัย ดังนั้น พวกเขาจึงไม่ได้รับความช่วยเหลือด้านที่อยู่อาศัยและความช่วยเหลืออื่น ๆ ด้วยเหตุนี้ชาวไทใหญ่จึงต้องใช้ชีวิตแบบหลบซ่อน ในฐานะบุคคลผิดกฎหมายอยู่ตามแนวชายแดนไทย-เมียนมาร์ หรือไม่ก็ต้องหางานทำในในฐานะแรงงานอพยพ ที่ได้ค่าจ้างแรงงานต่ำหรือเป็นคนงานไร้ฝีมือ เช่น งานในสถานที่ก่อสร้าง ในโรงงานหรือเป็นคนรับใช้ในบ้าน การไม่ได้รับความช่วยเหลือด้านที่อยู่อาศัยและอื่น ๆ ได้ส่งผลกระทบอย่างมาก โดยเฉพาะ

อย่างยิ่งต่อหญิงมีครรภ์ เด็ก ผู้สูงอายุและคนพิการ ซึ่งบุคคลเหล่านี้ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ ในการมีชีวิตรอยู่ในป่าหรือในสถานที่ทำงาน ผู้แสวงหาที่พักพิงชาวไทใหญ่เหล่านี้ จึงต้องอยู่ด้วยความหวาดกลัวตลอดเวลาว่าจะถูกจับและถูกส่งตัวกลับไปยังประเทศเมียนมาร์ ซึ่งพวกเขาจะต้องถูกลงโทษในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การถูกทรมาน ถูกคุมขัง การถูกข่มขืนหรือถูกฆ่า ความหวาดกลัวนี้ทวีคูณขึ้น ตั้งแต่เดือนสิงหาคม พ.ศ.2546 เมื่อได้มีการทำข้อตกลงระหว่างประเทศไทยและเมียนมาร์ ว่าด้วยเรื่องการส่งตัวแรงงานอพยพชาวเมียนมาร์กลับประเทศ

สถานการณ์ทางการเมืองของชาวไทใหญ่ ไม่เหมือนกันกับชนกลุ่มน้อยอื่น ๆ ในเมียนมาร์ เช่น กะเหรี่ยงหรือคะเรนยี เนื่องจากชาวไทใหญ่ยังไม่ได้รับการยอมรับ สถานะผู้ลี้ภัยในประเทศไทย จึงไม่มีสถานที่ปลอดภัยในการใช้เป็นสถานที่ลี้ภัย และไม่ได้รับการช่วยเหลือทางมนุษยธรรม การไม่สามารถขอลี้ภัยยังหมายถึงการถูกบังคับให้อยู่อย่างหลบ ๆ ซ่อน ๆ บริเวณชายแดนไทย-เมียนมาร์ จึงทำให้เกิดความพยายามค้นหานางานทำ การเข้ามาเป็นแรงงานอพยพในงานที่ได้รับค่าจ้างแรงงานต่ำใช้ทักษะน้อย เช่น งานก่อสร้าง งานสวนและงานบ้าน (ปานแพรว เชาวน์ประยูร, 2550: 59-60)

5. ด้านการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศไทย สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ) อธิบายถึงผลกระทบของสถานการณ์ ทางเศรษฐกิจของไทยในช่วงที่ผ่านมา ว่า การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของไทย ทำให้โครงสร้างของตลาดแรงงานบิดเบือน เนื่องจากผู้ประกอบการยังคงเปิดโรงงาน ที่เน้นการใช้แรงงานเข้มข้น แม้จะรู้ว่าไม่มีแรงงานระดับต่ำเพียงพอ เพื่ออาศัยความได้เปรียบด้านต้นทุนค่าแรงที่ต่ำ และสามารถส่งออกไปแข่งขันในเวทีการค้าโลกได้ สำหรับตลาดแรงงานระดับต่ำในบางสาขาอาชีพ เช่น ประมงทะเล เกษตร ผู้ช่วยแม่บ้าน ก่อสร้าง อุตสาหกรรม อยู่ในขั้นขาดแคลนกำลังแรงงาน แม้ว่าจะมีแรงงานไทยอีกจำนวนมากที่ว่างงาน โดยเฉพาะแรงงานระดับต่ำ แต่กลับมีทักษะที่ไม่ตรงกับงาน อีกทั้งยังเลือกงานและไม่ต้องการทำงานหนัก ตลอดจนการอพยพเข้ามาในเมืองเพื่อแสวงหางาน และค่าตอบแทนที่สูงกว่า ทำให้ธุรกิจที่ไปตั้งอยู่ในชนบทขาดแคลนแรงงานไทย จึงกดดันให้อัตราค่าจ้างในตลาดแรงงานสูงขึ้น ประกอบกับสถานะที่ต้นทุนวัตถุดิบ อาหารและพลังงานในประเทศทยอยปรับเปลี่ยน การจ้างแรงงานข้ามชาติ จึงเป็นทางออกหนึ่งของผู้ประกอบการในประเทศ เพื่อให้ดำเนินธุรกิจต่อไปได้ นอกจากนี้ในประเทศเพื่อนบ้าน เช่น ลาว พม่าและกัมพูชา มีอัตราค่าจ้างแรงงานที่ต่ำกว่าไทย การเข้ามาทำงานในประเทศไทย ช่วยเพิ่มรายได้ให้กับแรงงานข้ามชาติ ตลอดจนช่วยพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศเหล่านั้น ให้มีรายได้เพิ่มขึ้น เพื่อเป็นตลาดรองรับสินค้าของไทยอีกด้วย นอกจากนี้การจ้างแรงงานข้ามชาติยังช่วยเติมเต็ม ในบางสาขาการผลิตที่ยังขาดแคลนแรงงาน จึงนับว่ามีส่วนทำให้ลดความไม่แน่นอนในการผลิต จากผลการศึกษาของโครงการธนาคารโลก

แรงงานข้ามชาติมีส่วนในผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศที่แท้จริง (Real Gross Domestic Product: Real GDP) ร้อยละ 0.75-1 นอกจากนี้ การจ้างแรงงานข้ามชาติเพื่อทดแทนแรงงานไทย ยังส่งผลต่อผลิตภาพในการผลิตด้วย จากการศึกษาพบว่า การจ้างแรงงานข้ามชาติทักษะต่ำ (low-skilled) เพิ่มขึ้นร้อยละ 10 จะส่งผลให้ผลิตภาพลดลงร้อยละ 5 แต่หากจ้างแรงงานข้ามชาติทักษะต่ำ มาทำงานร่วมกับแรงงานมีทักษะของไทยจะทำให้ผลิตภาพเพิ่มขึ้น เป็นการเตรียมความพร้อมของเศรษฐกิจและสังคมอย่างรู้เท่าทันและมีภูมิคุ้มกันจากผลกระทบที่เกิดจากความเปลี่ยนแปลงภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2544.: 82)

เห็นได้ว่า ผู้ประกอบการไทยมีแรงจูงใจทางเศรษฐกิจ ที่จะจ้างแรงงานข้ามชาติทดแทนแรงงานไทย ในกลุ่มแรงงานระดับล่าง การแก้ปัญหาแรงงานข้ามชาติ จึงควรลดประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการจ้างแรงงานข้ามชาติ เพื่อลดแรงจูงใจของผู้ประกอบการลง และหันมาจ้างแรงงานไทยเพิ่มขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม บังคับด้านนโยบาย กฎระเบียบของภาครัฐก็ควรเข้ามามีส่วนช่วยในการสกัด การเข้ามาของแรงงานข้ามชาติอย่างมีประสิทธิภาพด้วย (พูนสิน วงศ์กลยุทธ, 2553 : 7-8) ในขณะที่พระภิกษุไทใหญ่ก็ได้กล่าวถึงประเด็นดังพระอริกรกล่าวว่า เศรษฐกิจที่ดีกว่าของไทย คือ ความเจริญที่แตกต่างไปจากประเทศเมียนมาร์ที่มีแต่การรบราฆ่าฟัน หรือแม้กระทั่งการถูกรังแก ผิดกับประเทศไทยที่ต่างคนต่างทำงานไม่ทะเลาะเบาะแว้งกัน ในขณะที่พระชายทอนกล่าวในลักษณะเดียวกันว่า ประเทศไทยเป็นประเทศที่เจริญ นับว่าเป็นเมืองในฝันของชาวไทใหญ่ที่ต้องการมาอยู่อาศัย คิดว่ามาอยู่ในประเทศไทยแล้วจะมีชีวิตที่ดีขึ้น การเป็นแรงงานจากค่าจ้างที่ต่ำมาเป็น การสัมผัสกับค่าจ้างแรงงานที่สูงกว่า สามารถปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตในสังคมชนบทมาเป็นสังคมเมือง และสามารถเก็บหอมรอมริบเงินทองได้เป็นกอบเป็นกำ เพื่อกลับไปสร้างฐานะความเป็นอยู่ดั้งเดิมให้ดีขึ้น (เฟื่องฟ้า ลัษมณี, 2545 : 115-117)

6. ด้านความต้องการแรงงานต่างด้าวในประเทศไทย ในอดีตประเทศไทยไม่เคยมีนโยบายโดยตรงในเรื่องแรงงานต่างด้าว มีแต่แนวปฏิบัติในเรื่องการควบคุมการทำงานของคนต่างชาติ ตั้งอยู่บนระบบความคิด ต้องการสงวนอาชีพบางอย่างไว้ให้แก่นคนไทยทำ เริ่มจากประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 322 กำหนดให้คนต่างชาติที่ต้องการทำงานต้องขอใบอนุญาตจากกรมแรงงาน ก่อน ซึ่งก่อนหน้านี้คนต่างด้าวสามารถทำงานในประเทศไทยได้เลย โดยไม่ต้องขอใบอนุญาต ใน พ.ศ.2521 มีพระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว โดยได้มีประกาศแนบท้ายสงวนอาชีพและวิชาชีพสำหรับคนไทย จำนวน 36 อาชีพ หนึ่งในหลายอาชีพ คือ กรรมกรใช้แรงงาน ซึ่งต่อมาได้กำหนดไว้อย่างชัดเจนในมาตรา 12 ของพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 ว่าไม่อนุญาตให้คนต่างด้าวเข้ามาเป็นกรรมกรในประเทศ (พิทยา พุสยและคณะ, 2553: 79)

จากการอธิบายของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (Thailand Development Research Institute: TDRI)) เมื่อ พ.ศ.2553 พบว่า มีความไม่สมดุลในตลาดแรงงาน เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้มีการจ้างแรงงานข้ามชาติเพิ่มขึ้น เพื่อมาทดแทนแรงงานไทยที่ขาดแคลน เนื่องจากตลาดแรงงานยังมีความต้องการแรงงานอยู่เป็นจำนวนมาก เมื่อเกิดการขาดแคลนแรงงานโดยเฉพาะในภาคเศรษฐกิจ ที่ต้องการแรงงานระดับล่างจำนวนมาก ส่งผลให้ผู้ประกอบการหันไปจ้างแรงงานข้ามชาติ เพื่อทดแทนแรงงานไทยที่ขาดแคลน โดยใน พ.ศ. 2552 มีการจ้างแรงงานข้ามชาติ (จากประเทศเมียนมาร์ ลาวและกัมพูชา) สูงสุดในกิจการ 4 ประเภท คือ พืชและปศุสัตว์ ก่อสร้าง ต่อเนื่อง ประมง และผู้รับใช้ในบ้าน ประมาณ 2.21 2.2 1.4 และ 1.3 แสนคน ตามลำดับ

นอกจากนั้น ยังมีกิจการอื่น ๆ อีก เช่น พนักงานขายอาหารและเครื่องดื่ม การค้าส่ง จำหน่ายให้กลุ่มเดียวกัน ซึ่งมีความต้องการสินค้าบริโภคแบบของตนและค้าปลีก การอพยพเข้ามาของแรงงานข้ามชาตินั้น แม้ว่าจะมีส่วนหนึ่งที่เข้ามาอย่างถูกต้องตามกฎหมาย คือ มีการขึ้นทะเบียนกับกรมการปกครอง แต่ยังมีอีกจำนวนหนึ่งโดยเฉพาะแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้าน เช่น เมียนมาร์ ลาว กัมพูชา ลักลอบเข้ามาโดยมิได้จดทะเบียน ใน พ.ศ.2552 มีแรงงานข้ามชาติเข้ามาทำงานในประเทศไทยประมาณ 2.2 ล้านคน แต่มีแรงงานข้ามชาติที่ขึ้นทะเบียนเพียงประมาณ 1.3 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 59 ของแรงงานข้ามชาติทั้งหมด (พูนสิน วงศ์กลฐุต, 2553 : 5-7)

สถานการณ์ดังกล่าว มิใช่เพิ่งเกิดในปีที่ทำรายงานของ TDRI แต่เมื่อย้อนไปกลับพบว่า มีปรากฏการณ์การลักลอบเข้ามาทำงานของคนต่างชาติ จนกลายเป็นปัญหากระทบต่อเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและการเมืองระหว่างประเทศ ทำให้รัฐบาลไทยต้องมีการกำหนดนโยบาย ในการจัดการแก้ไขปัญหาแรงงานต่างด้าวครั้งแรกใน พ.ศ. 2539 เนื่องจากมีแรงงานทะลักมาจากประเทศเพื่อนบ้านเป็นจำนวนมาก จึงมีการกำหนดให้มีการผ่อนผัน การจ้างแรงงานต่างชาติผิดกฎหมายจากประเทศเมียนมาร์ ลาว กัมพูชา ให้ทำงานได้ชั่วคราวโดยมีระยะเวลาผ่อนผันไม่เกิน 2 ปี ในพื้นที่ 43 จังหวัด เพื่อให้ให้นายจ้างรับผิดชอบตัวแรงงาน หากประสงค์จะจ้างแรงงานต่างชาติ จะต้องนำหลักฐานมาขอประกันตัวจากเจ้าหน้าที่ตำรวจตรวจคนเข้าเมือง พร้อมทั้งเสียค่าประกันตัว และนำเข้ารับการตรวจสุขภาพ เมื่อผ่านการพิจารณาแล้วจะอนุญาตให้ทำงานได้ แล้วข้อกำหนดดังกล่าวก็มาหยุดชะงักช่วงสั้น ๆ ในช่วง พ.ศ. 2541 เนื่องจากประเทศไทยเผชิญกับวิกฤตเศรษฐกิจ ส่งผลทำให้เกิดภาวะการว่างงาน แรงงานไทยหลายแสนตำแหน่ง แต่การผลักดันแรงงานดังกล่าว ไม่ได้ผลเพราะแรงงานที่ถูกผลักดันออกไปแล้ว กลับมาหางานทำในประเทศไทยต่อไปอีก ในขณะที่ภาคธุรกิจเอกชนได้รับผลกระทบ จากมาตรการกวดขันแรงงานต่างชาติ คือ ไม่สามารถหาแรงงานไทยเข้าไปทดแทนแรงงานต่างชาติได้ ด้วยเหตุนี้จึงมีการนำหลักเกณฑ์ ผ่อนผันแรงงานต่างด้าวกลับมาใช้อีกครั้งหนึ่ง และยังคงดำเนินต่อมาจนถึงปัจจุบัน อาจมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบ วิธีการ

การขึ้นทะเบียนแรงงานต่างด้าวแตกต่างกันไปบ้างเท่านั้น อย่างไรก็ตาม การกำหนดนโยบายของรัฐบาลไทยต่อแรงงานต่างชาตินั้น มีส่วนทำให้แรงงานต่างชาติเข้ามายังประเทศไทยเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะฝั่งตะวันตกของประเทศไทย จะมีแรงงานสัญชาติพม่าเข้ามาทำงานเป็นจำนวนมาก เพราะนโยบายที่รัฐบาลไทยใช้ในการจัดการแรงงานข้ามชาตินั้น ส่วนใหญ่จะมีลักษณะในเชิงผ่อนผันมากกว่าที่จะเป็นการสกัดกั้น และปราบปรามอย่างจริงจัง รวมทั้งนโยบายดังกล่าวส่งผลให้มีความต้องการแรงงานต่างชาติเพิ่มมากขึ้นในหลายจังหวัด (ปณิธิ อมตยกุล, 2547: 80-87)

อย่างไรก็ตาม จากการสัมภาษณ์พระภิกษุไทใหญ่ ทำให้เห็นว่าแม้ว่าประเทศไทยจะมีนโยบายผ่อนปรน หรือผ่อนผันแรงงานต่างด้าวมาอย่างต่อเนื่องก็ตาม แต่ก็มีผลสำหรับการตัดสินใจอพยพเคลื่อนย้ายเข้ามาในเมืองของชาวไทใหญ่เหล่านั้นอยู่บ้างจำนวนไม่มากนัก คงมีตามความเหมาะสมเท่านั้น ที่ต้องการเข้ามาทำงานในประเทศไทย ด้วยเหตุเพราะในประเทศไทยมีการประกอบอาชีพยากลำบาก มีรายได้ไม่เพียงพอสำหรับเลี้ยงปากเลี้ยงท้อง ทำงานได้เงินมาก็เสียภาษีเป็นจำนวนมาก จึงเห็นว่าประเทศไทยเป็นที่พึ่งและตัดสินใจอพยพเข้ามาเมืองไทย แต่ก็มีพระภิกษุรูปอื่นให้ความเห็นสนับสนุนในภาพรวม เกี่ยวกับการอพยพของชาวไทใหญ่ เข้ามาในประเทศไทยว่า เหตุผลด้านความต้องการทำงาน เป็นเหตุผลหลักสำคัญเหตุผลหนึ่งของชาวไทใหญ่ เพราะชาวไทใหญ่เห็นว่าประเทศไทยเป็นประเทศที่ประกอบอาชีพได้ตามเสรีภาพ มีกฎหมายที่ชัดเจน อีกทั้งมีมาตรการรองรับแรงงานต่างด้าว ทำให้มีความพอใจในการประกอบอาชีพในประเทศไทย เมื่อเข้ามาทำงานแล้วมีเงินเหลือเพียงพอสามารถนำมาเลี้ยงชีวิต และพอเหลือส่งไปอุปถัมภ์พ่อแม่ได้ รวมทั้งมีพระแสงเมืองก็ได้กล่าวในทำนองเดียวกันว่า ทราบข้อมูลในความเป็นอิสระของแรงงานต่างด้าวในประเทศไทย จากญาติพี่น้องที่เคยเข้ามาทำงานในเมืองไทย รวมทั้งบอกว่าชาวไทใหญ่มีความสนใจเงื่อนไขการผ่อนปรนทางกฎหมาย และเห็นเป็นช่องทางที่สำคัญในการทำงานประกอบอาชีพเลี้ยงตนเอง และอุปถัมภ์ครอบครัวให้มีความอยู่ดีกินดีได้

โดยสรุปปัจจัยภายใน ที่ส่งผลให้เกิดการอพยพของชนกลุ่มน้อย ในเมียนมาร์เป็นอย่างมาก ประกอบด้วยปัจจัยแรก การสงครามปราบปรามชนกลุ่มน้อยของกองทัพเมียนมาร์ ที่คอยกดขี่ข่มเหงชาวบ้านทั้งชายทั้งหญิงอย่างต่อเนื่อง แม้กระทั่งการแย่งชิงทรัพย์สิน อาหาร หรือผู้คนในปกครองดูแลในแต่ละครอบครัว กองทัพทหารเมียนมาร์เป็นผู้มีอำนาจ ทั้งในเรื่องของการปกครอง เป็นผู้กุมเศรษฐกิจ และการจัดการในเรื่องของสังคมอย่างมาก ปัจจัยที่สองคือปัญหาความยากจน และเศรษฐกิจของครอบครัวไม่ดี โดยเฉพาะปัญหาเกี่ยวกับการจัดเก็บภาษี จากทางการมากกว่าชาวไทใหญ่ที่อยู่ในเขตเมือง เนื่องจากการจัดเก็บภาษีของรัฐบาลเมียนมาร์ไม่เป็นระบบ ไม่มีหลักเกณฑ์การจัดเก็บภาษีที่ชัดเจน เลือกปฏิบัติตามใจชอบ แม้แต่ผลิตผลทางการเกษตรก็ถูกเรียกเก็บอย่างไร้มาตรฐาน ประกอบกับเหตุการณ์อื่น ๆ ที่ทำให้ประชาชนชาวไทใหญ่เกิดความหวาดกลัวเพิ่มขึ้น

นอกจากนี้สิ่งที่ทำให้ประชาชนชาวไทใหญ่ หวั่นเกรงถึงความปลอดภัยคือการขาดโอกาสทางการศึกษาเล่าเรียนของบุตรหลาน และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่เร้นแค้นมากขึ้นทุกที

ส่วนปัจจัยภายนอก ที่ทำให้เป็นสิ่งที่สนใจให้ชาวไทใหญ่ อพยพเข้ามาในประเทศไทยต่อเนื่องก็คือ นโยบายด้านการผ่อนปรนของรัฐบาลไทยที่มีมนุษยธรรมอย่างมาก ความมีวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกับชาวไทใหญ่ ไม่ว่าจะเป็นประเพณีวัฒนธรรม ภาษา อาหาร การแต่งกาย เป็นต้น การที่กลุ่มไทใหญ่มีเพื่อนหรือญาติพี่น้อง อยู่ในประเทศไทยมาก่อนแล้ว การช่วยเหลือจากองค์กรสหประชาชาติ การเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศไทย ส่งผลให้ค่าจ้างแรงงานที่ได้สูงกว่าในเมียนมาร์อย่างมาก

ตอนที่ 3 ลักษณะและวิธีการอพยพของชาวไทใหญ่

เนื่องจากการเดินทางสัญจรไปมาระหว่างกลุ่มชาวบ้าน ตามหมู่บ้านบริเวณแนวชายแดนปัจจุบันนี้ แท้จริงแล้วได้รับการติดต่อค้าขายซึ่งกันและกันตั้งแต่อดีต เป็นเส้นทางประวัติศาสตร์นำสันนิษฐานว่า นอกจากจะเป็นเส้นทางค้าขายแล้ว ยังเป็นเส้นทางเดินทางที่สำคัทางประวัติศาสตร์ไทย ที่สมเด็จพระนเรศวรมหาราช ยกทัพจากเมืองเชียงดาว ผ่านเมืองงายไปสู่เมืองหาง และเสด็จสวรรคตที่เมืองหาง ดังปรากฏในพระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา และหลักฐานประวัติศาสตร์ไทย เมื่อ พ.ศ.2148 (คณะสงฆ์วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม, 2535 : 142) กล่าวถึงเรื่องราวที่พระเจ้ากาวิละและเชื้อเจ้าเจ็ดตนยกทัพไปตีเมืองสาด เพื่อกวาดต้อนราษฎรจากฝั่งพม่าเข้ามาในเขตประเทศไทย (พระยาประจักษ์จักรจักร, 2507 : 247)

สถานภาพของชาวไทใหญ่ในรัฐฉานระหว่าง พ.ศ.2485-พ.ศ.2488 ราษฎรไทใหญ่ที่อาศัยตามหัวเมืองชายแดนพม่าที่อยู่ติดกับประเทศไทย ด้านตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ จนถึงแม่น้ำสาละวิน หัวเมืองไทใหญ่เหล่านั้นได้ขึ้นการปกครองกับประเทศไทย โดยทางรัฐบาลไทยได้ร่วมสงครามกับญี่ปุ่นยึดหัวเมืองต่าง ๆ ของเมียนมาร์ได้จำนวนมาก และตั้งที่ทำการปกครองชั่วคราวที่บ้านเมืองหาง ใช้ชื่อว่าอำเภอไทยใหม่ ในการปกครองครั้งนั้นรัฐบาลไทยได้ส่งพระสงฆ์และครู ไปให้ความรู้กับชาวไทใหญ่ แต่การปกครองดำเนินไปเพียง 3 ปี ญี่ปุ่นได้พ่ายแพ้สงคราม จึงทำให้การปกครองของรัฐบาลไทยในหัวเมืองไทใหญ่ต้องเลิกล้มลงไป มีราษฎรชาวไทใหญ่ตามหัวเมืองต่าง ๆ อพยพติดตามเข้ามาอาศัยตามหมู่บ้านที่อยู่ติดกับชายแดน เช่น หมู่บ้านนาหวาย ตำบลเมืองนะ หลังจากนั้นเป็นต้นมาราษฎรชาวไทใหญ่ ได้มีการอพยพโยกย้ายกลับไปกลับมาระหว่างภูมิภาคนี้ ในรัฐฉานประเทศเมียนมาร์ ส่วนที่ตั้งภูมิลำเนาอยู่ในประเทศไทยมีที่อยู่อาศัยทำมาหากินที่มั่นคง และยังได้รับการสำรวจทะเบียนสำมะโนประชากรเป็นราษฎรไทย

ส่วนชาวไทยใหญ่ที่กลับเข้าไปอาศัยอยู่ในประเทศเมียนมาร์ ไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง ถูกทางการบังคับให้ย้ายถิ่นฐานบ่อย ๆ จนกลายเป็นเรื่องปกติของชาวไทยใหญ่ในประเทศเมียนมาร์ ใน พ.ศ.2493 กองทัพเมียนมาร์ได้ย้ายจากเมืองหลวงเข้ามายังรัฐฉาน โดยอ้างเหตุผลเพื่อขับไล่พวกชาตินิยม

ใน พ.ศ.2493 สถานการณ์ต่าง ๆ เลวร้าย ในขณะเดียวกันกองทัพเมียนมาร์ได้ใช้มาตรการ “การตัดขาด 4 อย่าง หรือ Four Cuts” มุ่งเป้าหมายไปที่การบั่นทอนกำลัง โดยการตัดอาหาร เงินทุน ข้าวกรอง และเสบียงต่าง ๆ ที่กองกำลังทหารฝ่ายตรงข้ามได้รับจากผู้สนับสนุน ที่อาศัยอยู่ในท้องที่ มาตรการนี้ยังไม่ได้รวมถึงการบีบบังคับให้ทุกหมู่บ้านย้ายออกไปจากจุดยุทธศาสตร์ (มูลนิธิเพื่อสิทธิมนุษยชนแห่งรัฐฉาน, 2541 : 6) ต่อมา พ.ศ. 2539 – พ.ศ.2540 กองกำลังทหารเมียนมาร์ ออกคำสั่งให้หมู่บ้านต่าง ๆ ของตัวเมือง ให้ย้ายลงไปยังเขตปกครองของทหารโดยเร็ว ภายในเวลา 5 – 7 วัน เพราะชาวบ้านให้การสนับสนุน กับกลุ่มผู้ต่อต้านแห่งรัฐฉานในบริเวณนั้น ปรากฏว่าไม่มีการต่อสู้กัน ในบริเวณนั้นแต่อย่างใด หมู่บ้านจำนวนมากบ้านเรือนถูกเผาจนเหลือแต่ซาก (มูลนิธิเพื่อสิทธิมนุษยชนแห่งรัฐฉาน, 2541 : 57)

เส้นทางอพยพและการตั้งถิ่นฐาน

ชาวไทยใหญ่ส่วนหนึ่งได้อพยพมาจากเมืองต่วน จังหวัดเมืองสาคร ประเทศเมียนมาร์ ตามเส้นทางบ้านนาหวาย อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ โดยเดินทางในป่าที่เป็นทางเดินที่ขนานกับเส้นทางรถ เนื่องจากเป็นเส้นทางที่ปลอดภัยจากกองทหาร ปลอดภัยจากเขตหมู่บ้านกลุ่มชาติพันธุ์อื่น โดยมักจะถูกปล้นเอาทรัพย์สินของผู้อพยพเป็นประจำ โดยมีจุดนัดพบกันที่หมู่บ้านนาหวาย เมื่อเข้ามาถึงหมู่บ้านนาหวายแล้วมักจะรวมตัวเป็นกลุ่มใหญ่ ครั้งละ 4 -5 ครอบครัว ถึง 7 -8 ครอบครัว โดยครอบครัวเหล่านี้ไม่เคยรู้จักกันมาก่อน เนื่องจากต่างก็อพยพเข้ามา บางครัวเรือนภรรยา ถูกอพยพหนีไปกับเพื่อนบ้าน เพราะได้ข่าวว่าสามีได้ถูกเกณฑ์ไปเป็นลูกหาบ 1 ปี หลังจากพ้นแล้วก็จะตามมาสมทบกันที่บ้านนาหวาย ถือว่าเป็นชุมชนหนึ่งที่ไทใหญ่มาจากต่างหมู่บ้านกัน (นงนุช จันทราภักย์ และเรณู วิชาศิลป์, 2541 : 310) หรือใช้เส้นทางเดินในป่าขนานไปกับแนวรบ เนื่องจากเป็นเส้นทางที่ปลอดภัยจากกองทหาร และปลอดภัยจากเขตหมู่บ้านชาวเขา ซึ่งมักจะปล้นสะดมผู้อพยพเสมอ หรือจุดหมายปลายทางของผู้อพยพคือท่าขี้เหล็ก ซึ่งเป็นจุดที่สามารถข้ามเข้ามายังประเทศไทยได้อย่างสะดวก โดยหลังจากข้ามมายังฝั่งแม่สายได้แล้ว จะอพยพเข้าไปรวมกลุ่มกับพวกที่อพยพมาก่อน จากนั้นจึงย้ายไปแสวงหาที่อยู่ใหม่ต่อไป และหลังจากข้ามมายังประเทศไทยได้แล้ว การย้ายถิ่นมักจะรวมตัวกันเป็นกลุ่มใหญ่ขึ้น หรือบางส่วนก็ตั้งถิ่นฐานของกลุ่มตนเองขึ้น ในบริเวณพื้นที่ว่างใกล้บริเวณชายแดน ชาวไทใหญ่ที่อพยพเข้ามาจะประกอบอาชีพทางด้าน

เกษตรกรรม บางส่วนก็อพยพเข้ามาตามแนวตะเข็บชายแดน บริเวณอำเภอฝางจังหวัดเชียงใหม่ บริเวณอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน เพื่อรวมกลุ่มกับผู้ที่อาศัยอยู่ก่อนแล้วในบริเวณนี้ ซึ่งบางครั้งก็เป็นญาติพี่น้องที่เข้ามาอาศัยอยู่นานแล้ว จากนั้นจึงเดินทางต่อเข้ามาในตัวเมือง หรือเดินทางต่อไปยังจังหวัดอื่น เป็นต้น (ปานแพร เซวณัฏฐ์, 2550: 63) การอพยพของชาวไทยใหญ่ เข้ามาในจังหวัดเชียงใหม่ อาจก่อเกิดประโยชน์คุ้มค่ากับค่าใช้จ่ายที่ต้องเสียไป ระหว่างการอพยพ ย้ายถิ่นฐานเข้ามาตั้งถิ่นฐาน ในอำเภอเมืองเชียงใหม่เป็นจำนวนมาก โดยขั้นตอน เส้นทางการอพยพ เข้ามาตั้งถิ่นฐานของชาวไทยใหญ่ มี 2 ลักษณะดังนี้ 1) ชาวไทใหญ่จะอพยพออกจากรัฐฉานแล้วมุ่งตรงเข้าสู่เมืองเชียงใหม่โดยไม่ตั้งถิ่นฐานตามเมืองที่เป็นทางผ่าน 2) ชาวไทใหญ่จะอพยพจากรัฐฉานเข้าสู่ประเทศไทยตามตะเข็บแนวชายแดน แล้วอาศัยอยู่บริเวณนั้นระยะหนึ่ง จากนั้นจึงค่อยเดินทางต่อมายังเมืองเชียงใหม่เพื่อหางานทำและตั้งถิ่นฐาน (อนุสรณ์ บุญเรือง, 2551 : 23-24) จากการสัมภาษณ์พระภิกษุไทใหญ่เกี่ยวกับเส้นทางการอพยพเข้าสู่เมืองไทย ก็พบในทำนองเดียวกัน คือ ภิกษุจำนวนมากอพยพผ่านเข้าตามแนวชายแดนอำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย อำเภอฝาง อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่และอำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน (ดังภาพที่ 4.9)

ภาพที่ 4.7 เมืองชายแดนไทย-เมียนมาร์ที่พระภิกษุไทใหญ่อพยพผ่านมาประเทศไทย

ที่มา : http://www.prachatham.com/detail.htm?code=n3_08072011_01 (9 Jan 2013)

ลักษณะการวิธีการอพยพของพระภิกษุ เป็นประเด็นที่น่าสนใจว่ามีลักษณะเช่นใด ได้รับความสะดวกหรือการต่อต้านจากเจ้าหน้าที่หรือคนไทยมากน้อยเพียงใด รวมถึงเหตุผลที่กระทำเช่นนั้นของพระภิกษุไทใหญ่ ผลการวิเคราะห์การสัมภาษณ์พระภิกษุไทใหญ่ พบว่าพระภิกษุไทใหญ่มีวิธีการอพยพเข้ามาประเทศไทย ดังนี้

1. การเข้ามาในสถานภาพสมณเพศ

จากการสัมภาษณ์พระภิกษุไทใหญ่จำนวน 30 รูป เกี่ยวกับลักษณะการอพยพเข้ามาเมืองไทยในลักษณะใด เป็นพระภิกษุหรือในขณะที่เป็นฆราวาส พบว่า จำนวน 22 รูป อพยพเข้ามาในขณะที่ดำรงสมณเพศเป็นพระภิกษุหรือสามเณร ในขณะที่ 8 รูป อพยพเข้ามาเมืองไทยในขณะที่เป็นฆราวาส เมื่ออพยพเข้ามาแล้วบวชเป็นภิกษุภายหลัง

วิธีการอพยพเข้ามาเมืองไทยของภิกษุไทใหญ่

อพยพด้วยวิธีการเดินเท้าตลอดทาง เป็นการอพยพของชาวไทใหญ่ที่มีฐานะยากจน ไม่สามารถแสวงหาเงินสำหรับเป็นค่าใช้จ่ายให้แก่ยานพาหนะเดินทางได้ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องเดินทางตามลำพัง ร่วมเดินทางไปกับญาติพี่น้อง หรือมีพี่น้องมารับถึงหมู่บ้าน เพื่อร่วมเดินทางไปประเทศไทยด้วยกัน การเดินเท้าของพระภิกษุเริ่มต้นตั้งแต่วัดในเมืองแสนรัฐฐาน ซึ่งเป็นที่อยู่เดิมของพระภิกษุ เป็นไปในลักษณะเดินเท้ามาเพียงลำพัง โดยพระภิกษุรูปหนึ่งกล่าวกับผู้วิจัยว่าได้เดินเท้าเพื่อเข้าเมืองไทยเพียงลำพัง แต่ในขณะที่เดินทางบางช่วงก็พบชาวบ้านไทใหญ่ หรือผู้สัญจรระหว่างเดินทาง แต่ก็ไม่ได้บอกกล่าวถึงจุดประสงค์ของการเดินทางอพยพ ข้ามมายังเมืองไทยให้ผู้ใดทราบ คงได้แต่พูดคุยกันตามปกติ ในขณะที่พระภิกษุบางรูปเดินทางด้วยเท้ามากับครอบครัว โดยกล่าวให้ผู้วิจัยทราบว่า พระภิกษุได้อพยพตามพ่อแม่มาด้วยการเดินทางเท้า ในขณะที่พระภิกษุบางรูปเดินทางร่วมมากับฆราวาสที่ต้องการอพยพเข้าเมืองไทย ซึ่งการเดินทางนั้นทั้งฆราวาส พระภิกษุ ได้เดินทางร่วมกันมาโดยตลอดตั้งแต่ต้นทาง เพียงแต่การเดินทางด้วยเท้านั้นเป็นการเดินทางที่เป็นไปอย่างล่าช้า รวมทั้งต้องระมัดระวังไม่ให้เจอกับกองกำลังกั๊กชาติไทใหญ่ ทหารของกองทัพเมียนมาร์ หรือกองกำลังว้าแดง เพราะหากกลุ่มทหารเหล่านี้พบบุคคลมีการอพยพเคลื่อนย้ายมักจะถูกเรียกค่าใช้จ่าย อาจถูกดักกลับไปยังหมู่บ้าน ถูกลงโทษ หรืออาจถูกฆ่าทิ้งกลางทาง นับว่ามีความเสี่ยงภัยอยู่ไม่น้อยเช่นกัน ดังนั้น จึงต้องเดินทางอย่างระมัดระวังอยู่ตลอดเวลา พระภิกษุไทใหญ่อธิบายว่า การเดินทางด้วยการเดินเท้า นั้น นิยมเดินในช่วงกลางคืนเพราะจะมีความปลอดภัยกว่าการเดินทางในเวลากลาง แต่ก็ต้องใช้เวลาสำหรับการเดินทางค่อนข้างนานกว่า 10 วันจึงถึงด่านชายแดนไทย

อพยพด้วยการเดินทางเท้าและนั่งรถยนต์เป็นช่วง ๆ ชาวไทใหญ่ที่อพยพและเลือกเดินทางด้วยการเดินทางเท้าและนั่งรถยนต์เป็นช่วง ๆ สำหรับผู้ที่มีฐานะค่อนข้างปานกลางสามารถใช้จ่ายค่าใช้จ่ายสำหรับผู้นำทาง (ผู้รับจ้าง) แต่ผู้นำทางไม่ได้เดินทางไปด้วยแต่จะเป็นผู้วางแผนและจัดการวิธีการเดินทางให้ หากพบปัญหาที่แก้ไขปัญหาลเฉพาะหน้าตามที่ได้รับคำแนะนำ เช่น การพบบอกล่าวแก่กลุ่มทหาร หรือการยื่นซองที่เตรียมใส่เงินไว้จำนวนหนึ่ง ให้แก่กลุ่มทหารที่พบเป็นต้น อย่างไรก็ตาม การอพยพเข้าเมืองไทยด้วยการเดินทางด้วยเท้าร่วมกับการเดินทางด้วยรถยนต์ ก็เพราะไม่สามารถใช้รถยนต์ได้ตลอดทางเนื่องจากค่าใช้จ่ายสูง ใช้เวลาในการเดินทางนานกว่าเดินทางด้วยเท้า เพราะต้องพาดผ่านของกองกำลังฝ่ายต่าง ๆ บ่อยครั้งอาจต้องเลือกไปทางเดินทางอื่น แต่หากไม่สามารถใช้ถนนเส้นทางใหม่นั้น ได้อีก ก็จำเป็นต้องพิจารณาว่าจะหาทางผ่านด่านนั้นไปให้ได้ พระภิกษุหลายรูปใช้วิธีการเดินทางแบบผสมผสาน ระหว่างการเดินทางร่วมกับการนั่งรถยนต์เป็นช่วง ๆ เมื่อถึงจุดหมายปลายทางของรถยนต์โดยสารก็จะเดินทางต่อด้วยเท้า ดังพระภิกษุไทใหญ่รูปหนึ่งกล่าวกับผู้วิจัยว่า ใช้วิธีนั่งรถยนต์บ้าง เดินข้ามป่าบ้างตามสถานการณ์ของผู้นำทาง เช่นเดียวกันกับพระภิกษุรูปอื่น ก็ได้กล่าวกับผู้วิจัยว่ามาที่รถยนต์รับจ้างเป็นทอด ๆ ตามที่ผู้รับจ้างจัดหา จนกว่าจะถึงด่านผ่านแดน

การเดินทางด้วยรถยนต์ตลอดการเดินทาง เป็นวิธีการเดินทางของชาวไทใหญ่ที่ค่อนข้างมีฐานะเนื่องจากการเดินทางด้วยวิธีดังกล่าวต้องเสียค่าใช้จ่ายสูงมาก คือ เมื่อ พ.ศ.2548 เสียค่าใช้จ่ายประมาณ 10,000 – 20,000 บาท จนถึงเชียงใหม่หรือกรุงเทพฯ แล้วแต่กรณี การเดินทางด้วยวิธีนี้ผู้รับจ้างจะเป็นผู้ดำเนินการด้วยการจัดแจงวิธีการเดินทางให้แก่ผู้อพยพทั้งหมด และในขณะเดียวกันผู้รับจ้างจะร่วมเดินทางกับผู้อพยพด้วยทุกครั้ง ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดปลายทาง หากพบปัญหาใด ๆ ในขณะเดินทางผู้รับจ้างจะเป็นผู้ทำหน้าที่เจรจา โกล่เกลี่ยเองทั้งสิ้น เพียงแต่ผู้ร่วมเดินทางอพยพต้องปฏิบัติตามคำแนะนำของผู้รับจ้างอย่างเคร่งครัด

ไม่ว่าการเดินทางจะดำเนินไปด้วยวิธีใด แต่เมื่อเดินทางมาถึงชายแดนไทย-เมียนมาร์ต่างก็มีวิธีการเข้าเมืองทั้งที่มีความเหมือน และความแตกต่างกัน กล่าวคือพระภิกษุบางรูปได้มีการเตรียมการล่วงหน้า ในการเดินทางอพยพเข้าประเทศไทย เช่น พระภิกษุรูปหนึ่งกล่าวกับผู้วิจัยว่าได้ติดต่อครู อาจารย์ ซึ่งเป็นพระภิกษุที่อยู่ในประเทศไทยไว้ก่อนหน้า ที่จะเดินทางอพยพแล้ว เมื่อท่านมีความเมตตาที่จะมาเตรียมตัวรับตามจุดที่กำหนดเพื่อนำกลับไปยังวัดด้วยกัน ในขณะที่พระศรีนวล ได้บอกกล่าวแก่ผู้วิจัยว่าเพื่อนพระภิกษุหลายรูปเมื่อผ่านด่านประเทศไทยเข้ามาได้แล้ว ก็มักจะใช้วิธีการขึ้นรถยนต์เพื่อเดินทางต่อเข้าไปจังหวัดเชียงใหม่ หรือจังหวัดอื่นแล้วแต่เป้าหมายของแต่ละรูป ซึ่งเป็นการขึ้นรถยนต์เข้าไปในเมืองโดยผิดกฎหมาย แต่กรณีของการข้ามด่านเพื่อเข้ามาเมืองไทยนั้น พระสามปอนเล่าให้ฟังว่าได้นั่งรถตู้จากฝั่งเมียนมาร์ ผ่านด่านเข้ามาซึ่ง

การตรวจสอบของด่านก็ไม่ได้เข้มงวดแต่ประการใด ให้ผ่านไปตามปกติไม่สอบถามอะไรมากนัก แต่จะถามเฉพาะขรवासที่นำรถยนต์ร่วมกันมาเท่านั้นว่าจะไปไหน กลับเมื่อใด มีเอกสารถูกต้องหรือไม่ แต่รถยนต์คันที่พระสามปอนนั่งเข้ามาเมืองไทยนั้นก็ผ่านด่านมาได้ แต่ก็มีพระภิกษุบางรูปมีวิธีการเตรียมตัวค่อนข้างดี เช่น พระวิจิตร กล่าวกับผู้วิจัยว่าวิธีการเข้ามาเมืองไทย ก็เข้าผ่านด่านมาโดยการนัดหมายกับเพื่อนที่รู้จัก ให้มาพบกันที่ด่านชายแดน เวลาเจอด่านตรวจพระภิกษุรูปนี้ ก็เอาใบรับรองที่เจ้าอาวาสให้ไว้โดยระบุว่าจะไปเมืองไทยไปศึกษานักธรรม-บาลี แล้วก็ผ่านด่านตรวจไปได้ด้วยดี เช่นเดียวกับพระที่ศรัทธาว่าขอให้คนที่รู้จัก เช่น ญาติ พี่ น้อง สหายหรือคนที่รู้จักช่วยติดต่อก่อนให้ก่อน เมื่อได้วัดแล้วก็จะขอใบรับรองการเดินทาง ให้กับทางการของเมียนมาร์ แล้วก็เข้ามายังวัดที่ติดต่อก่อนไว้ ขณะที่พระจันทร์ค่อนข้างพิเศษกว่าพระภิกษุรูปอื่นว่าเพราะ “สมัยเป็นเด็กได้มีโอกาสรับบัตร์คนที่สูงมีอายุใช้งาน 10 ปี จึงเป็นผู้ที่สามารถผ่านเข้า ออกตามด่านชายแดนได้ค่อนข้างง่าย เพราะเมื่อเดินทางไปไหน ก็จะพกบัตรไปด้วยทำให้ตำรวจไม่ถาม ถ้าถามอาตมาแสดงบัตรทุกครั้ง” อย่างการเข้ามาเมืองไทยในขณะดำรงสมณเพศนั้น ดังพระวิสุทธิกล่าวว่า “ค่อนข้างสะดวกกว่าการผ่านด่านในสภาพของขรवासมาก เช่นเดียวกันกับด่านต่าง ๆ ในประเทศไทยค่อนข้างไม่เข้มงวดกับพระภิกษุ อีกทั้งให้ความเคารพผู้ที่อยู่ในสมณเพศอีกด้วย”

2. การเข้ามาในสถานภาพขรवासหรือพลเรือนและการเป็นแรงงานอพยพ

วิธีการอพยพเข้ามาเมืองไทย ของพระภิกษุในขณะเป็นขรवासทั้งหมด ใช้วิธีการเดินเท้าเข้ามาเมืองไทย ทั้งนี้ทั้งการเดินทางมาด้วยกันกับบุคคลอื่นที่อาจเป็นเพื่อน ญาติพี่น้อง หรือเป็นชาวไทใหญ่ด้วยกัน แต่มีเป้าหมายในการอพยพเข้ามาเมืองไทยเหมือนกัน เช่น พระชาวนาและพระภิกษุอีกรูปหนึ่งคือพระจิ้งต๋อกล่าวว่า “เดินทางมาพร้อมกับญาติหลายคน” พระมหาสามเล่าให้ผู้วิจัยฟังว่า “มาจากเมืองปั่นใช้เวลาเดินทางจนมาชายแดนที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน ประมาณ 2 วัน” ในขณะที่พระมหาวัชชัย “ใช้เวลาเดินทางมากกว่านั้น โดยใช้เวลาเดินทางถึง 10 วัน แต่ก็ด้วยเหตุผลการเตรียมการด้านอื่น ๆ ให้พร้อมมากยิ่งขึ้นสำหรับการเดินทาง” ทั้งนี้พระศรีคำกล่าวว่า “ในช่วงเดินทางเพื่อมาชายแดนไทย-เมียนมาร์นั้นมาด้วยกันหลายคน” แต่พระหลู่ กล่าวว่า

“เดินทางด้วยกันมาเป็นคณะใหญ่มาก หลายสิบคน แต่จำจำนวนไม่ได้ว่ามีทั้งหมดกี่คน การเดินทางมาด้วยกันหลายคนนั้นค่อนข้างอันตราย การถูกตรวจตราจากทหารเมียนมาร์ รวมทั้งการถูกตรวจตราจากตำรวจของไทย ภายหลังผ่านด่านเมืองไทยแล้ว ผู้เดินทางจะใช้วิธีการจ้างคนผู้ชำนาญทาง (นายหน้า) เพื่อเป็นผู้นำทาง ซึ่งจะเป็นผู้ทำหน้าที่นำพาผู้เดินทางทั้งหมดไปยังช่องทางที่ปลอดภัยจากการตรวจสอบ หรือผู้นำทางจะเป็นผู้ทำหน้าที่

ประสานงานกับทหารเมียนมาร์ เพื่อขอให้กลุ่มของตนเองที่เดินทางร่วมกัน มานั้นผ่านไปได้นับว่าสะดวกค่อนข้างมาก อย่างไรก็ตาม การเดินทางโดยมีผู้ ชำนาญทาง ย่อมต้องมีค่าตอบแทนให้แก่ผู้ชำนาญทาง ด้วยอัตราที่ค่อนข้าง สูงแต่ก็ได้ผล แต่ก็ทราบว่าบางครั้งก็เสี่ยงที่จะถูกตรวจจับจากการของ เมียนมาร์และของไทย จึงดูเหมือนว่าบางครั้งการใช้ผู้ชำนาญทางอาจจะ ไม่ได้ผล แต่กรณีของกลุ่มที่พระภิกษุเล่าให้ผู้วิจัยฟังนั้นสามารถผ่านมาได้ ตลอดจนถึงจังหวัดเชียงใหม่ นับว่าเป็นการเสียค่าใช้จ่ายที่ค่อนข้างคุ้มค่า เมื่อ เทียบกับการต้องใช้ชีวิตเสี่ยงอยู่ในประเทศเมียนมาร์”

พระแสงเมืองกล่าวกับผู้วิจัยว่า มีญาติที่อยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ ไปรอรับที่ด่านท่าจีเหล็ก โดยเอารถยนต์ไปรับและทำบัตรผ่านตรวจคนเข้าเมืองที่เชียงใหม่ ทั้งนี้ญาติจะเป็นผู้ให้ ความช่วยเหลือดูแล และออกค่าใช้จ่ายสำหรับการจัดทำบัตรผ่าน ให้แก่พระแสงเมืองทั้งหมด จึงไม่ ค่อยทราบรายละเอียดว่าต้องมีค่าใช้จ่าย สำหรับการผ่านด่านหรือค่าใช้จ่ายอื่น ๆ สำหรับการทำบัตร ผ่านไปจำนวนเท่าใด ทำให้ไม่สามารถให้รายละเอียดในส่วนนี้แก่ผู้วิจัยได้

ในส่วนของการสภาพณารวาทกับการอพยพเข้าเมืองไทย มีความยุ่งยากกว่าการเข้าเมือง โดยใช้สถานภาพบรรพชิตหรือไม่ พระภิกษุไทใหญ่ที่อพยพเข้าเมืองไทย ในขณะเป็นฆราวาสให้ ความเห็นว่า การอพยพเข้าเมือง ในขณะเป็นพระภิกษุนั้นค่อนข้างง่ายกว่า การเข้าเมืองในขณะที่เป็น ฆราวาส ดังเช่น พระศีลปะชัย พระศรีคำ และพระเขมาวัธ เป็นต้น ผู้ซึ่งเป็นพระภิกษุที่อพยพเข้า เมืองไทยในขณะที่เป็นฆราวาส มีความเห็นเหมือนกันว่า การเข้าเมืองไทยในขณะดำรงสมณเพศนั้น ค่อนข้างง่ายกว่าการเข้าเมืองในขณะที่เป็นฆราวาส

จะเห็นได้ว่า ลักษณะและวิธีการอพยพเข้าเมืองไทยของพระภิกษุไทใหญ่ ส่วนใหญ่จะ เดินทางเข้ามาในลักษณะของการเป็นพระภิกษุมากกว่าการเป็นฆราวาส นิยมเดินทางด้วยการเดินเท้า เดินทางด้วยเท้าผสมกับการเดินทางด้วยรถยนต์เป็นช่วง ๆ และส่วนหนึ่งเดินทางรถยนต์ ขึ้นกับ ความสามารถในการจ่ายเงินค่าเดินทางให้แก่ผู้จัดการหรือนำทาง ซึ่งพระภิกษุหลายรูปให้ข้อมูล ตรงกันว่าการ การเดินทางเข้ามาในขณะที่มีสถานภาพเป็นพระภิกษุ จะถูกตรวจตราจากด่านตรวจคน เข้าเมืองน้อยกว่ากลุ่มที่เป็นฆราวาส

ตอนที่ 4 บทบาทของพระภิกษุไทใหญ่ที่มีต่อกลุ่มคนไทใหญ่ (แรงงานอพยพ)

การวิเคราะห์ข้อมูลการให้สัมภาษณ์ของภิกษุไทใหญ่ เกี่ยวกับบทบาทของพระภิกษุ ไทใหญ่ที่มีต่อกลุ่มแรงงานอพยพไทใหญ่ เพื่อตอบวัตถุประสงค์ที่ 3 ของการวิจัย ซึ่งผู้วิจัยได้ทำ

การวิเคราะห์ใน 2 ประเด็นหลัก คือบทบาทของการเป็นพระภิกษุ และบทบาทของพระภิกษุไทใหญ่ ต่อการช่วยเหลือแรงงานอพยพไทใหญ่ ดังนี้

1. ด้านสังคมและวัฒนธรรม การดำรงสมณเพศในประเทศเมียนมาร์นั้น นับว่าเป็นกลุ่มที่ค่อนข้างมีบทบาทในหลาย ๆ ด้าน เพราะประชาชนชาวเมียนมาร์กว่าร้อยละ 80 นับถือพระพุทธศาสนา ที่มีความสำคัญต่อรากฐานขนบธรรมเนียม วัฒนธรรม จารีต ประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อ ที่สำคัญของชาวเมียนมาร์ เช่น ชาวเมียนมาร์นิยมให้บุตรชายบวชเป็นสามเณรตั้งแต่อายุน้อย ๆ เพื่อสืบทอดพระพุทธศาสนาให้ยืนยาว นอกจากนี้ยังเห็นถึงความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาของชาวเมียนมาร์ ที่นิยมสร้างเจดีย์เป็นจำนวนมากตั้งแต่รุ่นบรรพบุรุษ ที่ได้ทุ่มเทสร้างวัดในพระพุทธศาสนาเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้วัดทางพระพุทธศาสนาในเมียนมาร์ มีความสำคัญคือเป็นศูนย์กลางด้านการศึกษา เพราะแต่ละวัดจะมีโรงเรียน จึงมีการกล่าวกันว่าพระพุทธศาสนานั้นเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวเมียนมาร์ และยึดพระพุทธศาสนาเป็นแบบแผนในการดำเนินชีวิต ในส่วนด้านการเมือง พระสงฆ์ในเมียนมาร์ มีส่วนร่วมทางการเมืองค่อนข้างสูง โดยร่วมต่อสู้เรียกร้องประชาธิปไตยและสิทธิมนุษยชน โดยได้จัดตั้งสหภาพยุวสงฆ์แห่งพม่า (All Burma Young Monks' Union) ได้จัดพิมพ์เอกสารและข้อเขียน เพื่อเรียกร้องสิทธิมนุษยชนกับรัฐบาลเมียนมาร์

ดังนั้น การดำรงตนโดยการครองสมณเพศของพระภิกษุไทใหญ่นั้น คงได้รับการถ่ายทอด ชีววัตร วัฒนธรรมหลักการปฏิบัติตนของพระภิกษุในพระพุทธศาสนาจากเมียนมาร์ไม่มากนักน้อย บทบาทที่สำคัญยิ่งในขณะการดำรงสมณเพศของพระภิกษุไทใหญ่ที่ได้รับการสัมผัส พบว่าเป็นบทบาทที่เกี่ยวกับ

1.1 บทบาทช่วยสอนธรรมะทางพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน พระวิจิตรกล่าวกับผู้วิจัยว่าการเป็นสมณเพศ ต้องเป็นผู้ที่สมณมีความอดกลั้นอดทน เพียรพยายามมากกว่าชาวบ้านทั่วไปหลายสิบเท่า อีกทั้งต้องมีบทบาทหน้าที่ช่วยสอนธรรมะให้แก่ประชาชน ตั้งแต่ระดับเยาวชนไปจนถึงผู้ใหญ่ที่มีครอบครัวแล้ว ได้นำหลักธรรมไปใช้ดำรงชีวิตประจำวัน จึงเป็นผู้มีส่วนสนับสนุนให้สังคมเจริญงอกงามยิ่งขึ้นไป อีกทั้งมีบทบาทช่วยพัฒนาพระพุทธศาสนาให้ได้รับการยอมรับ รวมถึงเป็นการจรรโลงพระพุทธศาสนาให้มั่นคงถาวรสืบไป โดยการสอนในเรื่องต่าง ๆ ของพระภิกษุไทใหญ่แก่ประชาชน ซึ่งเป็นญาติโยมนั้น ไม่ใช่เรื่องตายตัว เพียงแต่ต้องเข้าใจช่วงจังหวะ สภาพแวดล้อมในขณะนั้น ๆ จะสั่งสอนเรื่องอะไรจึงจะเหมาะสม ญาติโยมจึงจะเข้าใจและตั้งใจฟัง แต่พระภิกษุไทใหญ่ก็มีความตั้งใจแสดงธรรม สนทนาธรรม กับญาติโยมได้ทุกโอกาส

1.2 บทบาทช่วยสอนธรรมะให้แก่ประชาชน โดยเฉพาะแก่ชาวไทใหญ่ที่อาศัยอยู่จังหวัดเชียงใหม่ นั้นนับว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ดังที่ได้กล่าวแล้วว่าชาวไทใหญ่นั้นนับถือพระพุทธศาสนา และค่อนข้างมีความเคร่งครัด ในการปฏิบัติหน้าที่พุทธศาสนิกชนเป็นอย่างมาก ในเชียงใหม่จะพบภาพของชาวไทใหญ่ที่ตั้งใจมาวัด มีการเตรียมเครื่องสังฆทาน อาหารคาว หวาน ดอกไม้ ธูป เทียน และแต่งกายตามแบบชาวไทใหญ่อย่างสวยงาม รวมทั้งในช่วงที่ผ่านมามีพบว่าการจัดงานปอยส่างลองในหลาย ๆ วัดในอำเภอเมืองเชียงใหม่และบริเวณรอบนอก ทั้งนี้หลายวัดให้เหตุผลว่าเป็นเพราะว่ามีชาวไทใหญ่พลัดถิ่นเข้ามาเป็นแรงงานในเมืองเชียงใหม่มากขึ้น และทางวัดต้องการสนับสนุนให้ชาวไทใหญ่พลัดถิ่นนั้น ได้สืบทอดประเพณีอันดีงามอันเป็นอัตลักษณ์ของตนเองสืบไป จึงอนุญาตให้มีการจัดงานปอยส่างลองขึ้น แต่เพราะกลัวว่าจะจัดไม่เหมือนกับประเพณีดั้งเดิม ทางวัดจึงได้นิมนต์พระไทใหญ่จากวัดใหญ่ ๆ ของเมืองแม่ฮ่องสอนมาช่วยในการเตรียมงานในทุกขั้นตอน เพราะพุทธศาสนิกชนของชาวไทใหญ่นั้น การได้บวชเป็นส่างลองของลูกชายชาวไทใหญ่คือสิ่งสำคัญที่สุด (ปณิธิ อนาคตกุล, 2547: 179-184) การอบรมสั่งสอนธรรมะให้แก่แรงงานอพยพไทใหญ่นั้น อาจแยกได้ยากระหว่างการทำบุญทั่วไป หรือการทำบุญในวันสำคัญของชาวไทใหญ่ในวัด กล่าวคือ ในขณะที่ทำบุญของชาวไทใหญ่พระภิกษุไทใหญ่เป็นผู้รับทำบุญ แต่ในขณะเดียวกันก็ทำหน้าที่อบรมสั่งสอนเล็กน้อย ไปจนถึงการสนทนาธรรมกับประชาชนทั่วไป และแรงงานอพยพไทใหญ่ที่เข้ามาทำบุญปฏิบัติธรรม การอบรมสั่งสอนทั่วไป แรงงานอพยพไทใหญ่กล่าวกับผู้วิจัยว่า โอกาสที่ได้รับฟังธรรมจากพระภิกษุไทใหญ่ มีอยู่บ่อยครั้งเมื่อคราวเข้าวัดทำบุญ แต่ธรรมะที่พระภิกษุเทศนาสั่งสอนอยู่เสมอก็มักกล่าวถึงเรื่องการทำดี ไม่สร้างความเดือดร้อนให้แก่ตนเอง แก่ครอบครัว และแก่สังคม หากสังคมสงบสุข แรงงานอพยพไทใหญ่เห็นว่า อาจเป็นเพราะพระภิกษุไทใหญ่เข้าใจสภาพความเป็นมาของปัญหา จนกลายมาเป็นแรงงานอพยพเข้ามาอยู่จังหวัดเชียงใหม่ พระภิกษุไทใหญ่จึงได้อบรมสั่งสอนให้สอดคล้องกับปัญหา สำหรับเดือนสถิติให้ญาติโยมแรงงานอพยพไทใหญ่ ได้นำไปยึดถือปฏิบัติตาม เพื่อความสงบสุขของตนเอง สังคม และไม่สร้างปัญหาให้แก่นายจ้าง และอาจรวมถึงการสร้างปัญหาเชิงสังคมให้แก่สังคมเชียงใหม่

ดังที่กล่าวไว้ในผลการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยภายใน ที่มีผลต่อการอพยพมาเมืองไทยของพระภิกษุไทใหญ่ ข้อหนึ่งคือมีความต้องการบวชเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนา และต้องการศึกษาเล่าเรียนให้มีความรู้ความเข้าใจ ทั้งทางโลกและทางธรรม ดังนั้น พระภิกษุไทใหญ่กลุ่มนี้จึงมีความขยันหมั่นเพียร กับการอ่านหนังสือตำราเรียนและฝึกเขียนบาลีเพราะการเรียนนักธรรมต้องอาศัยการเรียนรู้ภาษาบาลี แต่ในขณะที่เรียนวิชาสามัญก็ใช้ภาษาไทยในการสื่อสารและเล่าเรียน ดังนั้น พระภิกษุที่เรียนจึงต้องศึกษา ทั้งเอกสารที่เป็นภาษาบาลีและภาษาไทย ให้ครบตามจำนวน

วิชาที่เรียน ซึ่งพระศรีนวลกล่าวว่า “ค่อนข้างมีความพอใจที่ได้มีโอกาสศึกษาเล่าเรียนสมความตั้งใจ รวมทั้งเห็นว่าการดำรงสมณเพศนั้น ค่อนข้างมีโอกาสดีกว่าชาวบ้านไทใหญ่โดยทั่วไป เพราะได้รับการศึกษา ได้มีโอกาสรู้จักครูอาจารย์ที่ดี” ในขณะเดียวกันก็นำสิ่งที่ได้เรียนรู้จากวิชาสามัญ และวิชาพระพุทธศาสนา ไปอบรมสั่งสอนให้ญาติโยมได้อีกทางหนึ่ง เป็นการสร้างประโยชน์ให้แก่สังคมชาวบ้าน ซึ่งเป็นญาติโยมได้ประโยชน์จากวัตรปฏิบัติที่ดี ในขณะที่พระพรกกล่าวว่ามีความพอใจเช่นเดียวกัน แต่ก็เห็นถึงโอกาสในอนาคตจากวัตรปฏิบัติประจำวัน เรื่องการศึกษาหาความรู้ เพราะทราบและเข้าใจว่าวันหนึ่ง เมื่อมีโอกาสได้กลับบ้านเกิดเมืองนอน จะได้นำความรู้ที่ได้รับจากประเทศไทยไปปรับใช้บ้านเกิดเมืองนอนของตน เพื่อจะได้พัฒนาให้ทัดเทียมกับประเทศไทย

1.3 บทบาทด้านการประกอบศาสนพิธี เนื่องจากชาวไทใหญ่เคารพนับถือพระพุทธศาสนา และประเพณีวัฒนธรรมมีความยึดโยงอยู่กับพระพุทธศาสนา จึงมีพิธีกรรมค่อนข้างหลากหลาย กิจกรรมหนึ่งที่สำคัญก็คือ การให้คำแนะนำหรือช่วยเหลือเกี่ยวกับศาสนพิธีให้แก่ญาติโยม รวมทั้งออกไปสงเคราะห์ญาติโยมในหมู่บ้าน เช่น รับกนิมนต์ในการทำบุญต่าง ๆ ทั้งงานศพ งานแต่งงาน งานขึ้นบ้านใหม่ ซึ่งรับกนิมนต์ทั้งงานมงคลและอวมงคล การที่พระภิกษุไทใหญ่สามารถนำศาสนพิธี หรือพิธีกรรมทางศาสนาไปแนะนำให้แก่ญาติโยมได้นั้น มิใช่เพราะรู้และเข้าใจมาแต่ดั้งเดิม พระภิกษุส่วนใหญ่ต้องมาศึกษา และทำความเข้าใจในขณะครองสมณเพศ รวมทั้งมีโอกาสได้ศึกษาจากพิธีกรรมโดยตรงในรูปของกนิมนต์ ทำให้มีความเข้าใจอย่างแท้จริงว่าพิธีกรรมแต่ละพิธีกรรมนั้น ทำเพื่ออะไร มีวัตถุประสงค์อะไร ต้องการสื่ออะไรให้แก่ชาวบ้าน ประกอบกับชาวไทใหญ่ มีวิถีการดำรงชีวิตที่ผูกพันกับพุทธศาสนา และวัดเป็นอย่างมาก ดังนั้น เมื่อชาวไทใหญ่พลัดถิ่นเดินทางเข้ามาอยู่เชียงใหม่ การไปทำบุญที่วัดจึงยังคงเป็นสิ่งที่ชาวไทใหญ่ยึดถือปฏิบัติเช่นเดิม คงมีเพียงการลดความถี่ในการไปทำบุญเท่านั้น เพราะติดด้วยเงื่อนไขการดำเนินชีวิตที่แตกต่างไปจากภูมิลำเนาของตนเอง และข้อจำกัดเรื่องเวลาในการทำงานกับนายจ้าง จึงเหลือเพียงการเข้าวัดเพื่อทำบุญในวันสำคัญทางศาสนา แต่ชาวไทใหญ่แรงงานอพยพส่วนใหญ่มักใส่ใจเรื่องการทำบุญที่วัด โดยเฉพาะในการทำบุญในวันสำคัญทางศาสนา แม้จะไม่สามารถหยุดปฏิบัติงานได้ ก็มักเลือกเวลาว่างอื่นไปวัด สภาพเช่นนี้กลุ่มแรงงานอพยพไทใหญ่ ส่วนใหญ่ยังคงให้ความสำคัญ แม้จะอยู่ ณ บริเวณใด ก็จะพยายามชักชวนเพื่อนพ้องที่รู้จักกันทั้งในที่ทำงาน หรือรู้จักกันเพราะได้มีโอกาสมาร่วมทำบุญในวัด ให้กลับมาทำบุญด้วยกันอยู่เสมอ อย่างไรก็ตาม การดำเนินวิถีชีวิตของแรงงานไทใหญ่อพยพมักมาอยู่รวมกันและพบเห็น ว่ามีชุมชนหรือบ้านเช่าที่ชาวไทใหญ่มายู่ใกล้กันเป็นกลุ่มก้อนก็มักอยู่ใกล้วัด ดังเช่นวัดป่าเป้า วัดคูเต่า ตั้งอยู่ในเขตตำบลศรีภูมิ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ยังคงมีแรงงานอพยพไทใหญ่มายู่ด้วยกันเป็นจำนวนมาก สภาพเช่นนี้ การวิจัยของ ออมสิน บุญเลิศ (2551) ได้เคยรายงานไว้ ซึ่งเป็นปัจจุบันสถานการณ์ของแรงงาน

อพยพไทใหญ่ ยังอยู่ในบริเวณดังกล่าวเป็นจำนวนมากไม่เปลี่ยนแปลงรวมทั้งงานวิจัยดังกล่าว ได้แสดงความเห็นไว้ว่าเพราะเงื่อนไขชีวิตที่อยู่ภายใต้ภาวะพลัดถิ่น ทำให้เครือข่ายความสัมพันธ์นั้นมีความสำคัญพอ ๆ กับการอยู่ใกล้แหล่งงาน และแหล่งที่เป็นศูนย์กลางของชาวไทใหญ่ ดังนั้นบทบาทของพระภิกษุไทใหญ่เกี่ยวกับการประกอบศาสนพิธี ยังคงมีความสำคัญแก่แรงงานอพยพไทใหญ่ค่อนข้างสูง

อย่างไรก็ตาม บทบาทของพระภิกษุไทใหญ่ แม้จะทำประโยชน์ให้กับญาติโยมหรือให้กับสังคมในหลายด้าน แต่พระภิกษุไทใหญ่มีความต้องการที่จะเข้ามาศึกษาพระธรรมวินัย และหากมีโอกาสกลับไปประเทศเมียนมาร์ จะได้นำเอาหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาไปเผยแผ่ให้กับประชาชนชาวไทใหญ่ที่ยังอยู่ในเมียนมาร์ ขณะเดียวกันในช่วงที่ยังอาศัยอยู่ที่ประเทศไทย ก็ช่วยพัฒนาวัด ตามคำสั่งของเจ้าอาวาส และเพื่อให้พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองสืบต่อไป

2. ด้านเศรษฐกิจ จากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับบทบาทของพระภิกษุไทใหญ่ ที่มีต่อแรงงานอพยพไทใหญ่ ทำให้เห็นว่ามีพระภิกษุไทใหญ่ส่วนน้อย ที่ไม่ได้ยุ่งเกี่ยวหรือข้องแวะช่วยเหลือแรงงานอพยพไทใหญ่ โดยเห็นว่าปัจจุบันมีแหล่งสถานที่ สำหรับพบปะกันของกลุ่มแรงงานอพยพไทใหญ่ แต่ก็ได้มีการมีโอกาสพบแรงงานอพยพไทใหญ่ในงานเทศกาลสำคัญ ๆ ที่มักจะพบชาวไทใหญ่มากที่วัดเพื่อทำบุญตักบาตร จึงเป็นเพียงสอบถามสารทุกข์สุกดิบจากแรงงานอพยพ และให้กำลังใจด้าน ความเป็นอยู่ในประเทศไทยที่ต้องรู้จักตน รู้จักประมาณไม่ให้มีความฟุ้งเฟ้อไปกับการทันสมัยของเชียงใหม่ ที่มีอยู่มากกว่าบ้านเมืองของแรงงานที่อยู่ในประเทศเมียนมาร์ อย่างไรก็ตาม พระภิกษุไทใหญ่จำนวนมากได้มีส่วนเกี่ยวข้อง และมีปฏิสัมพันธ์กับแรงงานอพยพไทใหญ่อยู่ เนื่อง ๆ นับว่าเป็นบทบาทของพระภิกษุไทใหญ่ที่มีต่อแรงงานต่างด้าว แม้พระสงฆ์บางรูปจะมองว่าเป็นเรื่องเล็กน้อย แต่ก็นับว่ามีส่วนสำคัญต่อความเป็นอยู่ ของแรงงานอพยพไทใหญ่เหล่านั้น บทบาทของพระภิกษุไทใหญ่ ที่มีต่อแรงงานอพยพไทใหญ่ที่ได้จากการสัมภาษณ์มี ดังนี้

2.1 บทบาทที่ปรึกษาด้านแรงงาน เนื่องจากการเข้าเมืองของแรงงานไทใหญ่มักเป็นการเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย ผิดหลักการผ่อนปรนเงื่อนไขแรงงาน แม้ว่าแรงงานอพยพไทใหญ่บางคนจะมีงานทำแล้ว แต่ก็ทำในลักษณะหลบซ่อนทางการอยู่ตลอดเวลา จึงถูกกดขี่จากนายจ้างได้ง่าย จึงเสียโอกาสในเรื่องการมีงานสร้างรายได้ ให้แก่ตนเองและครอบครัว อาจต้องใช้ชีวิตที่ไม่ได้แตกต่างจากการอยู่ในเมียนมาร์เท่าใดนัก พระภิกษุไทใหญ่จึงมีบทบาทในเรื่องดังกล่าวแก่แรงงานอพยพไทใหญ่อยู่ค่อนข้างมากและตลอดเวลา ดังแรงงานอพยพไทใหญ่กล่าวกับผู้วิจัยว่า พระภิกษุไทใหญ่คอยให้คำแนะนำเกี่ยวกับการทำบัตรแรงงานให้ถูกต้องหลักเกณฑ์ วิธีปฏิบัติตามเงื่อนไขผ่อนปรนที่ราชการกำหนด โดยแรงงานอพยพชาวไทใหญ่ โดยสถานประกอบการในการฝึกอบรม

บุคลากร แรงงาน รวมทั้งสนับสนุนให้เอกชนฝึกอบรมแรงงานของตนเอง เพื่อนำมาเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานและจัดการฝึกอบรม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2534 : 47)

การที่พระภิกษุไทใหญ่แนะนำในเรื่องดังกล่าวอาจเพราะการเป็นพระภิกษุ มีโอกาสได้รับข่าวสารเกี่ยวกับเรื่องแรงงาน การปราบปรามแรงงานต่างด้าว จากผู้สัจจรไปมากับวัดอยู่เสมอ มีโอกาสสอบถามความเห็น แนวทางแก้ไขหรือช่องทางสำหรับการแก้ไขปัญหาของแรงงานอพยพที่มีปัญหาหนักให้เป็นปัญหาที่เบาบางลง การรับรู้ที่ได้จากการพูดคุย จากเอกสารราชการหรือช่องทางอื่น ๆ ที่มีโอกาสรับรู้ จะถูกนำไปถ่ายทอดให้แก่แรงงานอพยพไทใหญ่ ให้ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ถูกต้อง หากรายได้ติดขัดบกพร่องในแง่ของการหานายจ้าง ก็จะให้คำแนะนำไปปรึกษาแรงงานไทใหญ่คนอื่น ที่จะสามารถให้คำแนะนำเพิ่มเติม หรือเป็นผู้ที่จะช่วยหาทางออกให้ได้ ทั้งนี้บทบาทที่ปรึกษาด้านแรงงานนี้ ก็เพื่อต้องการให้พี่น้องไทใหญ่ อยู่กันอย่างไม่ต้องหวาดระแวงทางราชการที่อาจเข้ามาจับ ปรับ เนรเทศแรงงานผิดกฎหมายออกนอกประเทศ ด้วยการให้แรงงานอพยพไทใหญ่ กระทำตามเงื่อนไขของทางราชการให้ถูกต้อง ซึ่งในบางกรณีที่ไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ เพราะแรงงานอพยพไทใหญ่ ทำผิดเงื่อนไข ผ่อนปรนแรงงาน ปฏิบัติตนไม่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม ด้วยการทำผิดกฎหมายบ้านเมือง พระภิกษุไทใหญ่ไม่อาจช่วยเหลือได้ แต่ก็ได้ทำหน้าที่อีกบทบาทหนึ่งก็คือการให้กำลังใจ แก่พวกแรงงานอพยพไทใหญ่ที่มีปัญหา อย่างน้อยก็ช่วยทำให้แรงงานไทใหญ่ที่มีปัญหา และครอบครัวได้ลดความกังวลลงได้บ้าง ไม่มากก็น้อย สภาพของบทบาทที่ปรึกษาแรงงาน เป็นบทบาทที่ค่อนข้างเด่นชัดไม่ด้อยไปกว่าบทบาททางด้านสังคมและวัฒนธรรม

2.2 บทบาทด้านการสอนภาษา แรงงานอพยพไทใหญ่ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ ใช้ชีวิตประจำวันไม่แตกต่างไปจากเดิมนัก ทั้งการพูด อ่าน เขียน แม้ว่าแรงงานอพยพไทใหญ่บางคนจะพูดภาษาไทยได้ แต่เมื่ออยู่ภายในกลุ่มแรงงานอพยพไทใหญ่ด้วยกัน ก็มักใช้ภาษาไทยใหญ่ในการติดต่อสื่อสาร เพราะแสดงออกถึงการเป็นหมู่พวกเดียวกัน ดังนั้น บุตรหลานของแรงงานไทใหญ่มักฟังภาษาไทใหญ่รู้เรื่อง โดยผ่านพ่อ แม่ รวมถึงสื่ออื่น ๆ ที่สามารถแสวงหาได้ในจังหวัดเชียงใหม่ ดังเช่นแผ่นซีดีเพลงไทใหญ่ หนังสือไทใหญ่ และที่สำคัญพระภิกษุไทใหญ่ก็เป็นบุคคลกลุ่มหนึ่งที่มีส่วนสำคัญ ต่อด้านการสอนภาษาให้แก่แรงงานอพยพไทใหญ่และบุตรหลาน ในขณะที่พระภิกษุไทใหญ่ มีโอกาสพบปะแรงงานอพยพไทใหญ่อยู่เนื่อง ๆ ทำให้ทราบว่าแรงงานอพยพไทใหญ่ ส่วนมากมีปัญหาเกี่ยวกับการสื่อสารด้วยภาษาไทย รวมทั้งทราบว่าเด็ก ๆ ซึ่งเป็นบุตรหลานในครอบครัว ของแรงงานอพยพไทใหญ่บางคน ไม่สามารถสื่อสารด้วยภาษาไทยไทใหญ่ได้ถูกต้อง หรือสื่อสารได้แต่ก็ไม่ถูกต้องตามหลักการใช้ภาษา พระภิกษุไทใหญ่จึงให้

การช่วยเหลือแรงงานอพยพไทใหญ่ที่มีปัญหาดังกล่าว ได้เรียนรู้ภาษาไทยให้สามารถสื่อสารได้ถูกต้อง ดังแรงงานอพยพไทใหญ่รายหนึ่งกล่าวกับผู้วิจัยว่า บุตรสาวของตนเองมีอายุประมาณ 4 ขวบ ได้มีโอกาสรับคำแนะนำเกี่ยวกับการใช้ภาษา พระภิกษุไทใหญ่วัดคู่เต้าอยู่เนื่อง ๆ แม้จะไม่เป็นระบบต่อเนื่อง แต่พระภิกษุไทใหญ่ก็คอยให้คำแนะนำเกี่ยวกับวิธีการพูด วิธีการใช้ภาษา ทั้งภาษาไทยและภาษาไทย การให้คำแนะนำในลักษณะนี้ไม่ใช่เฉพาะบุตรสาวของตนเอง แต่ก็พบว่าพระภิกษุไทใหญ่ให้คำแนะนำแก่นุตรหลานชาวไทใหญ่รายอื่นด้วย รวมทั้งเคยเห็นชาวไทยบางท่านที่มาทำบุญที่วัด ก็มักสอบถามเกี่ยวกับภาษาไทใหญ่อยู่ด้วย แม้จะไม่ใช่เป็นการสอนแต่เป็นเพราะพระภิกษุไทใหญ่มีความเมตตาช่วยบอกกล่าว นอกจากนี้ในส่วนของเด็ก ๆ เยาวชนชาวไทใหญ่ก็ใช้เวลาในช่วงวันหยุดหรือช่วงปิดภาคเรียนก็ได้มาเรียน โดยพระภิกษุไทใหญ่ทำการสอนภาษาไทใหญ่ มุ่งเน้นหลักการใช้ภาษาหรือไวยากรณ์ที่สำคัญ อย่างไรก็ตาม แม้ว่าบทบาทนี้ภายนอกดูจะไม่น่าจะมีความสำคัญ แต่ในความเป็นจริงแล้วพระภิกษุไทใหญ่ค่อนข้างใส่ใจ และให้ความสำคัญต่อเรื่องเหล่านี้มาก เพราะบ่งบอกถึงอัตลักษณ์ในความเป็นชาติ ที่มีภาษาพูดและภาษาเขียนเป็นของตนเอง แม้ว่าในช่วงหนึ่งจะถูกรัฐบาลเมียนมาร์ปรับปรุงหลักการใช้ภาษา จนสุดท้ายรัฐบาลเมียนมาร์ไม่สนับสนุนให้มีการเรียนการสอนด้วยภาษาไทใหญ่ ทำให้ความตระหนักในความเป็นชาติไทใหญ่ลดน้อยลงไปในหมู่เยาวชน พระภิกษุไทใหญ่จึงพยายามกระตุ้นให้เยาวชนไทใหญ่ได้ตระหนักถึงความเป็นชาติ ผ่านการใช้ภาษาที่ถูกต้อง ซึ่งไม่ใช่ปลูกฝังความรู้สึกนึกคิด โดยการใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหามาของชาติ

2.3 บทบาทด้านการสั่งสอนให้แรงงานอพยพไทใหญ่อยู่ในสังคมอย่างสงบสุขไม่สร้างความเดือดร้อน พระภิกษุไทใหญ่เข้าใจเป็นอย่างดี ถึงเหตุการณ์การอพยพเข้ามาประเทศไทยของแรงงานอพยพไทใหญ่ เพราะมีประสบการณ์ด้วยตนเอง ว่ามาจากหลายสาเหตุ หลายเหตุผล โดยเฉพาะปัญหาความรุนแรง ที่แรงงานอพยพไทใหญ่ในขณะอยู่บ้านเกิดเมืองนอนของตน จนต้องตัดสินใจละทิ้งถิ่นฐานบ้านเกิดเข้ามาอยู่ประเทศไทย ด้วยหวังว่าต้องการสร้างชีวิตของตนเองที่ดีกว่า เพื่อจะได้ย้อนกลับไปช่วยเหลือญาติพี่น้องที่ยังอยู่ในประเทศเมียนมาร์ ที่ต้องประสบชะตากรรมดังเช่นทุกวันนี้ แม้ว่าวันนี้ ความรุนแรงอาจจะน้อยลง ด้วยเหตุการณ์เปลี่ยนแปลงทางสังคมโลก ทำให้ชาวไทใหญ่ส่วนใหญ่ ยากที่จะสัมผัสเลือนชะตากรรมเหล่านั้นลงไปได้ ดังนั้น การที่อพยพมาอยู่ประเทศไทยเพื่อสร้างชีวิตและพลิกชะตาของตนเองให้ดีขึ้น พระภิกษุไทใหญ่ต้องการให้แก่วัดเหล่านี้แก่แรงงานอพยพไทใหญ่ จึงต้องเป็นผู้ที่มีบทบาทในด้านการอบรมสั่งสอน ให้แก่แรงงานอพยพไทใหญ่ ให้อยู่ประเทศไทยอย่างมีสติ ต้องไม่มีพฤติกรรมที่สร้างความเดือดร้อนให้แก่ตนเอง แก่ครอบครัว แก่แรงงานอพยพไทใหญ่ และแก่ประเทศไทย ด้วยการทำตัวให้ดีเหมาะสมกับสังคมประเทศไทย นอกจากนี้ให้ทุกคนตระหนักถึงเงินที่ได้มาจากน้ำพักน้ำแรง ซึ่ง

กว่าจะได้มานั้นแสนยาก ลำบาก แรงงานอพยพบางรายถูกกดขี่ทางแรงงาน แม้จะทำงานอย่างถูกต้องตามข้อผ่อนปรนของราชการก็ตาม แต่กลับพบความโหดร้ายของนายจ้าง ที่ยังไม่เห็นคุณค่าความเป็นมนุษย์ด้วยกัน ดังนั้น ทางราชการก็ได้พยายามพัฒนาและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจภาคบริการ โดยเฉพาะธุรกิจประกันภัย ธุรกิจการก่อสร้างให้มากขึ้นมีความเห็นอกเห็นใจกัน โดยเฉพาะแรงงานก่อสร้าง (ชาชีวะวัณห์ ศรีแก้ว, 2541 : 100) จึงต้องแนะนำให้พวกเขาให้ประหยัด และส่งเงินให้ทางบ้านที่เมียนมาร์บ้าง เพราะพวกเขาลำบากมากกว่าเราหลายเท่า สิ่งที่สำคัญพยายามดักเตือนแรงงานอพยพไทใหญ่ ห้ามทำผิดกฎหมายเด็ดขาด ต้องอยู่ด้วยกันอย่างสันติไม่มีปัญหาทะเลาะวิวาทกัน รวมถึงการสั่งสอนด้วยหลักธรรมะให้แก่แรงงานอพยพไปยึดปฏิบัติ เพราะธรรมะของพระพุทธเจ้ามุ่งเน้นให้ ทุกคน ทำดี ละเว้นความชั่ว ทำใจให้บริสุทธิ์ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ในส่วนแรงงานอพยพไทใหญ่ ซึ่งให้ความเคารพนับถือพระภิกษุในพระพุทธศาสนา รวมทั้งเป็นพระภิกษุสัญชาติไทใหญ่ด้วยกัน จึงค่อนข้างรับฟังข้อเสนอแนะแนะนำของพระภิกษุ รวมทั้งนำไปปฏิบัติตนอยู่เสมอ ในขณะที่เดียวกันหากแรงงานอพยพไทใหญ่ประสบปัญหาการดำเนินชีวิตในทุก ๆ ด้านทั้งด้านครอบครัว ด้านสังคม ด้านกฎหมาย และด้านแรงงาน ก็มักมาขอรับการปรึกษาจากภิกษุไทใหญ่ด้วยเช่นกัน ดังแรงงานอพยพไทใหญ่รายหนึ่งกล่าวกับผู้วิจัยว่า เมื่อไม่นานมานี้แรงงานอพยพไทใหญ่รายนั้น ประสบปัญหากับนายจ้างในเรื่องการทำงาน ที่เห็นว่าถูกข่มเหงน้ำใจจากนายจ้างอยู่เสมอ ซึ่งพระภิกษุไทใหญ่ก็ให้คำแนะนำว่าควรพิจารณาตนเองว่าได้ปฏิบัติตนบกพร่องในเรื่องใด งานที่ได้รับมอบหมายเป็นอย่างไร และควรพูดจากับนายจ้างโดยตรงไปตรงมา ตลอดจนข้อแนะนำเกี่ยวกับการทำงานอื่น ๆ เมื่อนำไปปฏิบัติในการทำงานก็ได้รับความสบายใจยิ่งขึ้น แนวโน้มมีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีของนายจ้าง การที่แรงงานอพยพไทใหญ่เชื่อฟัง แม้ว่าจะเป็นเรื่องของการทำงาน แรงงานอพยพไทใหญ่เห็นว่าเป็นเพราะพระภิกษุไทใหญ่ได้ให้คำแนะนำ มีแรงงานอพยพไทใหญ่นำปัญหามาเล่าให้ฟังและขอคำแนะนำอยู่เสมอ ๆ จึงทำให้พระภิกษุไทใหญ่มีประสบการณ์ด้านการให้คำแนะนำเกี่ยวกับแรงงานไปด้วย เช่นเดียวกับการเชื่อฟังข้อแนะนำอื่น ๆ ของแรงงานอพยพ ความเชื่อถือเกิดขึ้นก็ด้วยเหตุผลทำนองเดียวกัน

2.4 บทบาทด้านการช่วยเหลือ ด้วยการให้สิ่งของที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต ที่แรงงานอพยพไทใหญ่เข้ามาทำงานในเมืองไทย โดยเฉพาะที่เชียงใหม่ นั้น ใช่ว่าจะประสบความสำเร็จหรือสมปรารถนาไปเสียทุกคน แต่ละคน แต่ละครอบครัวประสบปัญหาแตกต่างกันไป แต่ก็ป็นจำนวนมากที่มีแนวโน้มของปัญหาไปในทางเดียวกัน คือ “การขาดสิ่งของเหลือใช้ที่จำเป็นต่อความเป็นอยู่ประจำวัน ด้วยต้องอย่างประจักษ์ ต้องเสียค่าเช่า แม้จะพยายามลดค่าใช้จ่าย เพื่อให้มีเงินเหลือส่งไปให้ญาติที่เมียนมาร์” แต่ความจำเป็นในครอบครัวของแรงงานอพยพไทใหญ่เองก็ไม่

ด้อยไปด้วย ดังนั้น การเป็นพระภิกษุมีโอกาสได้รับบริจาคสิ่งของที่จำเป็นจากผู้มาทำบุญ หากเป็นการทำบุญเฉพาะเจาะจงแก่พระภิกษุรูปใด ๆ แล้วพระภิกษุไทใหญ่เห็นว่ายอมเป็นสิทธิที่จะนำไปใช้ หรือแจกจ่ายไปในช่องทางอื่นที่สมควรแก่เหตุได้ ดังนั้น จึงต้องการให้ความช่วยเหลือด้วยวัตถุสิ่งของจำเป็น เพื่อใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน ให้แก่แรงงานอพยพไทใหญ่นั้นเป็นครั้งคราว ดังเช่น พระหลู่ เอ็งสาม พระวิจิตร อดตสาโร เป็นต้น บอกกับผู้วิจัยว่า เมื่อมีโอกาสก็จะนำสิ่งของเล็ก ๆ น้อย เช่น อาหารแห้ง ของใช้จำเป็นให้กับผู้อพยพ ในขณะที่แรงงานอพยพไทใหญ่ ที่ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ต่างก็กล่าวในทำนองเดียวกันว่า แรงงานอพยพไทใหญ่อพยพน้อยราย ที่จะไม่ได้รับความช่วยเหลือสิ่งของเครื่องใช้จากวัด เพราะในระยะเริ่มต้นของการเข้ามาดำรงชีวิตในจังหวัดเชียงใหม่ มักประสบปัญหาอยู่ด้วยกันทั้งนั้น ซึ่งแรงงานอพยพไทใหญ่อายอื่นก็ไม่อาจให้การช่วยเหลือหรือสนับสนุนได้ ตลอดจนมีการแนะนำต่อ ๆ กันไปว่าพระภิกษุไทใหญ่ อาจช่วยเหลือบรรเทาความเดือดร้อนให้แก่แรงงานอพยพไทใหญ่ได้

โดยสรุปแล้ว บทบาทของพระภิกษุไทใหญ่ที่เข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทย ได้แสดงบทบาทที่รับผิดชอบต่อสังคมอยู่หลายด้าน โดยมุ่งเน้นบทบาทที่แสดงต่อประชาชนทั่วไป ก็คือ บทบาทของการช่วยสอนธรรมะให้แก่ประชาชน โดยเฉพาะแก่ชาวไทใหญ่ที่อาศัยอยู่จังหวัดเชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน เชียงราย เป็นต้น เพราะคนกลุ่มนี้หลังจากที่อพยพเข้ามาอย่างผิดกฎหมายแล้ว จะทำอะไรให้สามารถอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และสร้างปัญหาให้เกิดขึ้นน้อยที่สุด ก็ต้องอาศัยการอบรมสั่งสอนเป็นสำคัญ เฉพาะบทบาทในการทำกิจวัตร ปฏิบัติตามหลักของพระภิกษุในพระพุทธศาสนา รวมถึงศาสนพิธีต่าง ๆ ส่วนอีกบทบาทหนึ่งก็คือบทบาทที่แสดงต่อแรงงานอพยพ ประกอบด้วย การให้คำปรึกษาด้านแรงงาน ด้านการสอนภาษา การสั่งสอนให้แรงงานอพยพไทใหญ่อยู่ในสังคมอย่างมีสติ รวมถึงบทบาทในด้านการช่วยเหลือด้วยการให้สิ่งของที่จำเป็นต่อการอยู่อาศัย